

rodna gruda

februar 1975
številka 2
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

začasno na tujem

Domačija v lokovških hribih — foto: Milenko Pegan (zgoraj)

Vinogradi v Šavrinji na Koprskem — foto: Joco Žnidaršič (spodaj)

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana

Cankarjeva 1/II, p. p. 169

Slovenija, Jugoslavija

Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8.

številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega izvoda 5.— din; Argentina 5.— am. dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija 220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija 2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica 19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg, U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575

pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočnem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	5
Zadnji dnevi bolniških barak	7
Osmi februar — slovenski kulturni praznik	9
Vse raste na njivi srca	10
V štirih letih dve milijardi	11
Pepel bukovih drv	12
Nove možnosti za delo doma	13
Med plemenitimi lipiškimi konji	14
Vaščani drug za drugim postajajo meščani	16
Jubilej prerojene tovarne	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Od Clevelanda do »ameriške Vrhlike«	30
Mladost po našem kopitu	32
Otroci berite	34
Trebnje — trdnjava samorastništva	36
Naša beseda, nove knjige	38
Slovenija, od kod lepote tvoje	40
Prešeren na Dolenjskem	42

Lipicanec
Foto: Joco Žnidaršič

Domači bralci

Moram vam povedati, kako mi revija Rodna gruda prinaša tolažilne besede, ki jih kljub napornemu delu z veseljem preberem od začetka do konca.

Moj sin živi z družino v Sydneyu v Avstraliji. Njegova žena je doma iz Karlovca. Novice v Rodni grudi, ki jih objavljate iz Avstralije, so mi kar neizbežne, saj jo vsak mesec težko pričakujem. Vesela sem tudi, da ste med naše ljudi v Avstraliji poslali ansambel Lojzeta Slaka, ki je prav pred letom dni izgubil svojega odličnega pevca Jožeta Sifrerja. Ali nas bo Lojze Slak kaj kmalu razveselil z novo ploščo?

Prek Rodne grude bi rada tudi pozdravila mojega sina Franca Horvata z družino in družino Opat, ki bivajo v Sydneyu v Avstraliji. Prilagam vam tudi fotografijo naših prelepih Slovenskih goric. Naš Desternik se letos ponaša z lepo asfaltno cesto, ki smo jo zgradili s prispevki občanov. Vabimo vas, da nas kdaj obiščete in kaj napišete o našem kraju.

Tako, vidite, da v domovini tudi željno pričakujemo Rodno grudo, ki roma tako daleč po svetu k našim dragim.

ZALIKA HORVAT
LEVANJCI, DESTERNIK

Nestrpno čakam

Povedati vam moram, da Rodna gruda redno prihaja v Avstralijo in jo z veseljem čakam, zdaj pa že nestrpno pričakujem tudi Slovenski koledar, posebno še zato, ker me zanimajo slovenske ljudske noše. Lani sem po 11 letih povabil v Avstralijo mojo mamo, ki sem si jo želel videti tukaj. Bila je zelo zadovoljna, imela pa je veliko domotožje, zato se je vrnila že po petih mesecih. Domovino pa je po dolgih letih obiskala tudi moja žena, ki je šla na obisk k svojim staršem v hrvatsko Istro v vas Podpičan, obiskala pa je tudi mojo sestro in mamo v Novi Gorici. Ko se je vrnila, je rekla: »Jugoslavija je res krasna, Slovenija pa je najlepša, saj je ravno taka kot barvne slike v Rodni grudi«. Pozdravljam vse naročnike Rodne grude.

SLAVKO PRINČIČ
SYDNEY, AVSTRALIJA

Srečanje s Titom

Zame je bil najlepši dan, ko je prišel 12. novembra lani v Berlin predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito. Povabili so tudi nas Jugoslovane in naši pionirji so Titu podarili šopke cvetja. Ta dan smo proslavili skupaj z nekaterimi drugimi Slovenci, predstavniki različnih sloven-

skih podjetij. Počutila sem se tako, kakor da bi bila v domovini.

Hčerke so bile lani na obisku v Jugoslaviji in jim je bilo tako všeč, da bi najraje ostale tam; ne morejo in ne morejo pozabiti tistih lepih krajev.

DRAGICA SCHMIED
BAD WILSNACK, DDR

Povest v nadaljevanjih

Rodno grudo rad berem, saj prinese veliko novic, ki se jih vseh ne sliši po radiu. Po mojem mnenju pa bi bila Rodna gruda še veliko zanimivejša, če bi na dveh straneh objavili kak slovenski roman ali povest v nadaljevanjih od kateregakoli našega znanega pisatelja.

TONE DROBNIČ
HÜTTENTAL-WEIDENAU, ZR NEMČIJA

Fotografiji s poroke hčerke in sina naše rojakinje Karoline Woodfinden iz Anglije

Dve ohceti

Ko se bliža božič in novo leto, se spominjam sorodnikov in prijateljev, daleč in blizu. V mislih ste mi tudi vi na Matici, ki sem vam hvaležna, da se tako potrudite, da nam pošiljate lepo revijo Rod-

Slovenska Bistrica

Foto: Miroslav Zajec

na gruda, ki nam prinaša lepe spomine na domače kraje. Na žalost nisem v letu 1974 obiskala Slovenije, ker smo imeli obiske iz Kranja, ki so prišli na poroko naše edine hčerke Carol, ki se je poročila v avgustu. Novembra pa smo imeli kar precej lepih doživetij. Letos pa oba z možem spet prideva v Slovenijo. Na svidenje.

KAROLINA WOODFINDEN
STOCKPORT, CHESHIRE, ANGLIJA

Marinc v Clevelandu

Lepo se vam zahvaljujem za dopis ob smrti mojega moža, ki je nerazumljivo naglo umrl. Vesela sem, da sva bila v letu 1973 skupaj na obisku v Sloveniji, to je lep spomin.

Ko je bil v Clevelandu predsednik slovenske vlade Andrej Marinc, smo pripravili zanj lep večer. Tudi jaz sem bila v pripravljalnem odboru. Kamor so šli, so bili lepo sprejeti. Ponosni smo, da je slovenska delegacija obiskala tudi nas v Clevelandu. Pripravili smo ji zelo lep večer. Mislim, da kaj takega še ni bilo v Clevelandu.

ELLA SAMANICH
CLEVELAND, OHIO, ZDA

Povratnik v Kobaridu

Z Rodno grudo smo zadovoljni, saj nam prinaša dovolj lepega in zanimivega branja iz raznih krajev. Vidim, da vaši novinarji stalno obiščejo tudi kakega povratnika, ki se je za stalno vrnil v domovino. Do zdaj pa nisem še zasledila, da bi obiskali tudi Franka Kranjca, za katerega vem, da se je vrnil v rodni Kobarid po 64 letih življenja v tujini. Star je 84 let. Živel je v Clevelandu, bil je tudi naročnik Prosvete. Lani v avgustu je prišla ponj nečakinja iz Kobarida in tako je ostal za stalno v stari domovini, ki jo je zapustil v svojih najlepših letih. Čeprav je dočkal že lepo starost, še dobro izgleda. Pravi tudi, da mu podnebje zelo ugaja. Zdaj živi pri svoji nečakinji Lojzki Koren.

ŠTEFAN IN MIMI PLEVEL
HAMILTON, KANADA

Dolgi zimski večeri

Poleti sem precej zaposlena, saj imam velik vrt, ki ga obdelujem sama, sem pa že v 76. letu. Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in koledar.

Mož mi je umrl pred dvema letoma in pol, sinova pa živita precej daleč; takšna je pač usoda. Zdaj so večeri dolgi, zato imam več časa za branje. Knjiga »Naše sosedne države«, ki ste mi jo poslali, je zelo zanimiva in sem jo že skoraj prebrala, le žal bolj slabo vidim.

Povedati vam moram še to, da je Rodna gruda iz leta v leto zanimivejša. Naročena sem nanjo, odkar izhaja. Žal ni več

veliko Slovencev v tej naselbini, kar pa jih je bilo, so že skoraj vsi pomrli. Jaz sem prišla v to deželo januarja 1921.

MARY ISKRA
ABERDEEN, WASH. ZDA

Suzana in Stanka Grbec iz Pfaffenhecha v Nemčiji sta nam skupaj z očkom in mamico zaželeli srečno novo leto

Pionirji odhajajo

Prav gotovo je to moje zadnje pismo v letu 1974, če bom živa, pa se vam bom spet oglasila v letu 1975. Za zdaj imam za poročati same žalostne novice. Naši slovenski priseljenci so v zadnjih letih začeli zelo hitro umirati. V zadnjih nekaj tednih sta umrla John Jankovič, doma blizu Iga pri Ljubljani, drugi je pa John Mišič, doma z Blok na Notranjskem. Obema družinama izrekam iskreno sožalje. John Mišič in njegova žena sta bila naročnika Rodne grude.

Tu v Barbertonu smo imeli veliko snega. Tukajšnji časopis je poročal, da ga ne pomnijo celih 75 let. Cele gore so ga bile okrog hiš. Po ulicah je bil nekaj časa ustavljen ves promet, dokler niso očistili cest. Nam ubogim zemljanom se res vse pripeti, raje kaj slabega kot dobrega.

JENIE TROHA
BARBERTON, OHIO, ZDA

Novice iz New Yorka

Vsem bralcem Rodne grude in po svetu želim veliko sreče in uspehov v letu 1975, predvsem pa da bi bilo med ljudmi več sloge in ljubezni, kakor v letu 1974.

Tukaj v New Yorku so ropi in nesreče na dnevnem redu, tako da se bojimo iti ven, ko se zmračí. Pred leti tega ni bilo. Jaz sem delala do 9. ure zvečer, eno uro sem se vozila domov s podzemsko železnico in sem pogosto prišla domov zelo pozno, pa nisem imela nobenega strahu. Zdaj tega ni več.

Danes je Amerika, kakršna je bila tu nekdaj, v Jugoslaviji. Vse je lepše, kot takrat, ko sem tam živela v mladosti. Lepo napredujete. Ponosna sem, da se je moja domovina toliko na boljše spremenila.

MARY TURSICH
NEW YORK CITY, ZDA

Urednik vam

Noše ali šeme?

Vsak narod je ponosen na svoje narodne simbole. Na zastavo, na grb, na himno in končno tudi na svojo narodno nošo. Morda smo Slovenci zaradi naše maloštevilnosti na vse to ponosni še veliko bolj kot pripadniki drugih, večjih narodov, prav gotovo pa smo veliko bolj občutljivi za vsa namigovanja, izkrivljanja, potvarjanja ali celo žalitve teh naših narodnih simbolov.

»Prilagam fotokopijo strani v Rodni grudi. Kakor vidite, ima ženska na sliki zelo izmaličeno narodno nošo. Ne vem, kako si upa posaditi na glavo avbo poleg deneljna. Če bo šlo tako naprej, kmalu ne bomo več imeli najlepšega simbola Slovencev. Čudno se mi zdi, da je Rodna gruda posvetila toliko prostora taki šemi.

Minilo je že več kot leto dni, odkar sem začela pisati to pismo, ker me je to tako razjezilo, da nisem vedela, kako bi vam pisala. Hotela sem vas prositi, da bi objavili sliko ali skico pravilne narodne noše. Tako bi si jo lahko ogledal in shranil vsak Slovenec. Medtem ko sem napisala to, sem izvedela, da ste vse, kar sem želela, objavili v Koledarju za leto 1975.«

Tako nam je napisala rojakinja Olga Petek iz Wickliffa, Ohio, ZDA. Kaj naj vam odgovorim, draga, prizadeta rojakinja? Kako resno obravnavamo v domovini te stvari, vam je morda povedalo vse to, kar ste zdaj gotovo že prebrali in si ogledali v Slovenskem koledarju. Tudi pri Rodni grudi smo se vedno zavzemali za pristnost in nepotvorjenost naših noš. Kaj pa naj storimo, kadar dobimo fotografijo rojakinje, zaslužne za slovenstvo v svojem kraju, ki pa je oblečena v tako »šemasto« nošo? No, odločili smo se za rojakinjo, pa čeprav je tudi nas zbodla v oči njena neprimerna obleka.

Številni naši rojaki po svetu se pogosto znajdejo v zadregi, ker si žele imeti narodno nošo, pa nimajo možnosti za nabavo prave, pristne noše, zato se sami lotijo šivanja po bežnem spominu. Kam to pripelje, pa je kmalu očitno. Marsikatera noša tako osmeši njeno lastnico, druge rojake pa žali.

JOŽE PREŠEREN

Mostovi sodelovanja

V zdravici med kosilom, ki ga je predsednik Tito priredil avstralskemu premieru Goughu Whitlamu, je naš predsednik med drugim dejal: »V vaši državi živijo tudi naši rojaki. Nekateri so prišli pred vojno, drugi po vojni. To pa sta dve kategoriji ljudi, ki se v marsičem ločita. Tisti, ki so nekoč odhajali iz Jugoslavije v vašo državo, so se za to odločali iz gospodarskih potreb, ker so živeli v veliki revščini. Med tistimi, ki so prišli tja takoj po vojni, pa so bili tudi izrodki, ki so sodelovali z okupatorjem in so zagrešili velike zločine, s čimer vi in vaš narod niste bili seznanjeni.

Razumljivo je, da je takrat med tema kategorijama naših ljudi, ki so našli zatočišče v vaši prijateljski državi, moralo priti do spopadov in sovraštva, do nekaterih reči, ki niso bile v interesu naše države. Vem, da ste vi osebno, gospod premier, in vaša vlada naredili veliko uslugo, ker ste spoznali, da ni vseeno, kdo prihaja iz Jugoslavije, ker ste doumeli, da je treba omejiti delovanje teh ljudi, ki so tukaj zagrešili veliko hudega, jih onemogočiti v vaši državi, zato da bi tisti, ki so tja odšli, da bi tam pošteno delali, kot državljani Avstralije, imeli mir. Močno ste pripomogli k temu, da se je ta položaj izboljšal.«

Avstralski premier Gough Whitlam pa je v odgovoru na Titovo zdravico med drugim dejal:

»Naši državci povezuje čas, ki se razteza na življenje celih dveh generacij. Sodelovati smo začeli že ob izbruhu prve svetovne vojne in takšno sodelovanje smo

nadaljevali tudi pozneje, tudi med drugo svetovno vojno, ko je bila Jugoslavija v vsej Evropi edina država, ki se je uprla in bojevala proti okupatorju.«

O naših ljudeh v Avstraliji pa je dejal:

»Gospod predsednik, govorili ste o nekaj sto tisoč Jugoslovanih, ki danes žive v Avstraliji, obenem pa opozorili na probleme, ki so se od časa do časa porajali v Avstraliji ter povzročali težave v odnosih med Avstralijo in Jugoslavijo. Te težave je ustvarjala samo majhna skupina ljudi, ki se je izneverila svoji državi takrat, ko ji je bilo najtežje, in je prišla povzročat, težave državi, ki si jo je izbrala za svoj dom.

Rad bi vam zagotovil, da večina Jugoslovancev, ki danes živijo v Avstraliji, šteje med zelo dobre državljane. Ponosni so na prejšnjo domovino in zvesti svoji sedanjí državi.«

Tudi v skupnem poročilu po obisku avstralskega premiera so omenjeni naši izseljenci kot most, ki lahko še bolj zbliža obe državi.

21 milijonov prebivalcev

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko je v Jugoslaviji na dan 31. decembra 1974 živel 21.260.000 ljudi, kar je približno 200.000 ljudi več kot ob koncu leta 1973. Računajo, da bo število jugoslovanskega prebivalstva do leta 1985 naraslo na 23 milijonov. Naravni prirastek v letu 1974 je znašal v vsej Jugoslaviji 0,85 odstotka: najvišji je bil na Kosovem 2,9 odstotka, najnižji pa v Vojvodini. V Sloveniji število rojstev na sto prebivalcev počasi raste.

Nove carinske olajšave

Za naše ljudi, ki potujejo v tujino, in za tiste, ki se v domovino vračajo z začasnega dela v tujini, pripravljajo nove carinske olajšave. Kmalu bo namreč možno pripeljati s seboj v domovino blago, ki bo do vrednosti 1.000 dinarjev oproščeno carinskih dajatev, zvišala pa se bo tudi carinska osnova za povratnike, ki se vračajo v domovino z začasnega dela na tujem. Doslej so bili oproščeni carinskih dajatev blago do vrednosti 10.000 dinarjev.

Višja naročnina za RTV

Od 1. januarja moramo v Sloveniji plačevati precej višjo naročnino za radijske in televizijske sprejemnike: za radio 22 dinarjev, za televizijo pa 68 dinarjev, skupno 90 dinarjev. RTV Ljubljana je zahtevala zvišanje mesečne naročnine predvsem zaradi izredno visokih stroškov za izvedbo programa.

V Ljubnem ob Savinji so v januarju položili temelje za novo tovarno kmetijskih strojev

Olof Palme o naših delavcih

V novoletni številki ljubljanskega »Dnevnika« in »Nedeljskega dnevnika« je bil objavljen daljši pogovor Dnevnikovega sodelavca Dušana R. Vrtovca s predsednikom švedske vlade Olofom Palmejem, ki je pojasnil predvsem številne možnosti za gospodarsko in politično sodelovanje med Švedsko in Jugoslavijo, dotaknil pa se je tudi problemov številnih naših ljudi, ki so začasno ali za stalno naseljeni na Švedskem. Iz tega pogovora objavljamo dve vprašanji z odgovoroma.

— Kako ocenjujete obisk švedskega ministra za zunanje zadeve v Jugoslaviji?

»Obisk ministra za zunanje zadeve Swena Anderssona v Jugoslaviji je bil predvsem potrjeno dobrih odnosov med našima državama.

Pri obravnavanju bilateralnih vprašanj so se med drugim pogovarjali tudi o možnostih za povečanje trgovinske izmenjave na osnovi dogovora o trgovinskem sodelovanju, ki velja že vrsto let. Na obeh straneh smatramo, da bi se dalo storiti še veliko. Mislimo tudi, da je realistično pričakovati povečan dotok turistov iz Jugoslavije.

V zvezi s tem se je švedskemu zunanjemu ministru ponudila priložnost, da poudari vrednost tistega delovnega prispevka, ki ga za Švedsko ustvarjajo številni Jugoslavlani, zaposleni v naši deželi. Ti delavci in inženirji so dosegli pri nas velik ugled in si obenem pridobili nadaljnjo industrijsko izobrazbo, ki bo koristila tudi Jugoslaviji, saj se pač mnogi nameravajo čez čas vrniti v svojo domovino.

Na Švedskem smo zaznali povečano zanimanje za dogajanje v jugoslovanskem gospodarskem življenju. Mnenja smo, da nam zlasti samoupravni sistem lahko da poduk in pobudo za proces demokratizacije, ki jo na Švedskem poskušamo zdaj uvajati na področju delovnih razmerij.

— Švedska je dežela, kjer živi in dela mnogo Jugoslovancev. V nekaterih evropskih migracijskih državah so se v zadnjem času pojavili veliki problemi brezposelnosti (Zahodna Nemčija, Holandska, itd). Priseljenci so tam prišli v stisko in govori se, da se bodo morali vrniti domov. Kakšna bi bila akcija švedske proti priseljencem v podobnih razmerah, do katerih pa, upajmo, na Švedskem v letu 1975 ne bo prišlo?

»Upam, kakor vi, da se bomo na Švedskem v letu 1975 izognili občutnejši brezposelnosti. Zaposlenost pri nas je trenutno zelo visoka. Če bi pa kljub temu prišlo do povečane brezposelnosti, ne bodo priseljenci v drugačnem položaju kot švedski državljani. Izboljšana zajamčenost dela, ki smo jo pravkar izpeljali s pomočjo zakonodaje, velja za priseljence prav

Letošnja mila zima je prav prišla tudi prebivalcem od potresa prizadetega Kozjanskega. Vso zimo so lahko nadaljevali z obnavljalnimi deli na zgradbah

tako kot za Švede. Priseljenci imajo iste pravice za pomoč ob brezposelnosti in iste možnosti za zaposlitev pri javnih delih in podobno, kot Švedi,« je dejal ob koncu razgovora z našim stalnim dopisnikom Olof Palme.

Nagrade Borisa Kraigherja

Ob obletnici smrti pobudnika gospodarske reforme v Jugoslaviji Borisa Kraigherja so na gospodarski zbornici v Ljubljani podelili nagrade najbolj uspešnim slovenskim gospodarstvenikom v preteklem letu. Prejeli so jih: Franc Hvalec, direktor tovarne Zlatorog iz Maribora, Stanko Mervic, direktor tovarne Eta iz Cerknega, Milica Ozbič, direktorica kombinata Planika iz Kranja, Jože Vonta, generalni direktor proizvodnega in trgovskega podjetja Tekstil iz Ljubljane in Franjo Mahorčič, tehnični direktor Železarne Ravne.

Milijon knjig

Založba »Borec« v Ljubljani je pred nedavnim slavila petnajstletnico, ob tej priložnosti pa je objavila, da je v času njene obstoja izšlo pri njih že 286 naslovov najrazličnejših knjig v skupni nakladi 1,213.000 izvodov. Poleg tega izdaja založba »Borec« revijo Borec, mladinsko revijo Kurirček in glasilo TV 15.

Osnovna dejavnost založbe Borec je izdajanje knjig z dokumentarnimi spominski in literarnimi teksti iz narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem in iz odporniškega gibanja drugod po svetu.

»Ukana« za televizijo

Znano je, da je bila priredba televizijske nadaljevanke »Cvetje v jeseni« pred leti izbrana za najboljši jugoslovanski film leta, samo televizijsko nadaljevanke pa uspešno predvajajo tudi med našimi rojaki v Kanadi, ZDA in Avstraliji, zdaj pa ima ljubljanska televizija v načrtu še novo, veliko obsežnejšo nadaljevanke, ki že zdaj vzbuja veliko zanimanja. To je televizijska nadaljevanke po romanu Toneta Svetine »Ukana«, ki je bil prava slovenska knjižna uspešnica. Scenarij za to nadaljevanke je pripravil pisatelj Ivan Ribič, ki je predvidel 27 nadaljevanj, ki naj bi trajala po 50 minut.

Blagovna menjava z ZDA

V januarju se je na povabilo jugoslovanske vlade mudil v Beogradu predsednik ameriške izvožno-uvozne banke William Casey. Casey je med drugim poudaril, da je bil v preteklih letih dosežen precejšen napredek pri pospeševanju jugoslovansko-ameriških blagovnih odnosov. Letos bo vrednost blagovne menjave znašala že 650 milijonov dolarjev.

Umrl je dr. France Koblar

V Ljubljani je 13. januarja umrl dr. France Koblar, akademik, pisatelj, dolgoletni predsednik Slovenske Matice, ki jo je vodil vse do smrti. France Koblar je bil prav gotovo ena izmed najmarkantnejših osebnosti slovenskega duhovnega in kulturnega življenja v zadnjem pol stoletju. Umrl je v starosti 85 let.

po domačih krajih

Filovci so kraj v soboški občini, ki so mu včasih rekli tudi vas lončarjev. Saj so se nekoč skoraj pri vsaki drugi hiši ukvarjali z lončarstvom. V Filovcih je danes 940 prebivalcev, ki so predvsem kmetovalci. Zaradi velikega števila lončarjev so v Filovcih imeli lončarsko zadruho. Te pa zdaj ni več, ker so si mnogi nekdanji lončarji poiskali drugačno delo. Danes so v Filovcih le še štirje lončarji, ki se s tem poklicno ukvarjajo. Včasih so lončarji svoje izdelke prodajali po sejnih, danes pa jih odkupujejo trgovska podjetja. Čeprav so Filovci kmečko naselje, je skoraj od vsake hiše po eden poklicno zaposlen, kar je veliko pripomoglo k razvoju kraja. Stare, s slamo krite hiše, so se umaknile sodobnim, spomladi pa bodo začeli asfaltirati ceste. Sredstva imajo zagotovljena iz samoprispevka.

V Zgornjih Verjanah pri Gradišču v Slovenskih goricah so v soboto 14. decembra odkrili spominsko ploščo na rojstni hiši jezikoslovca, zbiralca ljudskih pesmi in prevajalca Oroslava Cafa. Ob tej priložnosti je bila v gradiški šoli odprta tudi razstava dokumentov o delu in življenju tega moža.

Iz Gornje Radgone je doma Jasna Simčič, ki je postala prva žena miličnik v Pomurju. Pravi, da se je za ta poklic odločila sama in to zato, ker jo veseli. »Pri nikomer ne bom popustljiva, temveč se bom držala zakona,« pravi tako odločno, da ji lahko verjamemo.

V Tribučah v Beli krajini so se lani 24. novembra spomnili 30-letnice ustanovitve 1. avstrijskega bataljona, ki je bil ustanovljen v sklopu jugoslovanskih partizanskih enot. Za njim so bile pozneje iz vrst avstrijskih vojnih ujetnikov, ki so vstopili v jugoslovanske partizanske enote, ustanovljeni še štirje bataljoni, in sicer II. in III. na Hrvaškem, IV. in V. pa v Beogradu.

V Velenju so rudarji decembra lani nakopali 405.000 ton lignita in s tem izpolnili letni proizvodni načrt s 3.900.000 tonami, kar zares ni malo. Največja dnevna proizvodnja je bila, kakor so preračunali, 16.200 ton lignita, poprečna pa 15.100 ton. Ti rekordi so tembolj pomembni, ker so morali velenjski rudarji premagati tudi velike težave. Vse leto so se morali boriti z vodo, ki je vdrla v jamo že decembra

leta 1973. Nič manjši problem pa ni bil pomanjkanje delovne sile. K tako lepi delovni zmagi je pripomogla predvsem velika delovna zavest rudarjev, saj so se velikokrat odrekli tudi sobotnemu in nedeljskemu počitku.

V Kranju so 7. januarja v tovarni Sava (industrija gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov) praznovali 25-letnico delavskega samoupravljanja. Pred petindvajsetimi leti je bila kranjska Sava prva v Sloveniji in druga tovarna v Jugoslaviji, ki je izvolila za upravljanje svoj delavski svet. Ta je štel 33 članov. Srebrni jubilej samoupravljanja v tovarni so slovesno proslavili. V imenu povabljenih gostov je na slovesnosti kolektivu čestital predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Andrej Marinc, ki je naglasil, da »Jugoslaviji samoupravni socializem danes ni več poskus, temveč predstavlja sistem odnosov v družbi.« Na slovesnosti so podelili bronaste, srebrne in zlate značke najbolj zaslužnim delavcem in poslali brzojavni pozdrav predsedniku Titu.

Mariborska Tovarna avtomobilov in motorjev (TAM) se vse bolj uveljavlja tudi na tujih tržiščih. Lani je kljub močni mednarodni konkurenci izvozila v dominikansko republiko prve turistične avtobuse, ki pa pomenijo šele začetek izvoza na to tržišče. Letos pričakuje TAM zelo ugodne izvozne rezultate. Po dosedanjih razgovorih računajo, da bodo letos naročila iz Poljske, Kolumbije, Dominikanske republike in Nigerije dosegla blizu 20 milijonov dolarjev.

V Metliki načrtujejo letos ustanovitev nove tovarne, ki bo zaposlovala moško delovno silo. S tem se pripravljajo na vračanje Metličanov iz tujine. Metlika ima na tujem okrog 400 občanov. Z novo tovarno pa žele zajezi tudi odhajanje že zaposlenih delavk na tuje. Trikotaža Beti in konfekcija Komet izgubljata svoje delavke, ki odhajajo v druga domača mesta ali v tujino, ker v Metliki ni zadosti delovnih mest za njihove fante in može.

Slovenska Bistrica je z lepimi delavnimi dosežki praznovala svoj letošnji občinski praznik 8. januar, ki ga ima vsako leto ob obletnici, ko je 8. januarja 1943 v junaški bitki z nemškimi zavojevalci do zadnjega moža izkrvavel pohorski bataljon. V spomin padlim junakom, ki bo ostal živo ohranjen našim bodočim rodovom, so letos odprli prenovljeno osnovno šolo v Laporju, ki so jo obnovili s sredstvi občinskega samoprispevka. S temi sredstvi so zgradili tudi novo šolo na Keblju. Na Prihovi so v okviru tega praznovanja odprli nov vodovod. Podjetji Monter v Poljčanah in steklarna »Boris Kidrič« v Slovenski Bistrici sta odprli nove proizvodne prostore. V bistriškem gradu so odprli razstavo slik in skulptur delavcev podjetja Podravka iz Koprivnice, v pionirski knjižnici pa dokumentacijski center in narodopisno zbirko občine Slovenska Bistrica. Osrednja spominska slo-

vesnost je bila na Osankarici na Pohorju. Na programu so imeli tudi številna športna tekmovanja. Med kulturnimi dogodki pa moramo še posebej omeniti uspelo gostovanje folklorne skupine iz pobratene srbske občine Svetožarevo.

Tržič, naše staro industrijsko mesto na Gorenjskem, ki je najbolj znano po svoji čevljarški obrti in predilnici, je bilo že pred vojno znano delavsko središče, kar je tudi dokazano, saj so Tržičani med prvimi odšli k partizanom. Tržiška četa je skupaj s Kranjsko četo vodila že v avgustu 1941 hude borbe z Nemci na Dobrči in Storžiču. Kakor drugi kraji pri nas je tudi Tržič po vojni dosegel lep napredek. Veliko novega so zgradili, marsikaj prenovili. Zdaj pa so sklenili, da bodo ohranili in kolikor se le da v prvotni podobi obnovili staro mestno središče.

V Krkavčah na Primorskem, na domačiji Viktorja Ternarja, deluje, kakor trdi lastnik, že več kot tristo let majhna oljarna za stiskanje oljčnega olja. Takšnih stiskalnic je bilo včasih kar precej. Danes so pa ob naši obali le še tri: v Krkavčah, v Sečovljah in v Plavjah. Oljčni nasadi po naših krajih počasi odmirajo, zato pač, ker je tudi vse manj tistih, ki bi jih gojili. »Med mladimi ni več pravega zanimanja za gojenje oljk. To je pa rastlina, ki prav tako potrebuje nego kot druge,« pravi eden zadnjih mlinarjev za oljčno seme Viktor Ternar. Lanski pridelek oljčnega olja pa je bil še posebno slab, ker je kakor trte tudi oljke pri nas zelo prizadela toča. Nekaj pridelka pa je le šlo skozi Ternarjevo stiskalnico, ki seveda ni takšna, kakor so bile pred leti, ko je bilo treba oljčna semena stiskati na roko. Vse to zdaj opravi elektrika.

Na Tolminskem se kmetovalcem obeta lepša prihodnost. Zaradi raztresenih kmetij je bilo doslej kmetovanje tam le malo uspešno. Odslej pa bo to precej drugače, kajti obe tamkajšnji kmetijski zadrugi sta se združili. Z njima že vrsto let uspešno sodeluje tudi kobariška zadruga Planika. Tako združena organizacija se je povezala z eno največjih jugoslovanskih tovarn za izdelavo bonbonov, čokolade in drugih slaščic »Krašč« v Zagrebu, ki bo odkupovala od tolminskih kmetij mleko. Po izdelanih analizah naj bi v prihodnjih petih letih poleg dosedanjih preusmerili še nadaljnjih 190 kmetij za proizvodnjo mleka.

V Brežicah bo do prihodnjega leta dograjena tovarna za silikatno opeko, ki bo potrebovala precej delavcev. Tudi novi obrat tovarne perila Jutranjka bo potreboval blizu dvesto delovnih moči. V Krškem že zdaj iščejo 60 delavcev za tovarno Kovinarska in 80 delavcev za tovarno papirja. Tam se odpira tudi veliko gradbišče za jedrsko elektrarno, kjer bo prav gotovo našlo delo in kruh precej delavcev iz bližnjih krajev, pa tudi tisti, ki se bodo vrnili iz tujine.

Zadnji dnevi bolniških barak

Kot vse kaže, se bo v hospitalni del nove goriške bolnišnice 350 bolnikov lahko vselilo septembra 1975. Tako bo prehojen glavni del poti, sta med drugim povedala predsednik upravnega odbora sklada za gradnjo bolnišnice Tine Remškar in Alojz Mušič, ki skrbi za poslovno-ekonomsko koordinacijo.

Začetki in zametki nove goriške bolnišnice pa segajo več kot desetletje nazaj.

Zgoščena kronika gradnje

Meja, določena po drugi svetovni vojni s sosednjo Italijo, je odrezala obširno območje goriške, ajdovske, tolminske in delno sežanske občine od bolnišničnih centrov v Stari Gorici, Vidmu in drugih krajih, ki so ostali na drugi strani državne meje.

Zato je bilo treba adaptirati nekdanji otroški počitniški dom in postaviti na hitro nekaj začasnih in zasilnih paviljonov. Tako je nastala splošna bolnica v Šempetru.

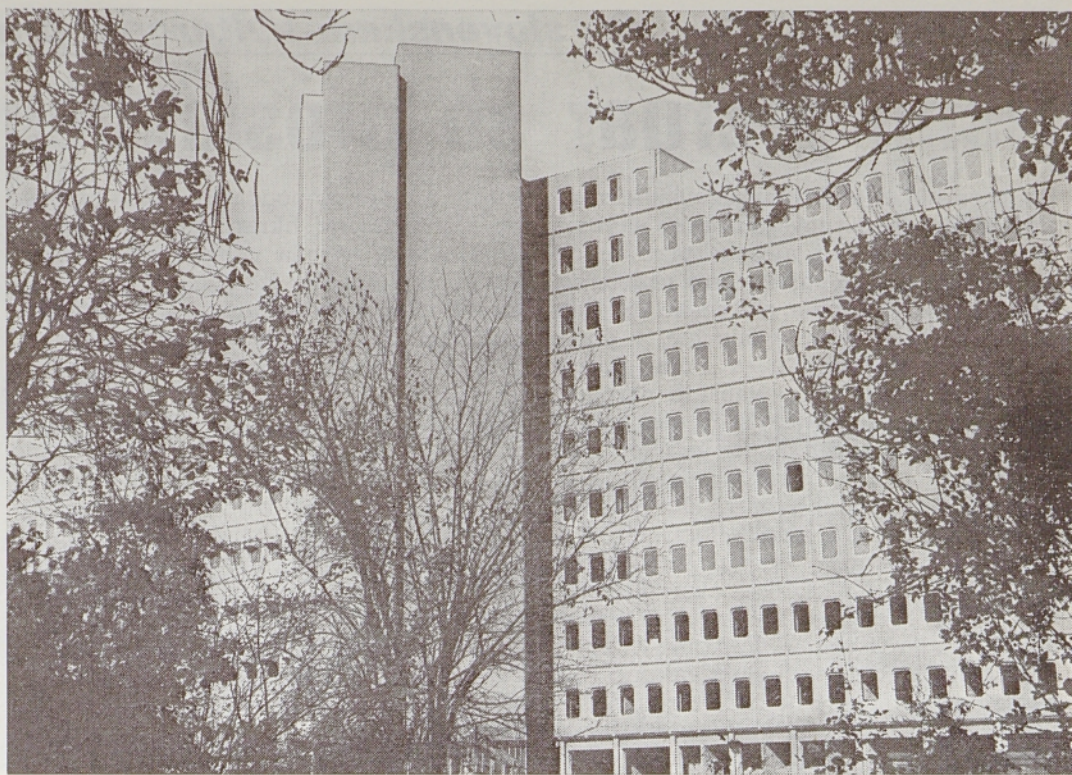
Čedalje večje potrebe in zahteve po ustreznem in kvalitetnem zdravstvenem varstvu občanov tega obsežnega območja z več kot 110.000 prebivalci so narekovale pospešeno iskanje možnosti za zgraditev nove bolnišnice.

V letih 1962/63 so izdelali in sprejeli investicijski program ter idejni načrt za gradnjo nove bolnišnice v Šempetru, decembra 1964 pa so začeli graditi hospitalni objekt. Leto dni pozneje je bilo investitorstvo zaupano skupščini občine Nova Gorica, ki je v ta namen ustanovila tudi sklad.

Zaradi nezagotovljenih finančnih sredstev pa so gradnjo ustavili. To je bilo leta 1966, toda skelet hospitala je bil že zgrajen do III. gradbene faze.

V jeseni 1969 se je začela akcija za nadaljevanje gradnje. Močno je prišla do izraza enotnost in odločenost družbenopolitičnih in gospodarskih organizacij ter s tem vseh občanov novogoriške, ajdovske in tolminske občine, da z lastnimi sredstvi in silami nadaljujejo gradnjo bolnišnice.

Leta 1970 je skupščina Nova Gorica ponovno ustanovila sklad za nadaljevanje gradnje. Toda zaradi izredno hitrega razvoja medicinske tehnologije in bistveno spremenjenih konceptov pri gradnji sodobnih bolnišnic v vmesnem dolgem obdobju je bilo treba opraviti veliko pripravljalnega dela povsem na novo. Kljub vsemu so decembra 1971 nadaljevali gradnjo.

Del pročelja nove bolnišnice v Šempetru pri Novi Gorici

Kakšna bo nova goriška bolnišnica?

Nova bolnišnica bo spadala med interkomunalne splošne bolnišnice, ki imajo deloma značaj večjih regionalnih bolnišnic. Na voljo bo 550 bolniških postelj. Razen novega objekta (v njem bodo trakti A, B in C) spada v ta program še adaptacija stare bolnišnice in gradnja povezovalnega hodnika med novo in adaptirano zgradbo.

V novem objektu je 8 nadstropij, klet, pritličje in terasa.

Kaj bo v posameznih nadstropjih?

V kleti bo energetika, centralna kuhinja, sterilizacija, pralnica itd., v pritličju bo poliklinika za vse strokovne dejavnosti ter rentgenski oddelek, v prvem nadstropju bo medicinsko vodstvo z medicinsko administracijo ter oddelek za intenzivno nego in hemodializa, v drugem nadstropju bo centralni operacijski blok, v tretjem nadstropju pa porodniški blok in oddelek za porodnice. V 4., 5., 6. in 7. nadstropju bodo postelje za odrasle bolnike, v 8. nadstropju in na terasi pa bo pediatrični oddelek vključno z izolacijo nalezljivo bolnih otrok.

Ko bodo adaptirali zgradbo stare bolnišnice, bo v kleti fizioterapija, v pritličju poleg suhe fizioterapije še centralna lekarna, v prvem nadstropju bo infekcijski oddelek in enote klinično-fiziološke diagnostike, v drugem in tretjem nadstropju pa sobe za bolnike.

Postopna gradnja

Takšen program pa seveda zahteva veliko denarja, ki ga niso mogli v celoti

zagotoviti. Zato so morali gradnjo razdeliti na tri faze.

Prva faza: dograditev terase in vseh hospitalnih etaž v novi zgradbi (vključno od 4. do 8.), ureditev energetskih objektov in začasno povezavo s staro bolnišnico. Kot sem že napisal, bodo tako pridobili 350 postelj.

Druga faza: dograditev medicinsko-funkcionalnega dela novega objekta (1., 2., 3. etaža, pritličje in prizidek).

Tretja faza: adaptacija sedanje bolnišnice in dokončna zgraditev povezovalnega dvoetažnega hodnika med staro in novo zgradbo.

Glavno breme nosijo občani

Reportaža o novi goriški bolnišnici pa bi ne bila popolna, če ne bi zapisal, da so finančno breme prve faze ob 20 odstotni udeležbi SR Slovenije nosili predvsem občani novogoriške, ajdovske in tolminske občine. To breme pa zanje ni bilo lahko.

In kako bo s financiranjem druge faze? Skoraj vse (96 %) delovne organizacije v omenjenih treh občinah so podpisale dogovor, da bodo dajale v sklad 0,80 % od bruto osebnih dohodkov. Pričakujejo pa tudi vsaj takšno udeležbo republiškega solidarnostnega sklada kot doslej in premostitveni kredit. In še to — do konca druge faze, to se pravi, ko bo povsem končan nov objekt, bodo morali odšteti nekaj več kot 22 milijard starih dinarjev.

Zdaj nihče več ne dvomi, da bodo barake, v katerih zdaj ljudje čakajo na zdravje, lahko podrli.

VOJKO ČERNELČ

Osmi februar so proslavljali že partizani

Ob proslavljanju slovenskega kulturnega praznika — Prešernovega dne, se nam zdi pomembno osvetliti njegove prve veličastne manifestacije, saj segajo v nedvomno najusodnejše obdobje slovenske in jugoslovanske nacionalne zgodovine, v obdobje narodnoosvobodilnega boja slovenskega in drugih jugoslovanskih narodov. Še pomembnejše pa je, da ob tem poudarimo poseben pomen, ki sta ga imela Prešeren in njegova umetnost v tistem času. Odgovoriti moramo torej na posebno vprašanje pomena manifestacij ob Prešernovem rojstnem dnevu 29. oktobra 1941 v okupirani Ljubljani, akcij 7. februarja 1942, Prešernovi poeziji posvečene oddaje Radia Osvobodilne fronte-Kričača, čigar oddaje so se tudi sicer zaključevale z znamenitim Prešernovim verzom »Največ sveta otrokom sliši Slave, tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti volijo

Ob tem moramo poudariti, da so bile vse te manifestacije hkrati dokaz enotnosti slovenskega naroda v boju proti okupatorju in domačim izdajalcem, ter dokaz prave moči Osvobodilne fronte — edine resnične predstavnice slovenskega naroda. Kaj je torej Prešeren pomenil bojujočemu se slovenskemu narodu, oziroma kateri elementi poezije so bili pomembni zanj v tistem času? Na vprašanje bomo skušali odgovoriti tako, da bomo proniknili v razmišljanje obdobja samega, čeprav ne bomo mogli izčrpati vseh možnih vezi med Prešernovo poezijo in v veliko zgodovinsko preizkušnjo pahnjenega slovenskega naroda.

Prešernova poezija je tedaj slovenskemu narodu simbol njegovega hotenja: »Slovenski narod črpa svoj program iz samega sebe, iz svojega narodnega in ljudskega hotenja, ki ga je sodobno usodno dogaja-

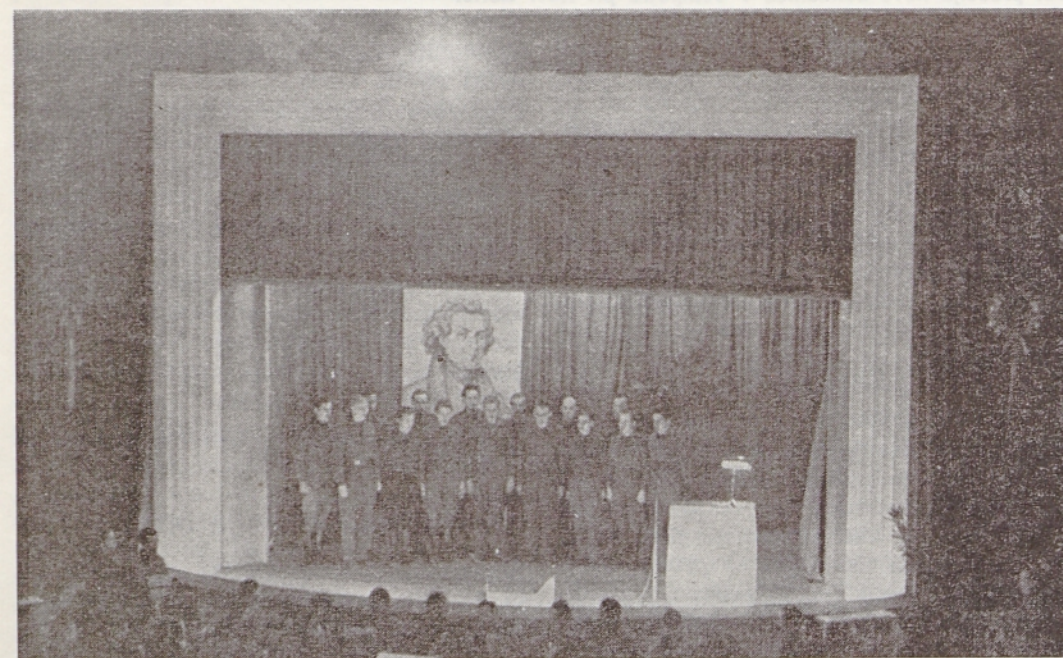
dar se nam danes zdi, da nam ni bil še nikoli bolj potreben, drag in važen kakor zdaj, da nam še nikoli ni bil bližji, ter da nam ni še nikoli govoril tako odločilno in tako merodavno«. (Osvobodilna fronta, leto I., št. 2 — december 1941). V peti številki Slovenskega poročevalca z dne 31. januarja 1942 pa beremo: »Obletnico Prešernove smrti (8. februar) obhajamo v najhujši sužnosti, obenem pa v letu, ki naj uresniči Prešernovo nesmrtno napoved: Največ sveta otrokom sliši Slave.«

Prešernov pomen pa je razviden tudi iz pozornosti, ki so mu jo posvečali kulturniki, vključeni v narodnoosvobodilni boj, še zlasti zato, ker so bili njihovi predstavniki sprejeti v sam vrh Osvobodilne fronte kot nadaljevalci tradicije Prešerna, Levstika in Cankarja. Tako je Josip Vidmar v svojem referatu s prvega kongresa kulturnih delavcev v Semiču, 4. januarja 1944 označil Prešerna kot pronicljivega razlagalca bistva naše zgodovine: »Prešeren je v osmem, se pravi v osrednjem sonetu svojega najpopolnejšega umotvora, v Sonetnem vencu podal, genialno rekapitulacijo naše zgodovine. Spominjajoč se velikega kralja Sama in njegove neodvisnosti, nadaljuje v kratkih in silnih potezah skozi stoletja naše preteklosti:

Obložile očetov razprtije
s Pipinovim so jarmom sužno ramo,
odtod samo krvavi punt poznamo,
Boj Vitovca in ropanje Turčije«.

Tudi Manifest kulturniškega kongresa je poudaril pomembnost Franceta Prešerna in drugih velikanov naše preteklosti: »Prav tako ugotavljamo in izjavljamo, da je naša sedanja osvobodilna borba v skladu z duhom naših genijev, velikih oblikovalcev slovenske duševnosti, Prešerna, Levstika in Cankarja. Duh našega osvobodilnega boja se ne sklada samo po političnih smotrih z narodnimi načrti teh velikih mož, marveč je po svoji moralni vsebini globoko soroden njihovim vzorom in najvišjim človeškim idealom. Čustva ponosa in časti, domovinske ljubezni in človečnosti, ki prevevajo naš osvobodilni boj, so čustva, kakršna so Slovence učili ti trije njihovi geniji.«

Boris Kidrič je v Slovenskem poročevalcu z dne 3. februarja 1945 označil Prešernovo vizionarnost in njen odnos do takratne slovenske resničnosti: »Bil je znanilec, v umetniškem pogledu pa neposredni tvorec tega, kar so naše ljudske množice stoletja kasneje, v krvavi narodnoosvobodilni borbi, pod vodstvom najnaprednejše družbene in politične zemlje svetovnega značaja in svetovne vsebine — spremenile v narodno resničnost. Da-

Med proslavo Prešernovega dne 28. februarja 1945 v Črnomlju

vero in postave«, številnih izdaj Prešernove poezije za potrebe borbenih enot, proslav Prešernovega dne na velikih ljudskih shodih na osvobojenem ozemlju in mitingov partizanskih enot v predahih med borbo — torej vseh akcij, ki so bile formalno uzakonjene z znamenitim odlokom predsedstva SNOS 1. februarja 1945: »Osmi februar, dan smrti dr. Franceta Prešerna, slovenskega književnega genija, se proglašaja za kulturni praznik slovenskega naroda. Ta dan naj se poslej s proslavami in svečanostmi praznuje po vseh slovenskih prosvetnih in kulturnih ustanovah in zavodih. Ves slovenski narod naj se proslavam svojih kulturnih in prosvetnih ustanov pridruži in pri njih sodeluje.«

nje do kraja oblikovalo, ki ga je pa čudovito zajel že Prešernov genij — genij pristnega slovenskega duha:

»Prost, ko je bil očkav,
naprej naj bo Slovencev dom,
naj zdrobe
njih roke
si spone, ki jih še teže«.

(Slovenski poročevalec, leto II, št. 27., 29. november 1941).

Pesnikov duh v teh težkih trenutkih bodri slovenski narod, ki je izpostavljen največjemu trpljenju: »Dal bo njim in vam moč in voljo vse prenesti s trdno zavestjo o velikem in vrednem smotru... Sto let je Prešernov duh z nami in ven-

Komemoracija pred Prešernovim spomenikom v Ljubljani 8. februarja 1942. Slika Doreta Klemenčiča

nes nam je Prešeren dražji kot kdajkoli prej. Protislovje med izpovedjo Prešernovega duha in njegove velike umetnosti ter med slovensko resničnostjo je končno veljavno ukinjeno.»

V brošuri »Prešeren — glasnik naše borbe in naše svobode« (februar 1945) je še bolj poudarjen pomen Prešerna — vidca:

»Želi si velikega človeka,
Da bi nam srca vnel za čast dežele.
Med nami potolažil razprtije
in spet zedinil rod slovensčne cele.«

Že v svobodni domovini sklicani IV. plenum kulturnih delavcev Osvobodilne fronte Slovenije (avgust 1945) pa je v petem členu svoje resolucije poudaril: »Resnična kultura je že v svojih temeljih nasprotna ozkosti in nacionalno šovinistični ekskluzivnosti. Njena vrednota in njena moč obstajata v njenem globoko demokratičnem, človečanskem in svetovljanskem poslanstvu. Naša kultura mora tudi v tem pogledu ostati zvesta velikim izročilom Prešerna, Levstika in Cankarja ter skladno z ljudsko demokratično vsebino našega novega življenja razvijati svoje človečansko bistvo.«

Prešeren in njegova poezija sta torej neolčljivi del slovenske narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Seveda pa sta živa še naprej, čeprav na drugačen

Cenjenim
potrošnikom
priporočamo
naše izdelke —
proizvajamo vse
vrste moške,
ženske in otroške
obutve

način, saj se je prav z narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo večina Prešernovih slutenj uresničila. IZTOK DURJAVA

Bloška planota šteje danes 1850 prebivalcev, ki živijo v 45 bloških vasicah. Ti notranjski kraji so bili nekoč znani po lepi živini in dobrem krompirju. V letih po osvoboditvi pa so se vse bolj praznili. Ljudje so odhajali za delom v druge kraje in tudi na tuje. Zdaj pa se je tudi v teh krajih obrnilo na bolje. V Novi vasi, ki je središče Bloške planote, je pred kratkim odprla svoj obrat Kovinoplastika iz Loža. V bližini pa je zaživel Gramexov obrat Novolit, ki so ga uredili iz nekdanje žage. V obeh obratih bo dela za 150 do 200 delavcev. Dela bo tudi za dekleta, da ne bodo več odhajala drugam in bodo kmetije ostale brez mladih gospodinj. Bloška planota tudi turistično vse bolj oživlja. Na Volčjem so zajezili jezerce, ob katerem je začelo rasti naselje počitniških hišic. V Velikih Blokah imajo jugoslovanski otroški rekreacijski center iz Pule. Velikega pomena je asfaltirana cesta, ki teče od Bloške police do Nove vasi in še dlje in bo v prihodnjih letih stekla do Sodražice. Na Uncu asfalt Bločane že povezuje s hitro cesto in s tem približuje Ljubljani in drugim mestom.

Pisatelj Ciril Kosmač s svojim zvestim psom

jih pravzaprav ni; sta samo dva stebra, ki označujeta vhod v vrt. Ta je prej park, le na majhni terasi je bilo še videti, da je nekdo nedavno tega pobral zadnjo solato in zelje; vrt je pisatelju v veliko veselje in sila rad brska po njem. Sadi zelenjavo pa tudi rože, neguje travo pod košatimi borovci in drugimi drevesi ter grabi pešeno dvorišče.

Pisatelj živi sam. Tako je tudi sam pristanil lonček za kavico v kuhinji, ki je zdaj, pozimi, tudi njegova delovna soba za veliko mizo, na kateri je polno časnikov, knjig, revij in pisem. Pisatelja sem pač zmotila sredi dela.

Kramljala sva o novinarstvu (bil je urednik »Slovenskega poročevalca« in »Tovariša«), o filmu (bil je dramaturg), o pisateljevanju, o arhitekturi; njega zanima vse in o vsaki stvari ima svoje mnenje. Mnenje, ki priča o doslednosti do samega sebe in o iskrenosti človeka, ki je veliko doživel, veliko pretrpel in razdal veliko samega sebe.

»Nisem napisal veliko, ker hočem pisati samo dobro ali nič. Tako že 14 let nisem ničesar napisal, kar pa ne pomeni, da se stvari ne kuhajo v meni. Kar namreč napišem, napišem iz doživetja,« je pripovedoval pisatelj in se hudoval na tiste razumnike, ki se ob določenem literarnem delu sprašujejo, kaj je pisatelj hotel povedati.

»Pisatelj daje v svojih delih košček sebe, svojega življenja, kajti vse raste na njivi srca,« je poudaril.

»Misel se rodi, kakor vzhaja sonce ali kakor pride potok izpod hriba.«

Misel se rodi kot potok izpod hriba

Ali: »Vse raste na njivi srca,« kakor je zapisano v njegovem modernem romanu »Pomladni dan«: »Vem pa, da na vsaki njivi raste tudi plevel; zato ima človek razum, da v svoji glavi omlati, omelje in prerešeta.«

»In to je tudi smisel dela,« pravi pisatelj. Balado o trobenti in oblaku je Ciril Kosmač napisal v samostanu Pleterje, kjer je živel v eni izmed celic in trdo delal. Za delo, ki nima več kot 200 strani, je pisatelj porabil nič manj kot 3000 strani papirja. Pa si predstavljajte, koliko dela je to bilo!

Pisatelj je premlél, omlatil in prerešetal svoje delo tolikokrat, da je bilo zares odlično. Ne, pisatelj ni novinar, ki mora pisati pod pritiskom časa in urednika. Pisatelj mora zato, če hoče da bo dobro delal, tudi svobodno ustvarjati. Takrat, ko potok ustvarjalnosti vre iz njega...

Njegova slovenščina je čista in tekoča. Nekateri pravijo, da jo je požlahtilo znanje romanskih jezikov. Zanimivo je, da se je Ciril Kosmač učil svojega materinega

pisatelju, ki se izogiba hrupa in neguje svojo pisateljsko samoto.

Pisatelj sadi rože

Ampak s tem ni rečeno, da je Ciril Kosmač človek, ki ne bi maral ljudi. Nasprotno; ves prijazen, kramljajoč in prijeten je, le javnosti se brani. Skromen je in ljubi mir.

S strahospoštovanjem sem mu segla v roke, ko me je pričakal na vrtnih vratih, ki

Vse raste na njivi srca

Tako pravi akademik in pisatelj Ciril Kosmač, letošnji nagrajenec AVNOJ

Skrita pod košatim mediteranskim rastlinjem stoji hiša Cirila Kosmača, akademika, pisatelja in nagrajenca AVNOJ 1974. Ko človek stopi v ta skrivnostni vrt, izgubi občutek, da je v Portorožu, se pravi v modernem turističnem kraju, kamor poleti prihajajo množice turistov z vseh koncev sveta. Ves beton in asfalt sta šla mimo Kosmačeve hiše. Zidana iz kamena, ohranja dostojanstvo in spretnost zidarjev na Primorskem izpred stotih let. In kot takšna kljubuje času in daje zavetje

jezika samo štiri leta, sicer pa je dal skozi italijanske šole, ker je pač živel v tistem delu Slovenije, katerega je dolga leta tlačil italijanski škorenj.

Govori preudarno, mirno in kot človek, ki ima vedno kaj povedati. Ko sva se pomenkovala, je kar naprej zvonil telefon. Pisatelj je tako z njim povezan s svetom in se nič ne jezi, če ga včasih kar naprej prekinjajo.

Ko ga je nekdo vprašal, kako se imaš, je veselo odgovoril: »Sonce sije, Buki (pes) laja in prišel je dimnikar,« ter se široko zasmel. Pa še res je bilo.

Ko sem se poslovila, je sonce pošiljalo oranžno svetlobo večera, Buki, velik volčjak se je otročje zaganjal vame, pisatelj pa mi je krepko stisnil roko, rekoč:

»Da, za Slovence, ki žive zunaj meja Slovenije, pa bom sam kaj napisal. Vem, kaj je tujina, saj sem sam dolgo živel pod tujo peto na Slovenskem in v tujini in zdi se mi, da je slovenska beseda našemu človeku opora, na katero se naslanja, ko se nehotе utaplja v morju tujcev,« je obljubil na koncu.

ALBINA PODBEVŠEK

Staro leto

*Staro leto. Mrzel večer.
Ob soju ognjišča
se v hišici mali
tam daleč od blišča
spet vsi bomo zbrali,
kar nas je pristalo
na švedski obali
domačih,
in tisoč želja
v domovino poslali.*

MARIJA HRIBERŠEK, ŠVEDSKA

Klic Gospe Svete

*Strnite vrste!
S preštetjem v krste
žive dali bi Slovence:
češ Koroška je samo za Nemce!
Pisane s krvjo pravice
v zemljo so pradedov naših,
ne strašimo se groženj vaših:
Ne damo svoje govorice.
Ne gremo z zemlje svoje,
iz nje srce slovensko poje...*

V. R.

V štirih letih dve milijardi

V mesecu februarju minevajo štiri leta od takrat, ko je skupščina Socialistične republike Slovenije sprejela zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v Sloveniji. Zadnja štiri leta so tem območjem tudi prinesla razmeroma veliko novega.

V prvi vrsti velja prikazati, kakšen je bil v tem obdobju gospodarski razvoj manj razvitih območij. Ta razvoj najbolj izpričujejo podatki o naložbah v gospodarstvo na teh območjih. Leta 1971, torej v prvem letu veljavnosti zakona, so te naložbe znašale okrog 275 milijonov novih dinarjev, leto pozneje 244, leta 1973 skoraj 297 in lani nekaj več kot 1.200 milijonov dinarjev. Seštevek štirih let znaša tedaj več kot dve milijardi (novih) dinarjev: toliko znaša seštevek predračunskih vrednosti vseh naložb v gospodarstvo na manj razvitih območjih v Sloveniji v obdobju 1971-74.

Dinarski zneski, seveda, sami ne morejo dovolj nazorno prikazati vrednosti naporov, da bi pospešili razvoj tistih območij v Sloveniji, ki so poprej močno zaostajala. Zato velja o naložbah v gospodarstvo na teh območjih zapisati nekaj besed več. Predvsem moramo najprej poudariti, da so bile naložbe, o katerih govorimo ekonomske narave. Z drugimi besedami to pomeni, da je pri njih prihajal v poštev le ekonomski izračun o gospodarnosti vlaganja sredstev. Denarja torej nismo vlagali kamorkoli in v karkoli, marveč tja, kjer bo lahko rabil za temelje nadaljnega gospodarskega razvoja. Te naložbe torej niso predstavljale nikakršne neposredne socialne pomoči manj razvitim območjem, marveč so podprle razvoj gospodarstva na njih. S tem pa so, seveda, posredno pripomogle tudi k socialnemu razvoju.

Namen je bil torej podpreti razvoj gospodarstva na manj razvitih območjih — konkretno na območjih enajstih slovenskih občin, ki so dobile na podlagi zakona o ukrepih za pospeševanje manj razvitih območij status takšnih območij. Razvoj gospodarstva pa je bilo mogoče podpreti zlasti z ustanavljanjem industrijskih obratov na teh območjih, oziroma z rekonstrukcijami, razširitvami in modernizacijo tistih obratov, ki so tam že bili. Z dobrima dvema milijardama dinarjev, kolikor je znašala v zadnjih štirih letih skupna predračunska vrednost naložb v gospodarstvo na manj razvitih območjih, so tako odprli številne nove obrate tovarn iz gospodarsko razvitejših predelov v republiki, pa tudi povečali zmogljivosti obratov, ki so na teh območjih že obstajali. Kolikšnega pomena je to za manj razvita območja, lahko prikaže tudi podatek, da so s temi naložbami dobila ta območja v zadnjih štirih letih več kot pet tisoč novih de-

lovnih mest. To pa je zanje velikega pomena zlasti zato, ker je prav na teh območjih bilo poprej najti največ nezaposlenih prebivalcev, ki so tudi pogosto morali odhajati za kruhom na tuje. Zdaj pa najde čedalje več prebivalcev na manj razvitih območjih zaposlitev tudi doma ali v bližini svojega kraja.

Drugo, kar si velja ogledati pri omenjenih naložbah v gospodarstvo na teh območjih, je sam način pospeševanja razvoja gospodarstva na območjih, ki sama niso premogla dovolj sredstev za naložbe. Zato je bilo potrebno uvesti ukrepe, ki so vzpodbudili gospodarske organizacije iz razvitejših območij ter banke, da so svoja sredstva usmerili v manj razvita območja.

Podrobneje pogledano je pri naložbah v gospodarstvo na manj razvitih območjih republika (z beneficiranjem obrestne mere za kredite) sodelovala v zadnjih štirih letih skupaj z nekaj manj kot 130 milijoni dinarjev. Ti milijoni so vzpodbudili gospodarske organizacije, da so za naložbe na manj razvitih območjih namenile dobrih 850 milijonov dinarjev, medtem ko so krediti poslovnih bank, zlasti Ljubljanske, nanese več kot milijardo dinarjev. Preprosto povedano so razmeroma majhna sredstva, ki jih je prispevala republika, pripomogla k temu, da je za omenjene naložbe šlo v štirih letih za dobri dve milijardi dinarjev. Prav iz tega je najbolj videti, da pri teh naložbah ni šlo za nikakršne subvencije, marveč le za to, da dobi gospodarstvo na teh območjih takšno začetno spodbudo, s pomočjo katere se bo nato lahko samo razvijalo dalje. Glavno vlogo pri tem razvoju pa imajo gospodarske organizacije, ki so to ustanovile svoje obrate ali jih razširile in modernizirale. Razvoj gospodarstva je tedaj, z drugimi besedami, v rokah samega gospodarstva, oziroma delavcev, ki so v njem zaposleni.

Gospodarski razvoj svojih manj razvitih območij bo Slovenija enako skušala pospeševati tudi letos in v prihodnjih letih. Že letos, še bolj pa v novem srednjeročnem obdobju, med 1976. in 1980. letom pa bo prišlo tudi do nekaterih novosti. Tako je v pripravi družbeni dogovor o pospeševanju razvoja manj razvitih območij, prav tako pa bo potrebno spremeniti tudi zakon o ukrepih za to pospeševanje. Z obema, z dogovorom in zakonom, bo očitno prišlo do nekaterih novosti tudi glede tega, katera območja bomo šteli za manj razvita. Hkrati s temi pa bodo posebne pozornosti deležna tudi obmejna področja, v katerih naj bi tamkajšnje prebivalstvo dobilo možnosti za zaposlitev doma, da se tako ne bi od tam izseljevalo drugam, v razvitejše predele.

JOŽE OLAJ

Strme senožeti in upognjeni hrbti samotnih domačinov.

Znamenje na Rovtu, kjer so partizani decembra 1941 napadli nemško policijsko kolono, in jo uničili

Pepel bukovih drv

Božični dan. Še teden dni starega leta, dragi rojaki na tujem. Kdor je prišel v tistih dneh domov, je veliko tega, o čemer mislim pisati, vdihnil globoko s pljuči in bil za trenutek, dva srečnejši. Ali pa je bil najbolj srečen človek na svetu! Dom pomeni vselej srečo, takšno ali drugačno. Kos sreče je, domača zemlja pa neizmerna radost. Ta zemlja tukaj, drugače diši, kakor tista, kjer ste! Vi o tem mnogo več veste! To pisanje je pravzaprav namenjeno tistim, ki že dolgo niso bili doma. Ki se jim dom prikazuje le v sanjah. Brati o domu, pomeni tudi mnogim trenutek sreče ali spomin na srečo, spomin na mladost, spomin na ljubezen. Spominjam se ...

Nihče se ni oglasil, ko sem vprašal, če je kdo doma. Tudi psa ni bilo pri hiši. Srce mi je močno bilo. Upehal me je klanec. Kar dolg je do sem gor, do domačije pri Ozebku.

Zagledal sem jo že prejšnji dan, ko sem se mudil na drugem bregu. Iz zaselka Rastovke je bila videti kot na razglednici. Bregov v Rovtahu nad Poljansko dolino je pa res veliko. In kako so nekateri, preklemansko, strmi!

»Res je videti čisto pred nosom, vendar morate nazaj v dolino, pa spet gor. Drugače ne gre!« so mi rekli.

»Je kdo doma?« sem zavpil že četrtič. Okrog dela je prišla ženska. Nezaupljivo mi je odzdravila. Pred leti je morala biti prikupna.

»Samo zaradi mene, da ste prišli tako visoko? Skoraj ne bi verjela!«

»Ljudje so mi povedali, da ste čisto sami, da nikogar nimate, sami da ste za vse!« Nasmehnila se je. S sebe je pregnala veliko prejšnje nezaupljivosti.

»Tukaj sem že sama, drugače pa imam sina, ki je pri vojakih! Stopiva, no, tjale na sonce, je bolj toplo in oba bova takoj boljše volje!« me je povabila.

Hiša, pred katero sva se zatekla, je ena najstarejših v teh hribih. Več kot polovica jo je lesene. Lepo, enakomerno nacepljena drva so zložena do okenc visoko. Joj, kako čudovita domačnost!

»Previdna moram biti, tako sem sama. Hči Anica pride šele konec tedna, sin je pa vojak.«

Mož ji je umrl pred dvema letoma. Bil je kmet. Pri hiši pa so se vedno imeli bolj za bajtarje.

»Otave letos nismo pokosili. Kdo pa naj bi jo! Ko je bila prva košnja, je prišel sin na dopust, in je z njo opravil. Hvala bogu, da smo imeli lepo vreme!«

S kretnjo, ki jo znajo le ženske, si je popravila pramen las. Nekoliko je zardela, ko me je vprašala:

»Sem videti precej več stara kot pa dva- in petdeset, ali ne?«

»Sploh nisem mislil, da ste jih že petdeset!«

»Moški ste vsi enaki! Lažete, ko bi rade, da ste najbolj pošten!«

»Res tako mislim, Ozebkova!«

»Nikoli nisem mislila, da bom nazadnje sama ostala in da bom tako sama. Sin naj čimprej pripelje ta mlado k hiši! Več rok bo tole našo bajto že pokonci obdržalo!«

»Na onem bregu sem slišal, da nobena mlada noče gor?«

»To je tudi res, ampak sin je mlad, se bo že znašel!«

Pogledala sva v hlev. Kravica, junca in konj.

Ozebkova si ne skuha vsak dan kosila ali večerje. Rada ima čaj in tega si največkrat zavre.

»Stopite v hišo! Mogoče vam bo všeč. In štamparji ste ga potrebni. Oznojili ste se na teh naših klancih!«

Vstopil sem v črno kuhinjo. Strop se je svetil kot antracit. Zgrabilo me je, da bi ga potipal, da bi otipal drobne izrastke v njem, ki so podobni majhnim gumbom na črni svili, v resnici pa so najmanjši in najbolj črni kapniki.

Pred ognjiščem je bilo veliko pepela. Vse je dišalo po zažganih bukovih polenih. V kotu pod stropom, glej jih, sem pomislil, visijo goveji jeziki, kakor spake, in vse bolj rjavijo v dimu.

Jožefa Ozebek me je radovedno gledala. naposled pa vprašala:

»Se bojite takšne kuhinje?«

»Zakaj bi se je bal! Tako lepe, domače črne kuhinje že celo večnost nisem videl!« Odprla je vrata na dvorišče. Svetloba je kakor preprih švignila skozi prostor. Šele zdaj sem zagledal velikega pomočnika pridne gospodinje. Sicer ne sodi semkaj, saj ruši, kvari, maže pristnost podobe, pa vendar mora biti — pralni stroj. Bel je kot v dežju in soncu izlizana kost, priden, kot bi imel dve desnici.

»Poleg živali, ki so pri hiši, je tale najbolj živahen in dolgčas mi ni ob njem. Ni treba ne potoka, ne perivnika, ne škafa, vse sam opravi. Človeka ne zebe in tudi križ ga več ne boli!«

Njena realnost je na mah odrinila vse moje pomisleke. Pralni stroj je bil tukaj zraven odprtega ognjišča, barigle in lončenih loncev ter kotličev na verigi. Kos bele tehnike, iznajdba sodobnosti, prispevek avtomatizacije našega vsakdana je prodril v črno kuhinjo, v kateri sta plamen in dim oblizovale stene, sezidane še v tistem času, ko je Napoleon sanjal o združenju Evrope.

Mimo kupa ovenelih zeljnatih glav sem prestopil nato prag sobe, hiša imenovana, ki me je scela in na mah očarala s svojo starinstvenostjo.

»Pravijo, da je vse to staro več kot tristo let!« je rekla gostiteljica.

Hodim in tipam. Vse je leseno, na roke narejeno. Klop je po vsej dolžini in širini edinstvenega prostora. In kakšna ljubka okenca! Poprosil sem gospodinjo za meter. Osemindvajset centimetrov visok in trideset širok, skoraj kvadrat, s steklom, vstavljenim v lesen okvir, ki ga je mogoče premikati sem in tja. Noben arhitekt, tudi z velikim spoštovanjem do starih oblik in dela, se ne bi domislil, kaj takega. Če pa bi se mu to posrečilo, nikoli ne bi bilo tako pristno.

»Na tej stari bukovni mizi se je pojedlo že veliko krompirja v oblicah in žgancev ter močnika,« je povedala Jožefa Ozebkova ter pristavila predme steklenico sadjevca, ki je bil brezbarven kot rosa, močan pa, da sem občutil, kako se mi vsaka dlaka na telesu posebej dviga.

Gospodinja me je opozorila tudi na uro na steni. Iz lesa je, narejena 1866. Rajnki mož je imel z njo veliko opraviti. Naredil

Nove možnosti za delo doma

ji je uteži, in se sploh, posebno pozimi, ko je veliko snega, ko so zameti in ni poti, veliko ukvarjal z njenim drobovjem. Na vratih, ki vodijo v manjšo sobo, v kamro, je bil pritrjen z risalnimi žeblički velik lepak: Oto Pestner z belim konjem.

»To je pa hčerkin kot. Ona se zanima za te stvari! Bolj pa se zanima za pevce kot za konje! Boste še enega? Dajte ga! Ta vam ne bo škodil. Kvečjemu pozdravil vas bo. Tudi meni ne bo škodoval!«

Jožefa Ozebek še nikoli v svojem življenju ni bila v kinu. Tudi televizije si ne želi. Ve, da je sin drugačnega mnenja, ampak ta skrinja, je rekla, podira staro resnico: rana ura, zlata ura.

»Človek ne more zgodaj pokonci, če gre pozno spat. Televizija kmete moti pri delu!«

Ozebkova domačija je ostala že zdavnaj na vrhu strmih senožeti, ko sem imel jezik še vedno čist od sadjevca. Prsti pa so se mi lepili, ker sem se v žepu igral s suhimi hruškami, ki mi jih je dala na pot prijazna gospodinja.

MIRAN SATTLER

V Sloveniji pripravljajo sklenitev družbenega dogovora, s katerim bodo od 1975. do 1980. leta pospeševali razvoj malega gospodarstva. Dogovor, ki ga bodo podpisali gospodarska zbornica, izvršni svet skupščine SR Slovenije, poslovne banke in zavarovalnice, ima namen vzpodbujati naložbe v deficitarne dejavnosti na posameznih območjih in uvajati prožnejšo davčno in kreditno politiko, ki bi vzpodbujala razvoj malega gospodarstva.

Mala gospodarstva predstavljajo majhne gospodarske enote, ki ali nastopajo na trgu samostojno ali rabijo za dopolnitev industrijski in drugi proizvodnji. Pri nas je to gospodarstvo v zadnjem času precej zaostalo v razvoju. Kot primer je mogoče navesti, kako se je iz leta v leto zmanjševalo število registriranih obrtnih delovnih organizacij. Tako je bilo ob koncu leta 1973 obrtnih podjetij kar 210 manj kot v letu 1966. Zmanjšanje njihovega števila je še toliko opaznejše, ker se je v

istem času močno povečalo število industrijskih podjetij. Močno se je zadnja leta zniževalo tudi število delavcev, zaposlenih v obrtnih delovnih organizacijah. V zadnjih sedmih letih se je število teh zmanjšalo za 10 odstotkov ali za 3.130 delavcev. V istem času pa se je število zaposlenih v celotnem slovenskem gospodarstvu povečalo za 24 odstotkov, v industriji pa kar za 29 odstotkov.

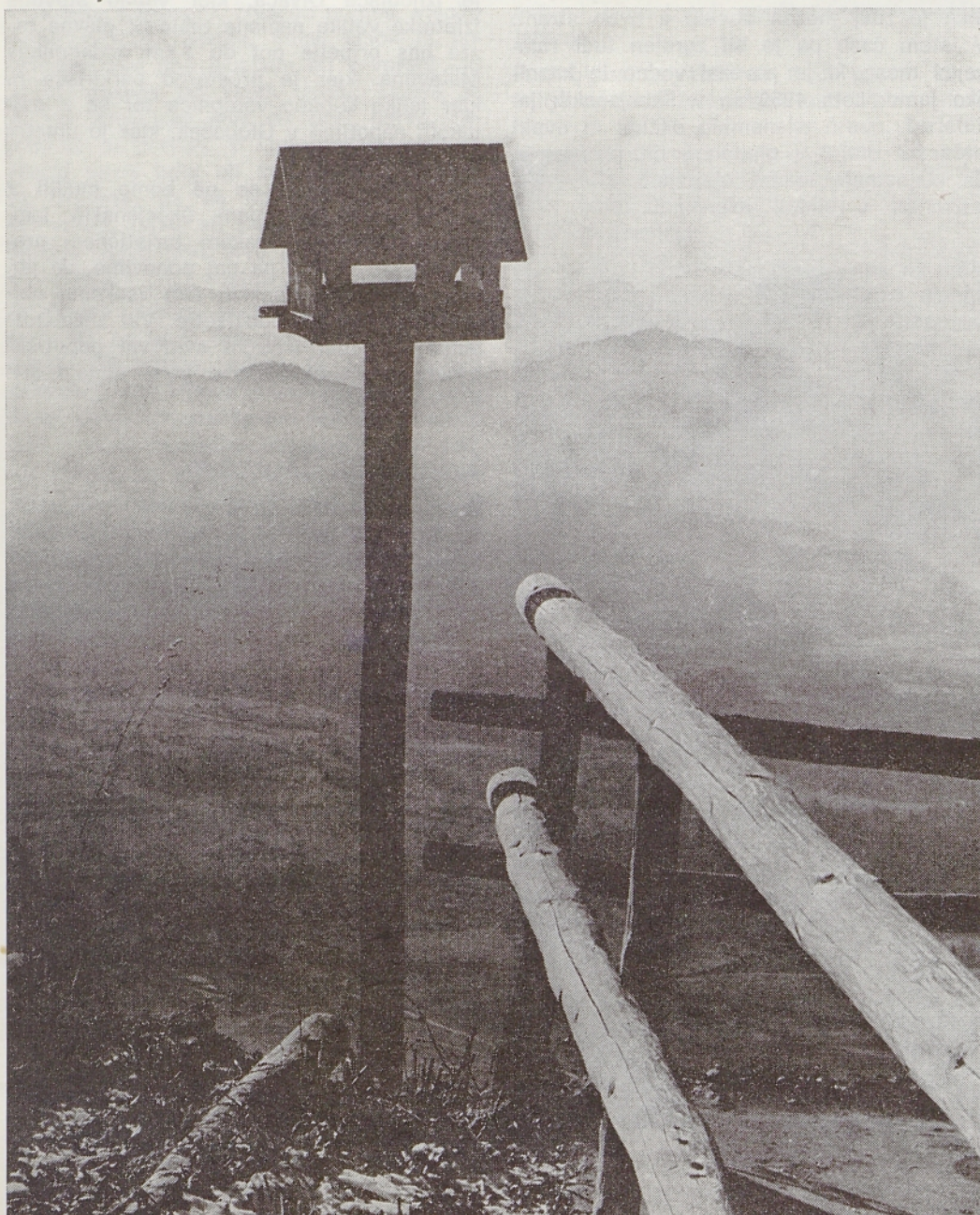
Na zmanjševanje obsega malega gospodarstva in števila zaposlenih v njem sta zlasti vplivala toga davčna in kreditna politika. To je najbolj opaziti pri upadanju števila zasebnih obrtnih delavnic, pa tudi števila zasebnih gostinskih obratov je raslo razmeroma počasi. Zato naj družbeni dogovor o pospeševanju razvoja malega gospodarstva pripomore zlasti k temu, da bodo obrati malega gospodarstva mogli dobivati kredite pod ugodnejšimi pogoji in da bodo do manjših obratov imeli v posameznih občinah boljši posluš tudi davčni organi.

Z družbenim dogovorom o pospeševanju malega gospodarstva pa močno računajo tudi na možnosti, ki jih bodo z njim dobili naši delavci, ki so na začasnem delu v tujini. Razvoj malega gospodarstva naj bi le tem delavcem omogočil njih zaposlovanje doma, oziroma to, da se bodo z ugodnejšimi kreditnimi pogoji in ob prožnejši davčni politiki lahko odločali za odpiranje obrtnih delavnic idr. Sicer pa je z malim gospodarstvom mogoče razumeti tudi več, ne le manjše obrtne delavnice. V smislu dogovora, ki ga pripravljajo, namreč malo gospodarstvo predstavljajo organizacije združenega dela s področja obrti, drobne industrijske proizvodnje blaga in storitev, v katerih je zaposlenih največ sto delavcev, servisne enote trgovinskih in industrijskih organizacij združenega dela, ki imajo status temeljnih organizacij združenega dela (in prav tako do sto zaposlenih), ustrezna poslovna združenja s področja obrti in male industrije, obrtne zadruge, pogodbene organizacije združenega dela, samostojni obrtniki, ki na podlagi določil obrtnega zakona z osebnim delom in z zasebnimi delovnimi sredstvi samostojno opravljajo obrtno, gostinsko, avtoprevoziško in brodersko dejavnost ter prodajo na drobno, prav tako pa sodijo k malemu gospodarstvu tudi občani, ki v svojih zasebnih gospodinjstvih sprejemajo na prenočevanje goste in jim nudijo hrano ter pijačo, in občani, ki opravljajo domačo in umetno obrt. Z družbenim dogovorom o pospeševanju razvoja malega gospodarstva se bo tako tudi za naše delavce, ki so zaposleni na tujem, odprlo veliko novih možnosti za delo doma in za to, da bodo svoje prihranke lahko koristno naložili v tukajšnje obrate malega gospodarstva, k tem svojim sredstvom pa tudi najeli potrebne bančne kredite.

JOŽE OLAJ

Na Gorenjskem

Foto: Janez Klemenčič

Kras Sežana

Med plemenitimi lipiškimi konji

Štiri samostojne dejavnosti — notranja trgovina, hoteli in gostinstvo, proizvodnja in trgovina ter kobilarna Lipica, vse to sestavlja močno delovno skupnost podjetja »Kras« iz Sežane. V vseh dejavnostih je zaposlenih okrog 1050 ljudi, razen v Sežani in Lipici pa se pojavlja ime njihovega podjetja tudi v Lokvah, Kozini, Divači in v Škocjanskih jamah.

Podjetje Kras združuje vse, kar je v tem koščku našega Krasa povezano s turizmom in s kmetijstvom: tukajšnji ljudje so ponosni na svoje vino, žlahtni teran, to rdeče vino, ki so ga nekdanji zdravniki celo predpisovali slabokrvnim in rekonvalescentom, na svoj pršut in nekatere druge kraške specialitete, ki jih lahko ponudijo tudi v svojih gostinskih obratih. V sestavu »Krasa« sta hotel »Triglav« in hotel »Tabor« v Sežani, motel Kozina, najbolj pa so ponosni na svoj novi hotel »Maestoso« v Lipici. Morda se bo kdo vprašal, čemu ravno »Maestoso«, čemu tuje ime? Razumljivo pa je, če izve-

mo, da je dobil hotel ime po znamenitem lipiškem žrebcu, konju, ki je še vedno na častnem mestu v njihovem hlevu.

Škocjanske jame pri Divači

so ena izmed največjih znamenitosti slovenskega Krasa. V upravnem pogledu so te jame v sestavu podjetja Kras.

Škocjanske jame so nastale ob sklepu Vremske doline, za katero pravijo, da je ena izmed najlepših slepih dolin na Slovenskem. Naredila jo je ponikalnica Reka, ki izvira pod Snežnikom. Reka zaide v podzemlje pod vasico Škocjan in njeno delo so 5 kilometrov dolge Škocjanske jame.

Jame so odprli za turiste v letu 1885. Leta 1933 so zgradili 130 metrov dolg umeten predor iz doline Globočak v Tiho jamo in tako je zdaj možen dostop z dveh strani. V istem času pa je bil zgrajen tudi Hankejev most, ki je povezal vodno in kapniško jamo. Leta 1959 so v Škocjanskih ja-

mah prvič zablesteli električne luči, ki so obiskovalcu v celoti pričarale pravi dojem o teh orjaških podzemeljskih tesneh, skozi katere se prebija Notranjska Reka.

Škocjanske jame napravijo na vsakega obiskovalca globok vtis. Izredna divjina podzemeljskega sveta z ogromnimi dvoranami in kanjoni, skozi katere buči v brzicah in slapovih podzemeljska Reka, ogromne udornice in še posebej drzno izpeljane in v skalo usekane podzemeljske galerije predstavljajo po svoji turistični vrednosti pravi fenomen svetovnega slovesa.

Barvanja z različnimi sledilnimi snovmi so pokazala, da prihaja voda Notranjske Reke na dan v izviri pri Devinu v Tržaškem zalivu.

Skoraj za vse obiskovalce Škocjanskih jam je izhodišče Divača, kjer vabijo številne izletnike velike napisne table. Z glavne ceste nas pripelje pot do 1 km oddaljenega Matavuna, kjer je prostorno parkirišče in kjer lahko kupimo vstopnice ter se z vodnikom napotimo v Globočak, kjer je umetni vhod v jamo.

Ob tej priložnosti se ne bomo mudili s podrobnim opisovanjem Škocjanskih jam, ki ga najdete v vsakem turističnem prostoru, še enkrat pa naj ponovimo, da pomeni ogled Škocjanskih jam vsakemu obiskovalcu enkratno doživetje. Vsi znameniti jamarji in tudi izbirčni svetovni popotniki izjavljajo, da Škocjanske jame nimajo primere na svetu.

Kobilarna Lipica

Danes na svetu ni ljubitelja živali, predvsem pa ljubitelja konj, ki bi ne poznal in cenil konja lipicanca, pa naj je bil vzgojen v številnih lipicanskih kobilarnah po svetu, ali v sami Lipici. Tu danes goje konje s poudarjenimi lastnostmi jahalnega konja, katerega glavne značilnosti so: plemeniti, srednje veliki, dosti dolgi, skromni in vztrajni konji odličnega hoda. Glava je plemenita, z velikimi in živimi očmi, pogled je inteligenčen in zaupljiv, vrat je srednje dolg in precej visok, kar daje držo lipicanca posebno eleganco. Hrbet je dolg, vendar raven, križ je mišičast in lepo položen, prsi so globoke in široke, v čemer se kaže njegova moč in vzdržljivost. Okončine so kratke, sklepi močni, tetive jasno izražene, kopita pa zaradi bivanja na kraških tleh trdna, ne prevelika in lepo oblikovana. Višina lipicanca je med 155 in 165, pri žrebcih pa do 168 centimetrov.

Številni obiskovalci uživajo že ob samem ogledovanju plemenitih konj v Lipici

Moderni hotel »Maestoso« v Lipici

V vsem svojem sijaju pa se lipicanec po-kaže šele v gibanju. Živahen pogled, visoko vzravnani vrat, izdaten, dokaj visok in kondenciran hod pod jahačem ali v vpregi mu je dal sloves po vsem svetu. Danes je večina lipicancev sive ali bele barve, čeprav to ni pravilo. V Lipici imajo v čredi skoraj same bele ali sive živali. Povedati pa moramo, da se lipicanci vedno rode kot vranci, rjavci ali sivci, kasneje pa spreminjajo barvo prek sive do bele. Belo barvo dosežejo med šestim in desetim letom.

Zgodovina Lipice je pisana in zanimiva, vsekakor pa bodo čez nekaj let, leta 1980, slavili 400-letnico, odkar jo je ustanovil avstrijski nadvojvoda Karel. Omenimo naj le to, da je morala lipiška kobilarna nekajkrat v svoji zgodovini začeti skoraj znova, morda pa je začela še najbolj oslabiljena po drugi svetovni vojni, ko se je iz pregnanstva vrnilo le 11 lipicancev in je bilo treba ogromno truda in denarja, da so se zacelile rane, ki jih je prizadela druga svetovna vojna.

V zadnjih desetih letih je Lipica na široko odprla vrata vsem ljubiteljem narave in živali, predvsem pa ljubiteljem konjeniškega športa. Seveda so se v Lipici za to odločili premišljeno in tudi dobro pripravljeni, saj zmorejo danes zadovoljiti še tako zahtevnega gosta. Pripravili so mu rekreacijsko jahanje na čistokrvnih lipicanskih konjih po lipiških parkih in gozdovih in v ta namen razpolagajo s 50 hajalnimi konji, ki jih vsak dan lahko izposojajo svojim gostom. Za starejše ljudi je privlačna predvsem vožnja v starodavnih kočijah z vpregami lipicancev ter izleti s kočijami do Škocjanskih jam ali drugih turističnih znamenitosti našega Krasa, ki jih prirejajo na željo gostov. Poskrbljeno je tudi za začetnike in jahanja nevedne goste, ki na željo

lahko dobe jahalnega učitelja, ki jih v deseturni jahalni šoli nauči osnovnih veščin jahanja.

Poskrbljeno je tudi za tiste goste, ki si želijo ogledati le znamenitosti Lipice, stare hleve in lipiško plemensko čredo. Turistični vodniki jih popeljejo v tristo let stari hlev, kjer domujejo žrebci plemenjaki ali med bele lipicanske kobile z njihovimi temnimi žrebički.

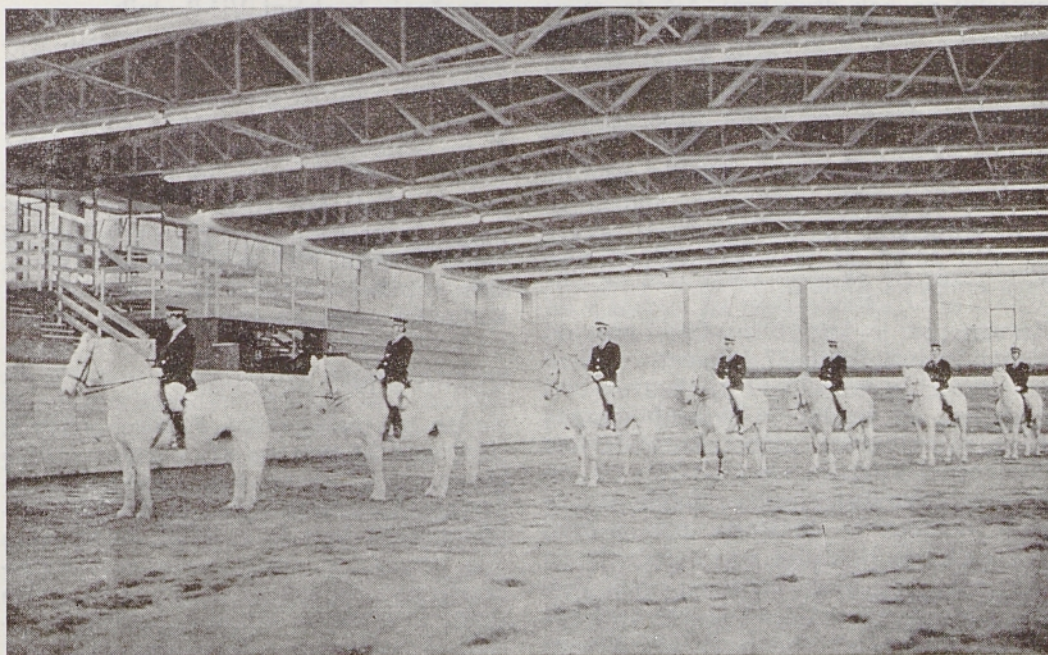
Novi lipiški hotel »Maestoso« ima na voljo 175 ležišč, restavracijo, nočni bar, kegljišče, sauno, podvodno masažo in čudovit plavalni bazen v prizidku hotela sredi gozdička.

Plavalni bazen, pokrita jahalnica in milo podnebje, ki je znano v teh krajih, omo-

gočajo prijetne počitnice tudi v zimskem času.

Na višku turistične sezone je Lipica cilj številnih tujih gostov, ki prihajajo sem na enodnevne izlete iz obmorskih letovišč, stalni obiskovalci pa so seveda številni ljubitelji jahanja s te in one strani meje. Seveda moramo omeniti tudi to, da pomeni številnim turistom idealen enodnevni izlet med bivanjem na morju obisk Lipice ter Škocjanskih ali Postojnske jame. Lipiški poklicni jahači številnim turistom dvakrat na dan prikažejo tudi program klasičnega jahanja ob spremljavi glasbe.

Danes je osnovni vir dohodkov Kobilarne v Lipici turizem, poleg tega pa prodaja konj čiste pasme, katerih prodajo na leto kakih dvajset, predvsem v številne tuje države.

V pokriti jahalnici, kjer si obiskovalci lahko ogledajo dresurni program

V hribih okrog Krvave peči

Osamljeni prebivalci si pomagajo z izdelovanjem zobotrebcev

Vaščani drug za drugim postajajo meščani

Petja, otroškega krika in vika v Krvavi peči ni slišati

Krvava peč, v teh zimskih dneh. Če bi prebivalstvo Ljubljane na zborih krajevnih skupnosti izvolilo delegacijo in jo poslalo na Mestni svet s predlogom, naj bi v doglednem času vse prebivalce mesta preselili na kak drug kraj, češ da so se naveličali megle, nesnažnega zraka, čezmernega hrupa, prometnih problemov in za povrh še večnih kulturnih razprtij, bi to odmevalo v svetu kot prvorazredna novica. Toda kaj takega se ni zgodilo. V malem pa se je vendarle zgodilo prav to. Le da ne gre za Ljubljano, ampak za kraj z imenom Krvava peč in da ne gre za slab zrak, saj je v Krvavi peči svežega zraka za pretek.

Krvava peč je kraj blizu Ljubljane, od mesta jo loči borih 37 kilometrov. Bled na primer je za celih 17 kilometrov bolj oddaljen. In vendar je iz Ljubljane na Bled komaj urico vožnje in neštivilno avtobusnih zvez. Za smer Krvava peč pa so avtobusne zveze redke. Sploh pa pripelje avtobus le do Roba, potem čaka popotnika še poldruugo uro pešačenja po ozki, vijugasti, blatni in strmi cesti. Vožnja z avtom po tej cesti je vse prej kot užitek. Treba je povedati, da leži Krvava peč na 740 metrih nadmorske višine, sko-

raj sto metrov višje od Šmarne gore. Semkaj prispe zima prej kot v doline. Za povrh je treba pristaviti, da ta v resnici oddaljena vas, ki nima ne gostilne, ne trgovine, ne šole, spada pod Ljubljano, natančneje k občini Vič-Rudnik.

V prvi hiši, kjer sem se oglasil, visi nad štedilnikom kuharica, ročno delo domače gospodinje, na njej pa je izvezen napis: »Veselje in sreča naj vladata v hiši in petje razlega naj se po dvorišči.« Petja, otroškega krika in vika v Krvavi peči ni slišati. Mir vlada v tej vasi. Mirno je na bregovih okrog vasi. Nikjer ni videti človeka. Kaj se je zgodilo z vasjo, kjer je bilo življenje nekdanj prav takšno, kot priča napis na kuharici.

Večno enaki pogovori

Kadar se maloštevilni Krvavci srečajo, se vsakokrat pogovarjajo o isti stvari: o prihodnosti Krvave peči. Bolj se pogovarjajo, bolj razglabljajo in rinejo v svojo bolečino, bolj so si edini, da vasi čez leta ne bo več, da jo bodo morali prečrtati tudi na zemljevidih, da jo bodo prečrtali v davčni knjigi in sploh vsepovsod, da bo na kraju, kjer danes stoji vas, samo gmajna in gozd. Krvavci sami za-

trjujejo tako, a nekako sami sebi ne morejo verjeti. Upajo, da je kje še kaka rešilna bilka, ki bo vas ohranila. Težko se sprijaznijo z mislijo, da bi bili njeni poslednji prebivalci.

Tako pa se ne pogovarjajo samo v Krvavi peči, tako govore tudi v Poljanah v slovenskem delčku Čičarije, tako razglabljajo v Podbeli ob italijanski meji, tako se menijo v Marindolu ob hrvaški meji in tako se pogovarjajo še v marsikateri oddaljeni vasi, ki svojim ljudem ne more več zagotoviti spodobnega življenja. To so pomenki o imigracijah in emigracijah, kot temu učeno pravijo geografi, sociologi in drugi strokovnjaki. Po domače pa pravimo tem stvarim selitve, odseljevanje in doseljevanje. To so procesi, ki so danes močnejši kot so bili kdajkoli prej.

Potni listi za mesto

Še tik pred vojno je v Krvavi peči živel 162 ljudi. Med vojno so Italijani vas dvakrat požgali. Precej ljudi je vzela vojna, nekaj so jih odnesla povojna leta. Krvavci so se raztepli po vsem svetu. Veliko jih živi v Ameriki, a še več v Velikih Laščah in v Ljubljani. Pred dvanajstimi leti so našli v vasi še več kot 60 ljudi.

V teh dneh pa smo prešteli Krvavce na prste in jih našteali le še 28. Domačini so se šele v zadnjem času zavedli, kako so se njihove vrste zredčile, kako so mnogi izginili kar čez noč. Največ jih je odšlo prav v zadnjem času. A tudi od preostale peščice jih je že nekaj, ki imajo v žepu potne liste za Ljubljano.

Niso izginili samo ljudje, izginila je tudi živina. Hlevi so prazni. Pred vojno je bilo v njih dvajset parov volov. Pred kratkim so se poslovili od zadnjega para volov. Tudi kmečki otroci bodo lahko videli vole le v živalskem vrtu, če si jih bodo tam pravočasno nabavili. Toda kakšni otroci, saj v vasi joče en sam dojenček!

Služba je gosposka suknja

Gosposko suknjo — službo nosi en sam Krvavec. Do avtobusne postaje je pozimi tudi dve uri naporne hoje. Kdo bi se trgal na dvojel! Saj je že dovolj hudo, da je treba tako daleč v trgovino, na pošto in po drugih opravkih. Dokler si še mlad, pravijo Krvavci, dolga pešpot koristi zdravju, za starejše ljudi pa je toli-ko hoda muka.

Domovi, v katerih se je nekoč trlo ljudi, samevajo prazni. V vasi je nekaj ruševin, ki jih je že preraslo grmovje, še več ruševin so zravnali z zemljo, nekaj domov je praznih in zaklenjenih. V drugih hišah živita le po en človek ali dva, v eni sami menda trije. To so večidel starejši ljudje, čez šestdeset let. Nekaj je že obnemoglih. Vsi ti ljudje žive kot vedo in znajo. Krompirja, ki ga pridelajo, ne morejo prodati, čeprav je odličen. Po mleko ne pride nihče. Skoraj edini denar prinesejo »klince in špine«, zobotrebcu in špile, ki jih izdelujejo v dolgih zimskih mesecih. Za štirideset ročno ure-zanih »špin« dobe novi dinar.

Kdo bo na gruntu

Kmet Alojz Cimperman je star 67 let. Nobeden od njegovih treh sinov ne bo ostal na gruntu. Eden dela že sedem let v Nemčiji, dva sta Ljubljana. »Dobri sinovi so,« jih hvali oče, »pridni, delavni. Najstarejši bi rad ostal doma. A kaj, ko nobena noče na grunt. Fanta vzamem, grunta pa ne, pravijo dekleta. Fantje gre-do od nas, ker se tu ne morejo ženiti. Naj ostane sam? Včasih si se lahko ože-nil, če si imel grunt, danes se laže oženiš, če ga nimaš.«

»Če bo šlo tako naprej, bo z vasjo konec,« modruje gospodar Cimperman. Prazne hiše so tudi po sosednjih vaseh. Nekaj možak iz sosednjih Logarjev je Cim-permanu nekoč dejal: »Krvava peč bo propadla, preden bo dvajset let naokrog.« »Bodo propadli tudi Logarji,« mu je od-govoril Cimperman. Sam pa z žalostjo v glasu pristavi: »Sam sem bil vedno za to, da bi vas obstala.«

Dvainpetdesetletni Štefan Usenik premore 42 hektarjev polja, pašnikov in gozda. Na gruntu, na katerem je včasih živelo

šestnajst ljudi, živita sedaj poleg njega le še žena in sedemnajstletni sin.

»Trinajst hektarjev gozda sem podaril državi, da bi imel manj davkov,« pripoveduje Štefan Usenik. »A ga še vzeti niso ho-teli. Sem se malo skregal in po mizi potolkel, potem so gozd le odpisali in ga je gozdna prevzela.«

Odposlanstvo predlaga selitev

Dvanajst let bo tega, se spominjajo na Krvavi peč, kar se je z izleta na Kureš-ček vračalo več visokih politikov. Vaščani so jih pričakali pred šolo (takrat so jo še imeli, sedaj je že zdavnaj zaklenjena). Najveljavnejši med gosti jim je prešerno svetoval: »Dol, dol s hribov! V mesta! Tu je prostor le za volkove in medvede.« Krvavci še pomnijo, da mu je Angelca odgovorila: »V Ljubljani nam postavite blok za vse Krvavce, naše hiše pa imejte za vikende.«

Da, medvedi! Medved prav rad stopi pred kak panj. Ne gosti pa se samo z medom, ampak tudi s sadjem. Ko trese drevesa, jih tudi lomi. V sosednjem Bukovcu je medved polomil vse sadno drevje. Najbolj hudi pa so jeleni, tudi ducat se jih včasih spreha po njivah. Jeleni koplje-jo tudi krompir. Divji prašiči razrijejo še travnike. Odkar lovska družina Mo-krec postavlja okrog polj električne pa-stirje, je malce bolje. Le prašiči se zri-nejo celo pod električno žico.

Nekaj let nazaj so se vaščani dokončno naveličali svojih tegob in svoje samote. Malo pa so bili tudi pod vplivom dobro-hotnih nasvetov. Tako so Krvavci izvolili može, ki so šli na občino sporočit željo vaščanov, naj bi jih preselili kam drugam, ker jim tu vse pridelke uniči divjad. Na občini so jim modro odvrnili, da ni treba nikamor hoditi, vse da bo prišlo samo od sebe, samo od sebe bo počasi vse pro-padlo.

Krvavci so se vdali. Nekaj veselja jim prineso trije televizorji, kolikor jih je v vasi, nekaj mlajših si je kupilo fičke. Traktorja vas še ni videla. Starejši hodijo na pogrebe svojih sovaščanov, mlajši se drug za drugim vse bolj ogledujejo po mestnih službah.

Krvava peč se seli v Nove Jarše

In vendar se je iz Krvave peči preselilo že nekajkrat toliko prebivalcev, kot jih je ostalo. Vseposvoda jih je najti. Največ pa na obrobju Ljubljane, v krajih, kjer so si lahko s trganjem od ust in z lastnim delom postavili nove domove. Skoraj vsi so si postavili lastne hiše. Prvič zato, ker bi se težko navadili na stanovanjski blok in drugič zato, ker je prišleku s podeželja v mestu težko dokopati se do najemniškega stanovanja. Kako žive nek-danji Krvavci v mestu? Kako so se znašli? Se tu počutijo bolje?

Vprašanje sem najprej zastavil Dominiku Cimpermanu. Star je 26 let, po poklicu

je avtomehanik, v mesto se je odselil pred 11 leti, sedaj pa živi skupaj z družino v hiši svojega brata v Pretnarjevi ulici v Vižmarjih na robu Ljubljane.

»Če bi imel službo bliže, bi šel takoj nazaj, ker je doma zares lepo,« je odgo-voril. »Seveda pa je misel na to prazna utvara. Mene samega zemlja ni nikoli preveč mikala. Poleg službe bi delal na zemlji, to že, samo kmetoval pa ne bi.« V Šiški se je naselilo še več Kravcev, precej jih je na Viču, veliko v Rožni do-lini, v Novih Jaršah živi kar šest krvav-ških družin, po več v eni sami ulici.

Oglasil sem se pri družini Lenič. Nada Lenič se je preselila v Ljubljano pred dvanajstimi leti. Njen mož Jože je doma iz sosednje, sedaj prav tako izpraznjene vasi Sekirišče. Mož je zaposlen kot skla-diščnik, ona je delavka.

»Še kot otrok nisem imela želje ostati na kmetih,« pripoveduje Nada Lenič. »Že takrat sem hotela imeti poklic, a nisem nikoli prišla do tega. Krvavci smo se iz-seljevali drug za drugim, tudi zaradi svo-jih otrok, da bi jim bilo bolje kot nam... V Ljubljani je bolje, sploh ni mogoče pri-merjati. Navaden tovarniški delavec živi tu bolje kot gor poprečno premožen kmet. Gor nisem bila nikoli prosta, poz-nala sem samo delo, denarja ne.«

Njen mož Jože jo dopolnjuje: »Po vojski smo požgano vas obnovili. Še kar z ve-seljem smo gledali v prihodnost. Potem so prišla razočaranja, kaka nesreča z ži-vino. Kmet ni dobil nobenega posojila. Govorilo se je, da bodo gozdove podrža-vili. Kaj naj kmet počne brez gozda? Pa sem šel, čeprav sem bil star že 35 let... Glejte, kmetu res ni bilo živeti. Leta 1956 sem v Velikih Laščah kupil radio Savica. Zanj sem dal 350 kg težko kravo, 280 kg težko telico in 60 kg težko tele. Celu pre-moženje... Ne, ni primerjave. Bolje je v mestu in vse je blizu, pri roki.«

Po stoletjih spet Rožna vas?

Krvava peč je pravzaprav nenavadno strašno ime. Kraj, pravi legenda, se je nekoč imenoval Rožna dolina. Turki pa so ob nekem vpadu vrgli v Iško dve deklici. Odslej se vas imenuje Krvava peč.

Vse se zdi tako, da se bodo Krvavci slej ko prej zares drug za drugim prese-lili v mesto. Za posameznika je to morda hudo, a takšno je življenje. Predniki da-našnjih Krvavcev, ki so nekoč poselili Krvavo peč, so bili zadovoljni z malim, današnji Krvavci bi zase in za svoje otroke radi kaj več. In končno — izumi-ranje vasic, kakršna je Krvava peč, pod-pirajo načrti o hitrem razvoju mest in industrijskih središč.

Nekaj pa je v Krvavi peči le novega. Dva odseljena vaščana si v rodni vasi posta-vljata počitniški hišici. Malo po zgledu drugih meščanov, malo zaradi domotožja.

JANEZ KAJZER

Ajdovščina

Foto: Janez Zrnec

Jubilej prerojene tovarne

Tukaj v Ajdovščini imamo tekstilno tovarno, ki sedaj že 25 let nosi ime »Tekstina«. Prvotna predilnica je bila ustanovljena leta 1826 in tako je obrat Tekstina dne 28. novembra lani slavil, kakor je zapisano v spominski knjižici »Naših 25 in 148 let«, kar je res pomemben jubilej ne samo za Ajdovščino in Tekstino, pač pa tudi za slovensko povojno industrijsko dejavnost nasploh.

Pod Italijo je bila namreč leta 1932 tekstilna tovarna v Ajdovščini ukinjena. To je bil hud udarec za ljudi gornje Vipavske doline, saj so morali mnogi potem iskati skromne življenjske vire drugod. Izsledjevali so se, kamor jim je kazalo, v Jugoslavijo in drugam. To je bilo po godu italijanskim fašistom, ki so rinili svoje ljudi v naše kraje ter poceni kupovali premoženje in posestva onih, ki so morali za kruhom drugam ali pa niso več zmogli visokih davkov ob revnih dohodkih malih kmetij in pomanjkanju zaslužka iz drugih virov.

Kakor je v svojem govoru rekel mlad direktor podjetja G. Šinigoj, je bila ponovna povojna otvoritev tovarne pred 25 leti »kot bi ljudem vračali ukradeno srečo in bogastvo«.

On je tudi poudaril, »da je pravzaprav v stari ajdovski predilnici, ki je bila najstarejši tekstilni industrijski obrat na Slovenskem in v Jugoslaviji, raslo prvo industrijsko delavstvo, vse bolj odvisno le od dela v tovarni — prvi proletariati na tem območju. Da je to res, je pokazal čas po ukinitvi predilnice leta 1932, ko so si naši ljudje iskali kruha v drugih slovenskih tekstilnih središčih, zlasti v Mariboru in Litiji.«

Ajdovska predilnica se je že v prejšnjem stoletju razvila v močno industrijsko podjetje, ki je že leta 1875 zaposlovalo 800 delovnih moči, v letih pred prvo svetovno vojno pa je bilo ajdovskih predilcev in predilk celo več kot tisoč.

Danes prihaja na delo v Tekstino skoraj devetsto delavcev in delavk. Dohodek obrata in enako osebni dohodki so se v

zadnjem času znatno povečali. Direktor Šinigoj je podal kot najbolj ilustrativen podatek o izjemni rasti zadnjega časa to, da je podjetje doseglo samo v lanskem letu več dobička kot v celem preteklem desetletju skupaj, in da pomeni lani ustvarjen dobiček skoraj eno tretjino od vseh lastnih sredstev, s katerimi je podjetje razpolagalo ob koncu lanskega leta. Ti, z velikim trdom in požrtvovanjem pridobljeni uspehi danes odsevajo v tem, da Tekstina slavi svoj srebrni jubilej kot obrat, ki je znan in priznan proizvajalec kvalitetnih modnih tkanin za ženske obleke in bluže ter moške srajce in je uveljavljen dobavitelj najbolj znanih jugoslovanskih konfekcijskih in trgovskih hiš. Podjetje je bilo tudi pobudnik akcije za gradnjo skupnega obrata družbene prehrane, za reševanje otroškega varstva v okviru in s pomočjo delovnih organizacij ter za združitev sredstev za gradnjo stanovanj najšibkejšim kategorijam delavcev — to še pred ustrezno zakonodajo in politično opredelitvijo za gradnjo delavskih stanovanj.

Sad teh prizadevanj je razviden iz dejstva, da se je podjetje skupaj s tovarno pohišta Lipa odločilo zgraditi 36 enodružinskih hiš, v katere se bo kmalu vselilo 20 članov kolektiva, v glavnem delavcev iz neposredne proizvodnje.

Za osrednjo proslavo ob 25-letnici Tekstine, ki je bila 28. nov. 1974, je pripravljali odbor poskrbel za pester program in večerjo za vse udeležence proslave. Vabljeni so bili vsi člani delovnega kolektiva. In ker za tako veliko število udeležencev ni bilo mogoče prirediti večerje v enem samem prostoru, se je proslava po končanem programu raztegnila še v Dom kulture, ki je last Tekstine. Tam je potem potekal zabavni in družabni del sporeda z godbo in plesom.

Na slavnostnem delu sporeda je nastopil z več pesmimi ajdovski pevski zbor »Srečko Kosovel«, govoril je direktor podjetja Grozdan Šinigoj, predstavnica delovnega kolektiva ter drugi. Glavna govorni-

ca večera je bila Vida Tomšič, ki je podpisana v faksimilu »Prisege ministrov narodne vlade Slovenije«, katera je bila sestavljena v Ajdovščini dne 5. maja 1945. Ta prisega je vključena v spominski knjižici 25-letnice Tekstine.

Prikupna točka programa je bila modna revija s prikazom modelov iz kolekcije Tekstine za pomlad in poletje 1975. Mlade manekenke in štirje zali fantje, ki so prikazali moške srajce, so menda vsi zaposleni v Tekstini. Nastop vseh je bil izredno dober pod vodstvom Katje Sarkičeve. Tekstina izdaja vsaka dva meseca in po potrebi svoje glasilo »Ajdovski tekstilec«, ki je bil za srebrni jubilej v praznični obleki in so v njem podali nekaj svojih spominov tudi delavci in delavke stare ajdovske predilnice, od katerih so nekateri delali v tovarni še pred staro Avstrijo.

V tej stari ajdovski predilnici je delal tudi moj pokojni mož Adolf, ko mu je bilo 12 do 15 let. Večkrat se je spominjal, kako je z drugimi fantiči njegove starosti opravljal razna pomožna dela v tovarni. Plača je bila za dečke majhna, ure pa so bile prav tako dolge kot za ostale delavce. Od šestih zjutraj do šestih zvečer z opoldanskim enournim odmorom za skromno malico.

Pred njim je delal več let v tej tovarni njegov oče, Louis Krašna, ki je leta 1907 šel prvič v Ameriko, se vrnil in v letu 1910 zopet odšel čez veliko lužo. Umrl je v Ameriki leta 1924. Pred dvema letoma pa je njegov sin ob povratku v domovino prinesel s seboj žaro z njegovim pepelom. Sin Adolf je lani umrl po dolgi bolezni in sedaj oba z očetom počivata na ajdovskem pokopališču.

Ne bi bilo prav, če ne bi omenila odlikovanj, ki jih je od leta 1959 do 1974 prejela Tekstina na spomladanskih sejmih v Ljubljani. Vključujejo šest zlatih medalj, štiri srebrne, eno bronasto ter bronasto plaketo za napredovanje v kvaliteti ob vsejugoslovanski akciji »Leto kvalitete«, kakor še druga priznanja. Ker je ta stara tovarna neizogiben del zgodovine Ajdovščine, so v jubilejni knjižici natisnili tudi nekaj podatkov iz preteklosti tega mesteca. V davnih časih rimske dobe je bilo to mesto naselje Castra ad Frigidum, kar pomeni Mesto ob mrzli reki. Ta mrzla reka je Hubelj, ki je menda najbolj mrzla reka v Sloveniji, čeprav teče po dolini z milim podnebjem. Njen izvir je pač v mrzlem podnebjem gora, kjer so ledeniki, iz katerih so svoj čas pridobivali led za ajdovske, goriške in druge mesnice ter gospodinjstva.

Danes imajo povsod hladilnike in dobro so se zasidrale že tudi zmrzovalne skrinje in to ne samo v mestih temveč tudi po vaseh. Vzpon industrije je prinesel blagostanje, kakršnega doslej ta dolina ni poznala. In k temu blagostanju je veliko pripomogla Tekstina, zato iskrene čestitke k njenemu srebrnemu jubileju!

ANA KRASNA

Folklorna skupina slovenskih šolarjev nastopa na skupni proslavi dneva republike v Stuttgartu

»Bodi zdrava domovina« je bilo napisano na odru med proslavo Dneva republike v Reutlingenu (slika zgoraj). Generalni konzul SFRJ

v Stuttgartu Marjan Kraljevič izroča pionirju Ferdu Požlepu priznanje za delo slovenskega pionirskega odreda Triglav v Stuttgartu

začasno na tujem

Novoletna praznovanja

V šolskem letu 1974/75 je v nemški deželi Baden-Württemberg vključenih v slovenski dopolnilni pouk 332 šoloobveznih otrok. Mnogi se aktivno vključujejo v razne krožke in poleg šolskega znanja pokažejo svoje uspehe na občasnih prireditvah. Uspehi šolskega in izvenšolskega dela so posebno vidni v krajih, kjer so starši tesno povezani s šolo, pa tudi s Slovenskim kulturno-umetniškim društvom Triglav, ki ima svoje podružnice v Aalenu, Sindelfingnu in Reutlingenu. V teh krajih so bila tudi novoletna praznovanja slovenskih otrok na višku, z njimi so slavili tudi starši in sorodniki. Kdorkoli bi vstopil v soboto, 14. dec. popoldne v Caffè Ritterschenke v Reutlingenu, bi lahko spoznal pisan venec slovenskih otrok ob novoletni jelki, ki je osvetljevala razigrana lička mladega slovenskega rodu. Mamice so napikle za to popoldne domačih dobrot, po katerih so slastno segali njihovi otroci. Podpredsednik podružnice SKUD Triglav, Stane Aradjelovič je orisal pomen združevanja Slovencev in sodelovanja s slovensko šolo in zaželel vsem zbranim srečno leto 1975! Razredna učiteljica pa je še posebej stisnila roko mamicam, ki bodo v bodočem šolskem letu obogatile slovenski narod za enega člana. Ob slovenski pesmi, valčkih in polkah so Slovenci v Reutlingenu dokazali, kako globoke so korenine domačih navad in običajev in kako drag je vsem spomin na domovino.

To leto je bilo praznovanje tudi v Sindelfingnu edinstveno. Predsednik podružnice tov. Behek je kupil za vse šolarje enaka praktična darila, uporabna več let za vpisovanje učne snovi in drugih beležk. Šolske klopi so bile pogrnjene z ličnimi prtički, na njih slaščice, ob vsakem učenju pa je gorela svečka, ki je skrivala v plamenu željo slehernega otroka, da bi bilo novo leto srečno, polno dobrih ocen in dobre volje.

Povsod, kjerkoli se kali slovenska beseda v tej pokrajini, so bile zadnje šolske ure posvečene prihodu novega leta. Za male glavice v tujini je to zelo pomemben praz-

nik. Kaj vse nam bo prineslo? Miriam si želi dobra spričevala v slovenski in nemški šoli, Tanja mnogo sladkarij, Borut bi rad imel nove gramofonske plošče, Jelka prosi za oblekco svoji novi punčki in Maja bi rada prav dobro oceno iz nemščine, da bi v jeseni bila sprejeta v gimnazijo. Skupna želja vseh Slovencev v tujini, pa če so še tako majhni, pa je globlja, mnogo večja! Novo leto nam naj nasuje blagostanja, naj prepreči lakoto po svetu, naj združuje narode v mogočno srečno družino.

DRAGICA NUNČIČ

Obisk rojakov iz domovine

Mračne poznojesenske dneve westfalskega Porurja so v nedeljo, 1. decembra 1974 zvečer, vzdramili Dovžanovi veseli godci in pevci. Obiskali so nas v Essnu z namenom, da ponese veselo slovensko pesem med naše rojake. Dvorana Kolpingovega doma je bila že pred prihodom cenjenih gostov napolnjena do zadnjega kotička. Poleg naših rojakov je bilo tudi nekaj tukajšnjih prebivalcev — Nemcev. Navdušujejo se z nami in visoko cenijo našo glasbo in pesem. Le na ta način jim moremo pričarati na kar najbolj nazoren način lepoto naše domovine. Niso redki uradi tukaj v Essnu, kjer hranijo in obešajo uradniki poleg nemških tudi slovenske razglednice.

Za nas Slovence pa je ta obisk dragih rojakov iz domovine še toliko bolj pomemben, ker nam je s pesmijo in glasbo ter umetniško slovensko besedo prinesel tople pozdrave. Kaj lepšega in bolj doživetega kot plemenita misel izražena z liriko mile slovenske pesmi. Z njo smo podoživljali del naše mladosti, dom, kakor vso toplino domovine. Ali ni to domotožje, tisto neprestano hrepenenje po mladosti in njenem takratnem okolju? Še bolj kot pesem nas je tokrat ganila misel Vodnika, Levstika, Cankarja, Bevka in Kuntnerja, katero je podal za umetniško besedo priznani gledališki igralec Jože Zupan. Popolna tišina v dvorani ter zavzeta pozornost poslušalcev je bil dokaz zanimanja za odlomke iz Martina Krpana, za pridigo iz Kaplana Martina Čedermaca ter samogovor Hlapca Jerneja pri iskanju pravice. Hvaležni smo organizatorju, da na ta način budi zavest slovenstva in ljubezen do slovenske besede, kajti ravno med nami, ki živimo ločeni od doma, najhitreje zamira. Želimo si še umetnikov, ki bi nam po vzgledu naših velikih mislecev — literarnih velikanov — prikazovali veličino in lepoto slovenske besede.

Združevanje Slovencev v društva, organizacije slovenskih prireditelj, občasna srečanja slovenskih skupin, kakor tudi obiski kulturnih skupin iz domovine naj ostanejo stalna praksa za ohranitev nacionalne zavesti, nam lajšajo domotožje

Slovenska otroška plesna skupina na skupni proslavi Dneva republike v Göteborgu

ter bude hrepenenje po domu in domovini.

Veliko je bilo navdušenje, ko so zapeli in zaigrali veseli Dovžanovi fantje s pevko Ivanko Krašovec in humoristom Radom Ferlanom. Program koncerta je bil bogato in duhovito izbran. Humorist je s svojo veselo vlogo menjaje s pevko Ivanko Kraševce povezoval posamezne glasbene točke. Še posebno navdušeni so bili poslušalci nad izvedbo Dovžanove operete o zaljubljenem paru. Na željo mnogih slovenskih skupin v dvorani, so nas razveseljevali še dolgo po končanem koncertu. Radi smo zaplesali z njimi še dolgo v noč.

In naj ob tej priliki omenim še nam zelo prijeten obisk dragih rojakov iz Švedske, Nizozemske in Belgije. Prispeli so na koncert rojakov iz domovine.

Naši rojaki iz Švedske so nam najavili obisk že nekaj tednov prej, da žele prisostvovati koncertu ter hkrati navezati prijateljske stike z našim društvom. Zato je bilo srečanje z njimi posebno doživetje. Izmenjali smo z njimi izkušnje o delu društva, ter navezali skupna medsebojna sodelovanja. Slovenci iz Skandinavije so nam bili res bolj malo znani, vedeli smo le, da bivajo na švedskem tudi naši rojaki, ne pa, da imajo v Landskroni svoje mlado slovensko društvo »Slovenija«. Seznanili smo se s predsednikom njihovega društva Marjanom Budino ter še s 16 člani švedske »Slovenije«, udeleženci koncerta tukaj v Essnu. Dalje so nas seznanili z delom oziroma z aktivnostmi v društvu. Imajo že svoj glasbeni ansambel — saj, kjer je le skupina Slovencev, je tudi pesem in ples —

dalje so ustanovili že otroško dramsko skupino, poskušajo z ustanovitvijo pevskega zbora, pri športni dejavnosti pa igrajo namizni tenis in šah. Mesečno ali pa po potrebi prirejajo veselice in podobna srečanja. So pravi Slovenci, družabni ljudje z lepo slovensko govorico in prav nič ni opaziti na njih znakov Skandinavije. Poklonili so nam almanah mesta Landskrone, malega mesteca z bogato švedsko kulturo in tekstilno ter kovinsko industrijo. Obisk Slovencev iz Švedske je bil za nas notranje podoživetje in s solzami v očeh smo se poslovili od njih kot brat od brata iste velike družine, matere Slovenije. Večer, ki smo ga preživeli z rojaki iz domovine, ter Švedske, Nizozemske in Belgije, je enkratno doživetje in se s hvaležnostjo zahvaljujemo za bogat kulturni program, darilo skupnosti rojakov v domovini. Prelepo slovensko besedo Jožeta Zupana ter izpeto ljubo slovensko pesem bomo ohranili v naših srcih kot dragocen zaklad mile slovenske domovine.

RUDI RAVNAK

Jugoslovanski delavci v Göteborgu so slavili dan republike

Srbska, hrvatska in makedonska društva ter slovensko kulturno društvo »France Prešeren« v Göteborgu so avgusta 1974 ustanovila koordinacijski odbor, v katerem so predstavniki vseh omenjenih društev. Prva prireditev koordinacijskega odbora je bila proslava jugoslovanskega državnega praznika, ki so ga proslavili 30. novembra.

V kulturnem programu je sodelovalo vseh devet jugoslovanskih društev, ki delujejo v Göteborgu. Otroke, ki so peli in recitali v vseh jezikih jugoslovanskih narodnosti, so pripravljali za nastop učitelji dopolnilnega pouka materinega jezika. Navzoči so bili zlasti navdušeni nad 12-minutnim kulturnim programom Slovenskega kulturnega društva »France Prešeren«, ki je sodelovalo s 25-članskim mešanim pevskim zborom, prvič pa je tokrat nastopila pod vodstvom Vlada Gruberja tudi folklorna skupina v novih narodnih nošah, ki so jo financirali člani sami in sešile pridne članice društva. Osem parov je zaplesalo »rezijansko«, ples »kovtre šivat«, šoštersko, ples z metlo in »pri bistrem potočku«.

Predstavniki švedskih institucij so zelo pohvalili program slovenske skupine in jim ponudili celo, da odkupijo slovenske narodne noše. Naše žene in dekleta pa so jih šivale s tolikšno ljubeznijo in trudom, da bi se težko ločile od njih. Zato pa so Švedom predlagali, da naj bi jim kupili magnetofon, ki ga tako zelo potrebujejo za vaje folklorne skupine in odlične otroške plesne skupine, ki šteje 22 otrok. Švedi so prav tako pripravljeni nakazati znesek za nakup enotnih oblek otroške plesne skupine. Otroška plesna skupina göteborgskega slovenskega društva »France Prešeren«, ki jo vodi Stanko Slak, je na Švedskem namreč že zelo znana, saj je že nešteto krat z uspehom nastopila na prireditvah jugoslovanskih društev in tudi pred švedskim občinstvom. Društvo je otrokom ustanovilo tudi lutkovno sekcijo, skrbi pa tudi za dopolnilni pouk slovenskega jezika.

Tudi v prihodnje jim želimo še veliko uspehov na vseh področjih njihove dejavnosti.

M. Š.

Dan republike v Berlinu

Ob veliki udeležbi vseh narodov in narodnosti iz Jugoslavije ter gostov je bila 28. novembra v dvorani »Berliner Kindel« svečana proslava dneva republike, ki jo je organiziral Arbeiterwohlfahrt, posvetovalnica za jugoslovanske delavce in jugoslovanski klub. Ob tej priložnosti so prireditelji svečanosti čestitali jugoslovanskim delavcem za praznik ter pojasnili namen in načrte jugoslovanskega kluba na kulturnem in športnem področju. Proslave dneva republike so se udeležili tudi predstavniki jugoslovanske vojne misije, tov. Rožman pa je spregovoril nekaj besed o našem 30-letnem razvoju in napredku. V kulturnem programu so sodelovali učenci srbohrvaških in slovenskih dopolnilnih šol. Slovenske otroke je pripravila učiteljica Milena Skrt; Jugoslovanski klub je pripravil folklorni program, za tem pa je jugoslovanski ansambel poskrbel za ples do polnoči.

ROK LESKOVŠEK, BERLIN

Slovenski šolarji nastopajo na proslavi v Berlinu

Tretje šahovsko prvenstvo slovenskih pionirjev v pokrajini Baden-Württemberg

V nedeljo, 15. decembra 1974 se je ob 10. uri dopoldan zbralo 16 mladih šahistov v prostorih SKUD Triglav v Stuttgartu. Preizkusiti so želeli svoje znanje v šahu. Vse leto so šahirali bodisi v klubskih prostorih ali doma predvsem tisti, ki so daleč izven Stuttgarta.

Prvi tekmovalci so se javljali kmalu po deveti uri, polni pričakovanj in upanja v čimboljši uspeh. Do 10. ure so se zbrali vsi in šahovsko prvenstvo je otvoril predsednik SKUD Triglav Franc Kališnik z bseedami: »V imenu predsednika SKUD Triglav vas, dragi slovenski pionirji, najprizirneje pozdravljam in obenem čestitam, da ste se tokrat že tretjič zbrali mladi šahisti z željo, da pokažete svoje znanje v tej pomembni igri. Pozdravljam med nami tov. Toneta Broša in Tiča, gosta Jugoslovanskega generalnega konzulata, vse zbrane starše in tovarišice učiteljice. Počlaščen sem, da otvarjam vaše prvenstvo, saj smo danes ponovno povezani z vašimi sovrstniki v domovini, ki se prav tako kot vi, vsako leto srečujejo na podobnih prvenstvih. Prepričan sem, da bomo čez leta, ko bomo zopet v domovini brali v časopisih ime mladega mojstra, ki je začel svojo šahovsko pot v času, ko je bil učenec slovenskega dopolnilnega pouka v ZRN in prihajal v prostore Slovenskega društva Triglav na prva tekmovalna. Ta oblika srečanj pa naj ne bo edina za vas. Povabite kot ekipa v novem letu

medse še pionirje drugih bratskih republik. Želim vam čimveč športne sreče in s tem proglašam III. pionirsko šahovsko prvenstvo za odprto.«

Prvenstvo sta vodila ing. Anton Petek in ing. Fedor Modic. Z zanimanjem so sledili mladi šahisti izidom vsake posamezne igre, dokler niso bili ob 15. uri popoldne razglašeni rezultati. Prvak je postal Erik Modic, učenec 6. razreda slovenskega dopolnilnega pouka na Degerlochu in prejel zlato plaketo v spomin na III. šahovsko prvenstvo, drugo nagrado — srebrno medaljo je prejel učenec Janez Kovač, tretje mesto, bronasto medaljo pa so prejeli: Bojan Črnčec, učenec 7. razreda v Sindelfingenu, Borut Žekš, učenec 5. razreda iz Sindelfingna in Gerjevič Janez, učenec 5. razreda iz Untertürkheima. Četrto mesto sta delila Marijica Cesar, učenka 3. razreda iz Zuffenhausena in Milan Dolinšek, učenec 8. razreda iz Degerlocha. Kako vneto so se živeli mladi šahisti v svojo igro, so dokazale solzice najmlajših, ki se tokrat še niso mogli potegovati za najboljša mesta. Lepe in željno pričakovane nagrade so darovali: Jugoslovanski generalni konzulat, SKUD Triglav, Ljubljanska banka in Informativni center SFRJ v Stuttgartu, podelil pa jih je tov. Tone Broš in obenem zaželel šahistom še več podobnih srečanj.

Ogledovanja prvih medalj slovenskih pionirjev šahistov ni bilo konca. Še med malico so jih stiskale v pesti drobne roke mladih zmagovalcev, ki so srečni hiteli to nedeljsko popoldne proti domu, da so čimprej objavili srečen izid svojim domačim, prijateljem in sošolcem.

DRAGICA NUNČIČ

Slovenska beseda v Švici

Učiteljice, ki poučujejo slovenske otroke v Švici, so pred nekaj tedni napisale sestavke o svojem delu, namenjene za priložnostno glasilo Slovenskega planinskega društva »Triglav« v Švici. Zaradi skromnega obsega pa je v tem glasilu zmanjkalo prostora, zato je društvo odstopilo vse te sestavke našemu uredništvu. Prav radi jih objavljamo, saj se nam je s tem ponudila priložnost, da zberemo na enem mestu prav vse podatke o delu slovenskih dopolnilnih oddelkov v Švici, učiteljice pa so nam mimogrede zapisale tudi marsikatero misel, ki bo prav tako zanimiva za naše šolarje, kakor tudi za starše šoloobveznih in drugih otrok.

Nekoč se boste spominjali, otroci

Pred menoj se sklanja nad zvezke dvanajst otroških glavic. Dvanajst slovenskih otrok tiho piše in vedno znova pogleduje na tablo, kjer so napisane med znanimi doslej še neznane besede. Vidim, kako pazijo, da bi jih pravilno napisali in si jih vtisnili v spomin. Tu in tam si kdo polglasno narekuje, kar je prebral na tabli.

Kaj vam bo ostalo za kasnejše življenje? Samo naučene besede, pesmi, sposobnost branja in pisanja slovenščine?

Misli mi hite v vašo prihodnost, otroci. Nekateri boste srečni, drugi manj. Razkropili se boste in vsak bo živel drugačno življenje. Ko bodo burna otroška in mladostna leta za vami in boste postali odrasli ljudje, takrat se boste včasih v mislih in pripovedovanjih vračali v to našo luzernsko šolo, vašo prvo slovensko šolo.

Spominjali se boste, kako smo se vsak teden enkrat, leto za letom zbirali, si živahno pripovedovali srečne doživljaje, pa tudi majhne neprijetnosti iz zadnjih dni, potožili o minulih noricah in anginah, pa o operaciji mandeljnov, si pokazali nove svetle čevljičke, darilce, ki ste ga namenili mamici za praznik ter govorili še o sto drugih drobnih in vendar zelo važnih rečeh. Spominjali se boste strmega klanca pred šolo, na katerem se je ta ali oni zaradi naglice znašel na vseh štirih, potem pa milo tožil nad potolčenim kolenom.

Tudi te velike, za nas kar prevelike učilnice se boste živo spominjali. In seveda življenja, ki vlada v njej, kadar kramljate med seboj, se v odmorih nagajivo igrate, gledate slovenske knjige ali pa prepevate slovenske pesmi. Spominjali se boste morda, kako ste se učili prvih slovenskih črk in vedno pozabljali na njihove strešice, ki se vam jih je zdelo od sile dosti. Kako ste zavzeto poslušali povest o robatem in prebrisanem notranjskem kmetu Martinu Krpanu, ki je premagal silnega Brdavsca. Kako so vas ganile zgodbe Ivana Cankarja o materi.

Gotovo ne boste pozabili tudi Pilatusovega pobočja, na katerem smo se pozimi sankali in smučali ter napravili sneženo hiško, v kateri ste se potem srečni stiskali in peli. In poletnega izleta nad Luzernom, skupnega ogleda prašičkov, krav in belih zajčkov na kmetiji, igric...

Vem, da boste imeli svetle spomine na to šolo. Nič jih ne bo kalilo, kajti v tej svoji šoli se zaradi domačega jezika počutite kot doma. Ne težijo vas nobene slabe ocene, ker jih ni, nobenega strahu nimate pred izpitnimi nalogami, ker jih tudi ni. To je za vas šola veselega, pridnega učenja, srečna domača šola.

Tudi jaz, dragi moji šolarčki, se je bom nekoč rada spominjala. In vsakogar od vas, ki sedite danes tu pred menoj.

MARIJA OMAHEN, LUZERN

Najslavnejša slovenska dopolnilna šola v Švici je bila ustanovljena novembra 1971 in šteje danes 12 učencev od 1. do 5. razreda. Že od vsega začetka jih poučuje Marija Omahen.

Zvesto prislunili rodni smo grudi, čuli povsod materinski njen glas

(Igor Gruden, Rodna gruda)

Sreda popoldne.

Spet smo se zbrali na postaji v Badenu. Veselo pričakujemo vlak in se zapodimo v prvi vagon, kjer nas mahajoč z okna pozdravlja Igor. Ves čas vožnje do Züricha, kamor smo namenjeni, vneto čebljamo. Ljudje nas poslušajo, se smehljajo naši živahnosti in ugibajo, kateri jezik neki govorimo.

Zürich — na cilju smo.

Hitro smuknemo skozi postajno poslopje do bližnje tramvajske postaje in z očmi neučakano iščemo voz s številko 4. Danes smo še posebno veseli. Vreme je sončno in toplo in mi smo po jesenskih počitnicah prvič spet skupaj.

Štirica prihaja. Urno vstopimo v prikolico in kot vedno zasedemo mesto ob oknu. Voz kmalu potegne, mi pa radovedno gle-

damo sopotnike ali pa pritiskamo nosove na steklo in opazujemo živahni mestni promet.

Na sedežu prav v naši bližini sedi mlada gospa in nas ves čas zadovoljno ogleduje in zvedavo prisluškuje našim pogovorom. Tudi nasmehne se sem in tja. Končno, ko smo že skoraj prispeli na izstopno postajo, ko že pobiramo s tal naše vreče in torbice, ogovori gospa po slovensko našo spremljevalko:

»Pa ne, da so vsi ti malčki vaši?«

»Oh, ne! To bi bilo pa kar preveč sreče na kupu. Peljem jih le v slovensko šolo,« ji odgovori smeje se naša učiteljica.

Tramvaj počasi odpelje, mi pa razposajeni stečemo k ostalim sošolcem, ki nas čakajo pod zlato rjavimi kostanji pred »našo« šolo.

EVA TUMA

Slovenska dopolnilna šola v Zürichu je začela s poukom 9. maja 1973. Danes ima 16 učencev od 2. do 6. razreda. Uči jih Eva Tuma.

O slovenski šoli v Thunu

Skupina slovenskih staršev je 16. maja 1973 doživela začetek slovenskega dopolnilnega pouka v Thunu. Največ zaslug pri tem je imel Janko Ručigaj, ki je nenehno iskal podpore pri republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo ter hkrati aktiviral vse zainteresirane starše v bližnji in daljni okolici. Pouk je bil v starem šolskem poslopju blizu postaje, kjer je občina dovolila brezplačno uporabo enega prostora ob sredah popoldne. Učiteljica je prihajala iz 80 km oddaljene Langenthala, otroci pa tudi iz Interlakena, Berna in Haimberga. Imeli smo šest učencev, med katerimi je bila tudi Švicarka, žena našega rojaka, ki živi v Thunu.

Oton Župančič

Vezenina

Vsa razkosana,
v prah poteptana
čudežna vezenina!

Naskrivaj jo poberem,
jo s solzami operem
skrbno jo zavijem,
si v nedra jo skrijem,
ob njej se grejem,
se jočem, smejem,
jo božam, se tešim,
da v bodočnost jo rešim:

O moja domovina!

Pouk je bil enkrat tedensko po 3 in pol ure. Začetne težave so bile v zelo različnem znanju slovenskega jezika, v različni starostni stopnji in v pomanjkljivem znanju slovnice. V glavnem je bil pouk usmerjen k pridobivanju besednega zaklada in osnovnih jezikovnih struktur, tako da bi otroci z boljšim poznavanjem materinskega jezika lahko bolje sodelovali tudi v švicarski šoli. Opaziti je bilo, da večina učbenikov, ki so v uporabi v Sloveniji, ni primerna za učence v tujini, ker so njihovi problemi v tujem jezikovnem okolju popolnoma drugačni. Z veseljem smo sprejeli prve slovenske knjige. Leposlovne knjige smo posredovali mladinski knjižnici v Thunu, tako da so do stopne vsem bralcem. Upamo, da jih bodo otroci s thunskega področja še naprej pridno prebirali in tako gojili domačo besedo.

Pouk v slovenskem jeziku se je končal ob koncu švicarskega šolskega leta v marcu 1974 in vsi otroci so dobili spričevala, ki jih je potrdila ambasada SFRJ v Bernu. S poukom v novem šolskem letu nismo mogli pričeti, ker so nastopile objektivne težave s strani učencev in učiteljice. Učenci iz Interlakena so prestopili v višje razrede srednje šole in zaradi obilice šolske snovi v redni šoli niso mogli žrtvovati celega prostega popoldneva za pouk slovenščine. Predvideno je nadaljevanje slovenskega oddelka v okviru jugoslovanske šole v Bernu, ki jo finančno vzdržujejo s sredstvi iz domovine. Upamo, da bo odbor te šole uspelo pridobiti čimveč slovenskih otrok z vsega področja za obiskovanje slovenskega dopolnilnega pouka.

Učiteljici: Ljudmila Šmid, Langenthal
in Jelka Ručigaj, Heimberg

Jugoslovanska dopolnilna šola v Oltenu

V središču Oltena stoji častitljivo poslopje, v katerem je danes muzej. In ta stara hiša se vsak teden enkrat pomladi: v eni izmed njenih soban zazvenijo vsako soboto popoldne otroški glasovi 20 jugoslovanskih otrok!

V tem poslopju je namreč 27. aprila začela s svojim delom jugoslovanska dopolnilna šola. Otroci, ki obiskujejo to šolo, stanujejo v okolici mesta in seveda v mestu samem; starejši prihajajo sami, mlajše pripeljejo starši. Med to pisano množico hrvaških in srbskih otrok so tudi trije slovenski: dve učenki obiskujeta četrti razred, eden učenec sedmega. Pouk vodita dve učiteljici v dveh kombiniranih razredih. Lahko si predstavljate, kako je delo v takih razredih naporno: učiti učence različne starosti in povrh še različne narodnosti! Kljub temu pa so učenci v

kratkem času lepo napredovali. Slovenskim šolarjem so posebno všeč knjige, iz katerih lahko v svojem materinem jeziku preberjo kaj o svoji ožji domovini.

DARINKA KORICKI
učiteljica v Oltenu

Slovenska dopolnilna šola v Schaffhausnu

Na željo staršev slovenskih otrok v Schaffhausnu in okolici smo 31. avgusta 1974 pričeli s slovenskim dopolnilnim poukom. V oddelku je zaenkrat samo 8 učencev, upam, da jih bo s časom še več. Ti učenci hodijo v redno švicarsko šolo. Enkrat tedensko, v soboto popoldan, pa prihajajo k slovenskemu dopolnilnemu pouku. Pouk traja štiri šolske ure. Učenci so iz različnih razredov: 1 učenec iz 1. razreda, 2 učenca iz 2. razreda, 3 učenci iz 3. razreda, 1 učenec iz 5. razreda, 1 učenec iz 6. razreda. Čeprav malo čudno zveni, je v oddelku 8 učencev in 5 razredov.

Učno-vzgojno delo v oddelku ni lahko, pouk poteka kombinirano. Razen tega pa nastopajo še druge težave. Nekateri otroci so že rojeni v Švici, tako so že 1. razred obiskovali v švicarski šoli. So pa tudi taki učenci, kateri so že 2 ali več razredov uspešno končali doma — v Sloveniji. Tako imata dva učenca istega razreda zelo različno znanje. S tem hočem povedati to, da čeprav določen učenec obiskuje v švicarski šoli 5. razred, obravnavamo pri slovenskem jeziku snov nižjega razreda.

Učenci so dobili učne knjige brezplačno. Učnih knjig imamo dovolj, primanjkuje nam le strokovna literatura za učitelje. Prav tako bi bilo dobro, da bi učenci v tujini imeli drugačne učbenike kot učenci doma. Bili bi naj prikrojeni njim, učnemu načrtu za slovenske dopolnilne šole na tuje.

Učenci pogrešajo tudi slovenski otroški tisk, tako segajo toliko bolj po nemškem tisku. Vsaj nekoliko izvodov otroškega tiska bi lahko prejeli brezplačno.

Med počitnicami pa bi bilo dobro organizirati počitniška letovanja slovenskih otrok v domačem kraju.

Kako potrebna je bila slovenska dopolnilna šola, je bilo mogoče ugotoviti med pogovorom z otroki, ki so bili rojeni v Švici ali pa so že majhni odšli s starši na tuje. Med starši in šolarji prevladuje veliko zadovoljstvo, da imajo slovensko dopolnilno šolo. Saj se le tako ohranja materin jezik, vzgaja ljubezen do domovine in krepi narodni ponos.

Slovenska učiteljica
MILENA MAGDIČ

Triglav

Slovensko planinsko društvo
Slowenischer Alpenclub

Naslovna stran glasila »Triglav« v Švici

Slovenska dopolnilna šola Amriswil

Slovensko dopolnilno šolo v Amriswili smo pričeli 11. maja 1974. Ustanovljena je bila na pobudo Jugoslovanskega kluba, ki že več let deluje na tem področju.

V slovenski dopolnilni šoli na tem področju je vključenih 12 otrok, kar je približno 70 % vseh šoloobveznih otrok na tem področju, ki zajema poleg Amriswila tudi Kreuzlingen, Rorschach in Wil. Pred začetkom šole je bil ustanovljen šolski odbor, za predsednika je bil izvoljen Dare Košorok, ki je že tudi več let aktivno delal v Jugoslovanskem klubu. Obenem je bil ustanovljen tudi oddelek za srbohrvaški jezik.

Šolski odbor nam veliko in vsestransko pomaga pri našem delu. V oktobru so organizirali vinsko trgatavo, ki je dobro uspela in katere čisti dobiček je bil dodeljen za šolske namene.

Naše delo je povezano z delom Jugoslovanskega kluba. Tako smo za praznik republike organizirali proslavo. Poleg recitacij, igrice in pesmi je proslava dosegla svoj višek, ko so otroci zapeli v srbohrvaškem in slovenskem besedilu našo himno. Mnogi naši izseljenci vseh narodnosti so po dolgih letih spet slišali himno iz otroških ust.

Naši otroci so se z velikim veseljem in požrtvovalnostjo pripravljali na to prireditev in bili nanjo zelo ponosni. Starši kakor tudi otroci in vsi gledalci so izrazili, da si želijo še več podobnih prireditev.

MILENA LUKAČ
učiteljica slovenskega dopolnilnega pouka
v Amriswili

Nova ureditev otroških dodatkov za naše delavce v ZR Nemčiji

S 1. januarjem 1975 je stopila v veljavo dopolnitev obstoječega sporazuma o socialni varnosti med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo iz leta 1968 (uporablja se od 1. septembra 1969). S temi spremembami se uvaja različno obravnavanje otrok, ki živijo s starši v Zvezni republiki Nemčiji, in tistih otrok, ki ostanejo v domovini, med tem ko je roditelj ali sta oba roditelja zaposlena v Zvezni republiki Nemčiji.

Kaj je pripeljalo do takšnega različnega obravnavanja enih in drugih otrok, kar lahko označimo kot diskriminacijo v okviru sicer dobro urejene socialne varnosti jugoslovanskih delavcev v tej državi?

S 1. 1. 1975 namreč uvaja Zvezna republika Nemčija v svojem gospodarskem, davčnem in rodbinskem sistemu znatne spre-

je priznala klavzulo največjih ugodnosti med državami, katerih delavci delajo v ZR Nemčiji, kakor tudi nekaj drugih koncesij na področju o socialni varnosti, o čemer bomo spregovorili prihodnjič.

Izboljšave za naše delavce, začasno zaposlene na Švedskem

Na Švedskem je zaposlenih nad 20.000 jugoslovanskih delavcev, ki jih varujejo določbe sporazuma o socialni varnosti med Jugoslavijo in Švedsko, sklenjenega leta 1968. Ta sporazum je nekoliko pomanjkljiv spričo posebnosti švedske nacionalne zakonodaje, posebno na področju zdravstvenega zavarovanja ter družinskih dodatkov. Ti dve panogi namreč nista vnešeni v določbe sporazuma, kar pomeni, da ne veljata zunaj območja države, kjer je zaposlen delavec.

Tako so bile od vsega začetka težave pri izvajanju omenjenega sporazuma v tem, da jugoslovanski delavci niso bili zavarovani v breme švedskega zavarovanja v času, ko so se prehodno mudili v domovini. Podobno niso bili zavarovani v breme švedskega zavarovanja družinski člani, ki so ostali — takih je seveda veliko — v domovini. Prav tako niso izplačevali švedskih otroških dodatkov za otroke, ki so ostali v Jugoslaviji.

Jugoslovanska stran si je že nekajkrat prizadevala doseči ugodnejše določbe za varstvo svojih delavcev, začasno zaposlenih na Švedskem. Ni sicer uspela, da bi se ustrezno popravil obstoječi sporazum o socialni varnosti, pač pa je v neposrednih pogovorih s švedskimi predstavniki konec leta 1974 v Beogradu le dosegla, da se bodo v praksi uporabljale ugodnejše rešitve za jugoslovanske delavce in njihove družine, čeravno niso predvidene v nacionalni švedski zakonodaji in ne v omenjeni konvenciji o socialni varnosti.

1. Glede zdravstvenega varstva, ki ga potrebuje jugoslovanski delavec — švedski zavarovanec v času, ko se prehodno mudi v svoji domovini, je ostalo sicer pri načelu, da mora poravnati stroške zdravljenja v Jugoslaviji. Vendar bo imel tak delavec po vrnitvi na Švedsko pravico zahtevati povračilo plačanih stroškov zdravljenja v Jugoslaviji, in sicer do nekega določenega zneska, za kar bo moral predložiti račun o plačanih stroških za zdravljenje v Jugoslaviji.

2. Glede zdravstvenega varstva družinskih članov, ki ostanejo v Jugoslaviji, švedska zakonodaja meni, da se morajo le-ti samostojno zavarovati, ker je švedski sistem drugačen kot jugoslovanski. Vendar bo švedska stran preučila možnost, da bi — seveda le v primeru organiziranega odhoda jugoslovanskih delavcev na Švedsko — švedski delodajalec nakazal ustre-

zni znesek jugoslovanskemu zdravstvenemu zavarovanju za plačilo prispevkov za zdravstveno varstvo jugoslovanskih družin.

3. Tretje odprto vprašanje so otroški dodatki, ki jih švedska stran izplačuje načelno le za otroke, ki živijo z delavcem na Švedskem. Pogoj je pri tem, da je otrok živel najmanj šest mesecev na Švedskem, da bi lahko dobil otroški dodatek po švedskih predpisih. Če se tak otrok vrne v Jugoslavijo, bi načelno izgubil pravico do švedskega otroškega dodatka, vendar z eno izjemo, ki je zelo važna: otroški dodatek bi še naprej ostal takšnemu otroku, če je odšel v Jugoslavijo na šolanje in pri tem obdržal stik s svojim roditeljem v Švedski. To praktično pomeni, da prihaja otrok še vedno k roditelju (ali roditeljema) na Švedsko v času letnih počitnic ali sicer ob prostem času. Na ta način bo seveda precej jugoslovanskih otrok obdržalo pravico do otroškega dodatka iz švedske blagajne, če bodo vsaj 6 mesecev prej živeli na Švedskem in nato odšli na šolanje v domovino.

Navedene ugodnosti bodo brez dvoma povečale socialno varnost jugoslovanskih delavcev, začasno zaposlenih na Švedskem, hkrati pa še izboljšale tradicionalno dobre odnose med obema državama.

Izplačilo nemške rudarske pokojnine v Jugoslavijo

Po poklicu sem rudar in bom z dopolnitvijo 55. leta starosti dobil od nemškega rudarskega zavarovanja rudarsko rento. Pokojnina bo znašala okoli 900 DM na mesec. Nemški rudarski zavod mi je sporočil, da bom pokojnino lahko dobil tudi v Jugoslavijo, ker se mislim za stalno vrniti v domovino. Zanima me, ali mi bo jugoslovansko zavarovanje kaj odtrgovalo od moje pokojnine oziroma ali se bo prilagodila jugoslovanskim razmeram, kjer so plače mnogo nižje, kot pa so v Zvezni republiki Nemčiji.

Poleg tega me zanima, ali bom moral plačati za pohoštvo in kuhinjsko opremo, ki jo bom vzel domov, kaj carine?

Rudarska pokojnina se vam bo izplačevala iz Zvezne republike Nemčije v nezmanjšanem znesku, saj ste jo zaslužili po nemških predpisih in je zato jugoslovansko zavarovanje ne sme prilagajati svojim predpisom. Pokojnino boste lahko dobivali bodisi v nemških markah ali v dinarjih, ali pa tudi del v markah in del v dinarjih.

Za pohoštvo pa kot izseljenec — povratnik (vsaj po desetih letih bivanja v tujini) ne boste plačali carine, ker so izseljenci — povratniki pri vrnitvi v domovino oproščeni carinskih dajatev.

pravni nasveti

Piše: dr. Lev Svetek

membe, kjer bodo družine z več otroki precej ugodneje obravnavane, kot so bile v dosedanem sistemu. Spričo tega bodo zelo dvignjeni zneski otroških dodatkov družinam z več otroki, vendar le za tiste otroke, ki živijo v Zvezni republiki Nemčiji. Nasprotno bodo ostali zneski otroških dodatkov za otroke, ki ostanejo v svoji matični domovini (Jugoslaviji, Grčiji, Turčiji, Španiji, Portugalski) na enaki ravni, kakor so se izplačevali do zdaj. To praktično pomeni, da se bodo izplačevali za otroke, ki živijo v Zvezni republiki Nemčiji, otroški dodatki od 1. 1. 1975 v naslednji višini:

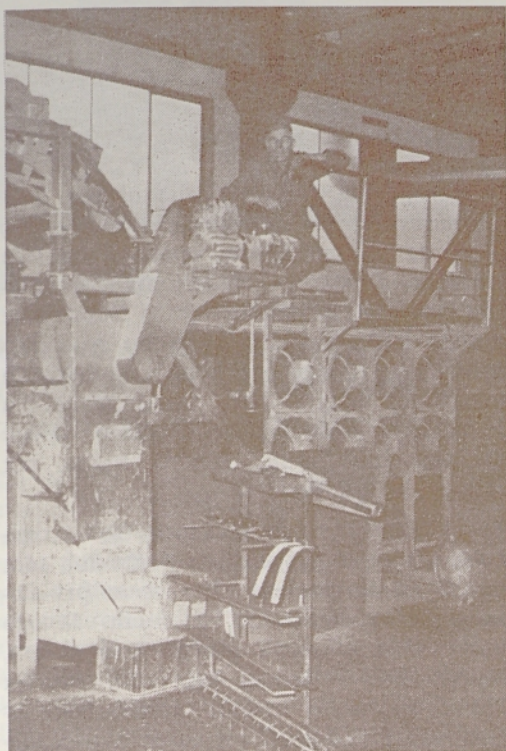
— za prvega otroka	50 DM na mesec,
— za drugega otroka	70 DM na mesec,
— za tretjega in nadaljnjega otroka	120 DM na mesec.

Za otroke, ki ostanejo v domovini, pa se bodo izplačevali otroški dodatki v naslednji višini:

— za prvega otroka	10 DM na mesec,
— za drugega otroka	25 DM na mesec,
— za tretjega in četrtega otroka	60 DM na mesec,
— za vsakega nadaljnjega otroka	70 DM na mesec.

S tem je tudi Zvezna republika Nemčija prešla na sistem drugih držav Evropske gospodarske skupnosti (Francija, Benelux), ki odmerjajo otroške dodatke glede na življenjske stroške v tisti državi, kjer otroci živijo. Majhno kompenzacijo za takšno spremembo je dala Zvezna republika Nemčija Jugoslaviji s tem, da ji

Naš naročnik Ivan Rancinger s Švedske za strojem, ki ga je sam izumil in za to prejel nagrado tovarne

Nagrada za izum

»Živim na Švedskem, kjer sem kot reparator zaposlen v tovarni gume Värnamo. V tej tovarni sem po svoji zamisli izdelal stroj, ki prihrani dve delovni moči. Uprava tovarne je moj izum osvojila in me zanj nagradila.«

Tako nam je pisal naš naročnik Ivan Rancinger iz Värnamo in nam priložil tudi izrezek iz švedskega časopisa, v katerem je slika in članek o 25-letnem jubileju znane tovarne avtomobilskih gum iz Värnamo, ki je na jubilejni svečanosti nagradila svoje štiri izumitelje. Trije od teh so domačini, četrti pa je naš rojak Ivan Rancinger, ki je izmed četvorice za svoj izum prejel najvišjo nagrado — 2500 švedskih kron.

Čestitamo in želimo še novih delovnih uspehov!

Želje po Slovenskih Goricah

Oglašamo se vam iz Korntala pri Stuttgartu, od koder vam pošiljamo pristrčne pozdrave vsem domačim in seveda vam, ki urejate Rodno grudo in se trudite, da se ne bi prekinila zveza med domačimi in nami v tujini. Zato vam najlepša hvala. Z mojim živiva tukaj že pet let in imava triletnega sina. Imamo se dobro, a se zelo radi spominjamo domačih ter naše domačije, kamor se želimo spet vrniti. Doma smo iz Velke v Slovenskih goricah. Tam prebivajo že naši starši, bratje

in sestre. Večkrat na leto jih obiščemo in z njimi pokramljamo. Če lahko kdaj kaj objavite o tem kraju, nas bi zelo veselilo.

DRUŽINA GOLOB
KORNTAL, ZR NEMČIJA

Neuspela vrnitev v domovino

Minilo je poletje in čas dopustov, za nekatere manj, a za druge bolj veselo. Nam je prineslo veliko razočaranje! Mnogo nas je zdomcev, ki sanjamo o povratku domov...

Ob času lanskoletnega dopusta sem slučajno srečal po dolgem času sorodnika, katerega sem smatral za dobrega prijatelja. Po krajšem razgovoru me je nagovoril, da se vrnemo domov. Kot mi je zatrjeval, da je dobro stoječ privatnik in nam bo nudil vso pomoč, da si zgradimo novi dom in svojo delavnico. Obljubil nam je, da bo hiša vseljiva do 15. junija letos. Verjel sem mu, zato smo se z vnemo pripravljali. Večkrat sem ga poklical po telefonu, a bilo je stalno vse v redu. Žena je bila meseca februarja z letalom doma in se je oglasila pri njem, tudi njo je zopet prepričal, da je vse v redu, da bodo skoraj začeli graditi. Kasneje sem ga zopet poklical po telefonu, kar mi začne, da ne bo šlo, kot smo se dogovorili. Hiša da ne more biti gotova do junija, ampak šele v jeseni. Z ženo sva sedla v avto in se napotila domov, kajti službo sem že odpovedal in tudi hiša je bila v prodaji.

Sorodnik in njegova žena sta naju zopet pregovorila, da nam bosta našla začasno stanovanje in potem bomo, ko se vrnemo, pomagali pri gradnji, kar bo seveda ceneje za nas. V mislih na prelepo domovino in najine tri otročičke, ki si zelo želijo vrniti se domov, sva se zopet podala nazaj daleč na sever. Tokrat lažje, ker sva zopet dobila poguma za povratek. Otroci, ki so med tem časom bivali pri švedskih prijateljih, so najino odločitev z veseljem sprejeli. Prišel je 10. junij, dan selitve. Težko je bilo slovo, tako v podjetju, kot tudi od sosedov, znancev in prijateljev. Želeli smo si skorajšnje snidenje, ker so nam obljubili, da nas obiščejo v domovini. Sele zdaj smo uvideli, kako zelo nas švedski prijatelji cenijo, saj smo dobili polno cvetja, daril in poslovnih pisem, ki segajo globoko do srca, kot izraz iskrenega prijateljstva, zgrajenega v boju z jezikom, zakoni in pomanjkanju domačih krajev, ljudi in vsega, čemur smo se morali odreči v tujini. Zdelo se nam je, da po devetih letih bivanja tukaj na Švedskem zapuščamo naš drugi dom, na katerega smo se po mnogih težavah navadili in ga nehote vzljubili. Z negotovimi koraki smo se napotili po zadnjem objemu ter s solznimi očmi do avtomobila. Zamahi v pozdrav in

začela se je vožnja nazaj v domovino. Brez besed sva zrla v prazno, nekaj naju je stiskalo pri srcu. A otroci so skozi vas gledali za šolskimi prijatelji, da jim pomahajo v slovo. Po dveh mučnih dneh smo prispeli domov. Kmalu po prihodu smo si začeli urejati v novem začasnem domu. S sorodnikom sva se pogovarjala, kako bi se eno in drugo uredilo. Toda na naše veliko presenečenje se je sorodnikova žena velikodušno uprla najinemu dogovoru. Pred enim mesecem je bila zelo navdušena, da se vrnemo v domovino, a sedaj po štiriindvajsetih dnevih bivanja doma nas je odpravila z besedami: »Vi ste že toliko hudega pretrpeli, pa boste še to. Mi vam več ne moremo pomagati. Možu sem še rekla, ali greste vi ali pa jaz!« Ne moreva razumeti, zakaj je prišlo do te odločitve tako nenadoma. Tudi sorodnik je naslednji dan zatrjeval, da ne gre drugače. Tako smo bili na cesti trije otroci, žena in jaz. Iz Švedske sem pri vsakem telefonskem razgovoru vztrajal, da naj dobro premisli, kaj dela, ko nas vabi domov, ker nas je pet, da ne bomo ostali na cesti. A zgodilo se je ravno to, česar sva se z ženo najbolj bala.

Poskusili smo se nastaniti v Mariboru, kjer je naš domači kraj, toda stanovanjskega problema nismo mogli rešiti, zato smo se odločili za vrnitev nazaj na Švedsko. Težko smo pregovorili otroke, saj jim ni šlo v glavo, da sta nas teta in stric zvabila domov, a potem pa okrog prinesla. Saj smo zaradi njihove obljube zapravili in zapustili vse, kar smo imeli na Švedskem.

Ne bom opisoval mučnih trenutkov ob ponovni selitvi v tujino. Omenil sem le to, da je bil sprejem na Švedskem pristrčen. Stanovanje smo dobili takoj v starem kraju in tudi službo. En mesec po vrnitvi sva oba z ženo zbolela na živcih. Dobila sva zdravniško pomoč in po nekaj tednih se je stanje izboljšalo.

Pridružili smo se slovenskemu kulturnemu društvu »France Prešeren« v Göteborgu. Otroci se učijo plesati moderne plese pri otroški plesni sekciji, a midva z ženo pojeva pri pevskem zboru in se učiva plesati folklorne plese pri folklorni plesni skupini. Vsi plesalci si pridno šivamo doma narodne noše. Udeleževanje pri slovenskem kulturnem društvu »France Prešeren« nam je zopet dalo volje do življenja, saj so srečanja vsako nedeljo popoldne res zelo prijetna in nam pomenijo veliko.

S tem pismom ne želim nikogar odvracati od vrnitve v domovino, ampak le posvariti, da ne nasede lepim obljubam, kot smo mi.

VLADIMIR VODUŠEK
RÄVLANDA
ŠVEDSKA

Z odprtimi očmi v novo leto

Za naše zdomce je bilo letošnje leto zares pestro. Ne le zavoljo začetka gospodarske krize, ki je prinesla zlasti avtomobilski in gradbeniški industriji skrajšan delovnik in zmanjševanje zaposlenih, temveč predvsem zaradi enkratnega dogodka: obiska predsednika republike Josipa Broza Tita v Bonnu, Duesseldorfu in Hamburgu. Naš predsednik se je namreč sredi intenzivnih pogovorov z zahodnonemškimi gostitelji več ur pogovarjal v svoji reziden- ci pri Koelnu z delegacijo naših zdomcev. Pisali smo že o priskrbenem srečanju Tita, njegove soproge Jovanke, Sergeja Kraigherja in drugih članov naše delegacije z našimi delavci, ki služijo kruh v tujini. Tito je dal našim delavcem nove spodbude in impulze, hkrati pa jih je povabil, naj se vrnejo v svoje organizacije združenega dela, kjer mnogokje primanjkuje strokovnjakov.

Titov obisk v ZR Nemčiji je bil izredno pomemben za počutje naših delavcev. Ko sem se namreč kasneje pogovarjal z našimi rojaki v Ingolstadtu, Frankfurtu in Muenchnu, so povedali, da se je njihov položaj precej izboljšal. To je opaziti zlasti na relaciji naši delavci — nemški delodajalci. »Mnogo bolj nas spoštujejo. Dobivamo tudi boljša delovna mesta...« mi je dejal Ivan Ujović, doma iz Imotskega, sicer zaposlen v Stuttgartu. Arpad Leček, doma iz Lendave, sedaj zaposlen v Audi NSU v Ingolstadtu pa je dodal: »Po obisku našega ljubljenskega predsednika v ZR Nemčiji nas tudi Nemci bolj spoštujejo. Mnogi so se šele sedaj zavedli, da smo tudi mi tuji delavci — ljudje. Veste, taka sprememba je zelo pomembna... Končno vpliva tudi na naše dobro počutje v tujini, pa tudi na mesečno plačo.«

Kako naprej?

Kljub krajšemu delavniku, kljub nekaterim odpustitvam, nisem opazil med našimi delavci panike. Sprašujejo se sicer, kako bo naprej, kako bo z njihovimi delovnimi mesti, kakšne bodo plače, vendar zelo zrelo ocenjujejo sedanji gospodarski položaj v svetu in v ZR Nemčiji.

»Upamo, da ne bo krize. Upamo, da se bo že konec prihodnjega leta izboljšal gospodarski položaj... Želja mnogih je, da bi še lahko ostali v ZR Nemčiji, da bi lahko zaslužili še nekaj deviz za zidanje hiše v domačem kraju...« je dejal Ivan Lebar iz Murske Sobotice. Že 6 let je v tujini, z njim je tudi njegova žena. V Beltincih zidata hišo. Ni še gotova. »V dveh letih bo,« pravi.

Ko sem v zahodnonemških mestih govoril z našimi delavci o temi: kako naprej,

so vsi, lahko bi rekel soglasno izjavili: »Naša novoletna želja je, da nam delodajalci ne bi izročili sporočil o odpustih...« Milan Rožman, doma iz Ljutomerja, mi je v Ingolstadtu na primer dejal: »Zares sem sedaj tukaj zadovoljen. Delovni pogoji v avtomobilski tovarni so dobri, v stanovanju nimam velikih težav. Ne vem sicer kako bo naprej, toda — tudi če izgubim v ZR Nemčiji službo — ne bom nejevoljen. Tudi doma je kruh, tudi v Jugoslaviji bom našel delovno mesto. Veliko jih je nezasedenih. Bral sem o tem v naših časnikih.«

»Zares razburljivo je bilo letošnje leto. Toda če bo prihodnje vsaj takšno, ne bomo v skrbeh,« so mi povedali Mirko Pavić, ključavničar iz Prijedora, Ljupko Topalović, rudar iz Travnika, pa Panče Isaev, ključavničar iz Skopja. In ko so razmišljali o svojem življenju v nemških tovarnah, so mislim dodali še eno. Menim zelo pomembno in odločilno: »Letošnje leto je bilo tudi dobra šola.

Šele sedaj vemo, kaj pomeni disciplina na delovnem mestu...«

Mnogi naši delavci, ki so dobili sporočilo o odpustu, sedaj obžalujejo, da so prihajali prepozno na delo, da so večkrat preveč globoko pogledali v kozarec, da niso spoštovali hišnega reda v samskih domovih...

Jakob Fraz, eden od kadrovskih šefov pri Audi NSU v Ingolstadtu mi je, na primer dejal, da so doslej odpuščali le nedisciplinirane delavce. Za druge, ki so morali oditi iz tovarne zaradi zmanjševanja proizvodnje, pa so poiskali nova delovna mesta: v Ulmu, Stuttgartu, Muenchnu. »Dobri delavci so. Žal nam jih je bilo, vendar smo ugotovili, da so mnogi dobili drugje celo višje plače,« je rekel Jakob Franz.

V Frankfurtu je, na primer, moral nek naš delavec domov samo zaradi tega, ker je kljub prepovedi pripeljal v svojo sobo v tovarniškem samskem domu svojo prijateljico.

V Ingolstadtu je dobil naš delavec odpustnico, ker se je prepozno vrnil iz domovine z dopusta in ni pravočasno, tako kot je bilo dogovorjeno, zamude sporočil svojim delodajalcem.

V Koelnu je, na primer, moral naš delavec kupiti enosmerno vozovnico, ker se je večkrat neustrezno obnašal v gostilnah...

Takih primerov sicer ni veliko. Igrajo pa veliko vlogo za nekatere, ki so skregani z disciplino.

»Južnjakom« je lažje

V Hamburgu, velikem pristaniškem mestu severne Nemčije, me je Stipe Šuvalja, doma iz bližine Zadra, opozoril na tole resnično dejstvo: »Južnjakom, to je mojim rojakom, ki delajo v južni Nemčiji, je mnogo lažje. Večkrat so lahko doma, so zaradi tega mnogo bolj zbrani na delovnih mestih in drugje. Nam tukaj na severu je težje... Lahko sicer skočimo domov z Inexovimi letali, vendar stane tak »skok« le več denarja...«

Kako pomemben je večkratni stik z družino, svojci in prijatelji v domovini, sem opazil na Bavarskem. Predvsem pri slovenskih in hrvatskih zdomcih. Mnogo bolj so razpoloženi, mnogo bolj zbrani, mnogo bolj natančni pri delu. Bogdan Purlić, zagrebški inženir, predstavnik jugoslovanskih delavcev v tovarniškem sindikatu pri Audi NSU v Ingolstadtu je zelo dobro ocenil psihološko prednost, ki jo imajo »južnjaki« pred »severniki«. »Delavci iz Pomurja, Čakovca, Varaždina, Karlovca so doma skoraj vsakih štirinajst dni. Iz Ingolstadta pelje, na primer, celo posebni avtobus ob koncu tedna. Vedno je poln. In obisk naših delavcev v domovini odločilno vpliva na njihovo produktivnost, delovno disciplino, na dobro počutje v tujini. Tega se zavedajo tudi v firmi in zato se tudi zgodi, da dovolijo kakemu delavcu tudi daljši dopust...«

Ob vseh problemih, ki se zbirajo okrog naših zdomcev, pa je razveseljivo to, da se zavedajo, da so člani jugoslovanske socialistične skupnosti in da gledajo v novo leto, v bodočnost — z odprtimi očmi.

IZ »VEČERA«, 20. DECEMBRA 1973

Čestitamo!

V zadnjih dneh starega leta sta se v Murski Soboti poročila prizadevna člana dramske sekcije SKUD Triglav v Stuttgartu in znana društvena delavca Irena Štuhec in Ciril Grah. Na skupni življenjski poti jima želimo veliko sreče, zadovoljstva in uspehov!

Uredništvo
Rodne grude

naši po svetu

Francija

Uspela proslava Dneva republike in kratek zapis o zgodovini našega Združenja

Da je bila naša lanska proslava in prireditve ob Dnevu republike dne 17. novembra 1974 tako izredno uspešna, velja naša zahvala vsem sodelujočim, posebej pa še Slovenski izseljenski matici, ki je organizirala, in RTV Ljubljana, ki je sofinancirala turnejo ansambla Mihe Dovžana in dramskega igralca Zupana, ki so k našim proslavam ob tem prazniku veliko doprinesli. V imenu naših tukajšnjih rojakov in našega Združenja Jugoslovanov v Pas de Calaisu vam izrekam za to vaše kulturno delo najprisrčnejšo zahvalo!

Na proslavi 17. novembra je predsednik v imenu Združenja pozdravil navzoče in se jim zahvalil, da so v tako lepem številu prišli od blizu in daleč, da skupaj praznujemo pomemben praznik naše domovine. Navzoči so bili vidni predstavniki SFRJ iz Pariza. Veleposlanika N. Dizdareviča je zastopal generalni konzul Branko Beljanovič s spremstvom. »Veseli smo, da vas vidimo v naši sredi,« ga je pozdravil predsednik Združenja in naglasil: »Tako izseljenci še bolj čutimo, da v tujini nismo pozabljeni.«

Generalni konzul se je toplo zahvalil za pozdrav in sprejem, zatem je spregovoril o pomenu 29. novembra, velikega praznika domovine in pozdravil goste iz domovine: ansambel Mihe Dovžana z dramskim umetnikom Jožetom Zupanom, predstavnike Slovenske izseljenske matice in RTV Ljubljana. Nadalje je toplo pozdravil župana iz Sallauminesa g. Julesa Tella in odbornike občine.

Na tem praznovanju smo obenem proslavljali tudi dvajseto obletnico obstoja Združenja Jugoslovanov v severni Franciji kakor tudi 21-letnico nadvse potrebne družva »posmrtninski sklad.« Obenem smo tudi praznovali 50-letnico tukajšnje jugoslovanske naselbine. Pri tej točki je župan g. Tell naglasil, kolikšen delež so jugoslovanski priseljenci doprinesli francoskemu gospodarstvu in omenil tudi žrtve v skupni borbi proti zavojevalcem v drugi svetovni vojni.

Kako so naši ljudje navezani na našo domačo glasbo, je dokazalo to, da je bila dvorana s petsto sedeži zasedena do zadnjega kotička. Nastop ansambla je žel ve-

lik aplavz. Vsak posamezen nastop je sprožil ponovno toplo ploskanje, ki ni hotelo ponehati. Posebej je vse navdušil tudi humorist.

Naj zdaj kratko spregovorim tudi o našem Združenju Jugoslovanov v severni Franciji. Na pobudo jugoslovanskega poslaništva v Parizu je bilo leta 1945 ustanovljeno društvo Bratstvo in jedinstvo, ki ga je zatem nasledilo Združenje Jugoslovanov v severni Franciji. Ustanovni člani in prvi odborniki društva so bili Jurij Artič, Jožef Babič, Ivan Demšar, Franc Kastelic, Elizabeta Seničar, Alojzija Suhadolčan, Gregor Potrpin, Štefan Pance, Ivan Razložnik in Alojz Tomšič. Dne 9. decembra 1953 je bilo društvo Združenje Jugoslovanov v severni Franciji uradno priznано z objavo v francoskem uradnem listu Journal Officiel. Društvo se je vidno razvijalo. Ustanovili so še podružnice v Sallauminesu, Lievinu, Vinglesu, Bruay, Sin le Noble, Vahagnies in drugod. Takratni predsednik glavnega odbora je bil Mihael Oprešnik, ki se je na povratku s seje 13. novembra 1955 v Lensu smrtno ponesrečil, kar je društvo zelo prizadelo.

Delo Združenja je bilo v prvih letih zelo aktivno tudi na kulturnem polju: rojak Jožef Zorn je pridno vabil pevski zbor, ki nam je bil v ponos. Dokler je bilo možno, smo prirejali tudi igre, pri katerih sta vneto sodelovala zakonca Ževartova, kakor tudi drugi člani, katerih imen se ne spominjam. Ves čas obstoja je društvo aktivno pomagalo domovini pri raznih akcijah. Pri zbirki za visoko peč za slovenske železarne so rudarji prispevali po cele šihte. Pri zbirkah za pomoč po potresu prizadetim v Skopju in Banja Luki, pri rudarski nesreči v Kaknju itd. smo zbrali lepe vsote in jih po našem poslanstvu poslali v domovino.

Združenje je organiziralo tudi razne izlete za člane in družine: v domovino na letni oddih ter krajše izlete v razne kraje v Franciji. Kljub simbolični članarini 3 od 6 frankov letno, je društvo po svojih močeh vsa leta pomagalo bolnim in potrebnim članom. Od leta 1958 do danes je v ta namen izplačano iz društvene blagajne 94.420 starih frankov. Pri zadnjem občnem zboru, ki je bil 10. marca lani, smo na občnem zboru sprejeli predlog nekaterih članov, da se zviša članarina na 5 frs letno in za zaposlene na 10 frs letno. Ob smrtnem primeru člana prispeva društvo 40 frs k spominski plošči. Društvo ima zdaj okrog 125 članov, ki so raztreseni po celi severni Franciji.

Za dvajsetletno požrtvovalno delo pri društvu je Združenje na proslavi 29. novembra izročilo nekdanjemu dolgoletnemu tajniku Demšarju rudarski simbol — rudarsko svetilko z iskreno željo, da bi njemu in njegovi soprogi, ki mu je zvesto pomagala pri njegovem društvenem delu, svetila, še dolgo vrsto let v zasluženem pokoju. Vsa Demšarjeva družina je lep

zgled naše narodne zavesti, saj njuna otroka Ivan in Ivanka že od otroških let zvesto sodelujeta pri društvenem delu in pomagata pri vseh prireditvah. Ivan kot društveni blagajnik je najbrž najmlajši med odborniki. Ta primer naj bi spodbudil tudi druge naše mlade ljudi, ki še stojijo ob strani.

JUSTIN ČEBUL, LIEVEN

Praznik domovine smo slovesno praznovali

Tudi v Freymingu in Merlebachu smo slovesno praznovali praznik domovine — 29. november. Proslavo smo imeli v nedeljo, 1. decembra v dvorani Witkovski v Freymingu. Z veseljem lahko poročam, da je res izredno lepo uspela. Med nami so bili tudi jugoslovanski ambasador pri OECD iz Pariza Jože Korošec, Bratislav Valčić, naš podkonzul iz Strasbourgha, podžupan Freyming-Merlebacha Zenglain in drugi. Dvorana je bila polno zasedena. Posebej veseli smo bili rojakov iz Aumetza, ki so se udeležili našega praznovanja. Proslavo je organiziralo društvo Jadran. Tajnik društva Jože Zdravič je slavje odprl in izrekel dobrodošlico navzočim. Posebej je pozdravil naše diplomatske predstavnike in ostale častne goste.

Mešani pevski zbor Jadran je zapel jugoslovansko in francosko državno himno. Za tem je spregovoril Jože Korošec, ki je dejal, da se počuti prav srečnega, ko je prvič med nami in da je vesel, ko vidi, kako gojimo slovensko kulturo v tujini in s tem krepimo prijateljske vezi med Jugoslavijo in Francijo. O pomenu tega našega praznika je spregovoril podkonzul iz Strasbourgha B. Valčić in nam vsem čestital, za njim pa je spregovoril še podžupan iz Freyming-Merlebacha, ki je posebej poudaril vse tesnejše prijateljstvo med obema državama.

Naša mala Lidija Sajovčeva je vsem dragim gostom poklonila šopke. V programu so nato nastopili: mladinski pevski zbor iz Aumetza pod vodstvom rojakinje Petkovškove, ki jih je spremljala s harmoniko. Sledil je nastop moškega pevskega zbora iz Aumetza, nastop muzikantov Karlija Skrube ter Mirka in Jožeta Zdraviča, ki so spremljali pevca Marlenko Sajovec in Francija Pouha. Za njimi je zapel mešani pevski zbor Jadran. Vsak nastop je pri prisotnih izzval toplo in tudi zaslužno odobravanje. Posebej je ugajal nastop muzikantov s pevcema.

Po programu so skrbeli v obilni meri za dobro voljo muzikantje kvinteta Triglav, mi pa smo nazdravili našemu prazniku s šilcem slivovke. Bili smo dobre volje zaradi lepega praznovanja, prijetne domače družine in pa zaradi vesele novice, ko smo zvedeli, da je predsedniku našega društva naš ambasador pri OECD Jože Korošec obljubil, da se bo zavzel za nas in podprl našo dolgoletno željo, da pride med nas slovenski učitelj, ki bo skrbel za to, da se tudi med našim mla-

dim rodod ohrani slovenska beseda, obenem pa bo kot pevovodja vodil naše pevске zборе v Merlebachu in Aumetzu.

To je res vesela novica in smo že naprej nestrpni, da se nam čimprej izpolni. Naši sinovi in hčere, ki so bili rojeni in so zrasli na tujem, bodo z veseljem pošiljali svoje otroke v slovensko šolo, še več, tudi sami bodo sedli v šolske klopi in se učili lepe slovenske govorice.

V nedeljo 22. decembra smo se zopet zbrali na prijetni prireditvi, na našem vsakoletnem družinskem večeru. Prireditve je bila v rudniški dvorani. Vsak član in članica društva Jadran je bil pogoščen s prigrizkom in pijačo. Tudi plesa seveda ni manjkalo. Plesala je seveda najbolj naša mladina, ki je je že kar precej tu med nami.

ANTON ŠKRUBA

Švica

Slovenske dopolnilne šole v Švici

V letošnjem šolskem letu deluje v Švici šest slovenskih dopolnilnih šol, ki imajo trenutno skupaj 51 učencev, od prvega do šestega razreda. Prva je bila ustanovljena septembra 1971 v Luzernu. Ima dvanajst učencev. Vodi pa jo Marija Omahnova. V maju 1973 je bila ustanovljena šola za slovenski dopolnilni pouk v Zürichu. Vodi jo slovenska učiteljica Eva Tuma. Ima šestnajst šolarjev. V Thunu deluje od maja 1973 šola, ki jo vodita učiteljici Ljudmila Šmid in J. Ručigaj. Učenci so več jugoslovanskih narodnosti. Slovenci so trije. V Amriswilu deluje šola od maja lani. Ima dvanajst učencev, katere uči učiteljica Milena Lukač. V Shaffhausnu deluje slovenska dopolnilna šola od avgusta lani. Vodi jo Milena Magdič, ki trenutno poučuje osem slovenskih otrok.

ZDA

Tečaji slovenskega jezika

Na clevelandski državni univerzi so pričeli v letošnjem šolskem letu z rednim poukom slovenskega jezika. Prijavilo se je trinajst slušateljev in slušateljic. Vodja slovenskega oddelka je profesor dr. Pavel Krajnik, njegov pomočnik pa je profesor J. Božnar.

Velik odmev na akcijo SŽZ

V decembrski Rodni grudi smo poročali, da je šolninski odbor Slovenske ženske zveze lani septembra v svojem društvenem glasilu objavil poziv ameriškim rojakom, da bi prevzeli pokroviteljstvo in finančno podprli šolanje nadarjenih in pomoči potrebnih slovenskih otrok na Koroškem ter jim s tem omogočili nadaljevati šolanje na slovenski gimnaziji v Celovcu.

Prvi razred slovenske šole v St. Catharinesu v Kanadi. Na levi stoji učiteljica Olga Bukovec

Ta poziv je naletel med našimi rojaki v ZDA na zelo velik odmev. Že v prvih tednih je bilo v ta namen zbranih 4.232.00 dolarjev. V tej akciji so se posebej izkazali nekateri posamezniki. Med prvimi so bili: pobudnik akcije Rick Šušteršič iz Kalifornije, ki je prispeval v fond za pomoč za študij slovenskih otrok na Koroškem 500 dolarjev, neimenovani iz Chicaga je v ta namen poslal 2000 dolarjev, druga neimenovana 500 dolarjev, Bernikovi 600 dolarjev in dr. L. Humar 500 dolarjev.

Vse več zanimanja za slovenske jedi

Da je za slovenske jedi vse več zanimanja ne samo med našimi mlajšimi ljudmi v Ameriki temveč tudi med prebivalci drugih narodnosti, dokazuje izredno zanimanje za kuharske tečaje, ki jih prirejajo naše Progresivne Slovenke. Tudi lani v jeseni so Progresivne Slovenke v Clevelandu organizirale nekaj kuharskih tečajev, za katere je bilo izredno veliko zanimanja. Takoj prvi večer se je zbralo blizu štiri-sto udeleženk, ki so prišle ne samo iz Clevelanda in njegovih predmestij, temveč tudi iz bližnjih mest. Zbralo se jih je toliko, da so nekatere morale oditi. Prvi večer so organizatorice tečajev tudi prodale 170 izvodov kuharske knjige, ki je izšla v založbi Progresivnih Slovenk in so jo moral ponatisniti. Z velikim zanimanjem so udeleženke in tudi udeleženci, kajti tudi moški se zelo zanimajo za pripravo dobrih slovenskih jedi, sledili voditeljicam tečajev. Glavni obedi, ki so jih na tečajih pripravili, so bili poklonjeni kot nagrada udeleženkam, ki so bile tega seveda zelo vesele.

Louis Mežner je umrl

V Lombard, Ill., je 9. decembra lani umrl rojak Louis Mežner. Podlegel je pljučnici, star 85 let. Spadal je v vrsto naših sloven-

skih pionirjev, ki so pred desetletji prinesli v Ameriko svoje pridne roke in pošteno srce ter so si s trdimi žulji služili svoj vsakdanji kruh in si dostikrat pritrgovali od ust skromne cente, in varčevali, da so si končno lahko ustvarili skromen dom zase in za svojo družino. Pokojni Louis Mežner je bil doma iz Planine. Bil je delaven kremenit Slovenec in poštenjak, ki si je povsod našel prijatelje. Poleg soproge Angele žaluje za njim hčerka Cecilija s soprogom Ralphom in trije vnuki, dva od teh imata tudi že svoji družini. Rick je učitelj na visoki šoli v Lisle, Ill., Cliff je bil učitelj v Jolietu, najmlajši vnukinja pa je 16 let. Naj bo pokojnemu lahka zemlja tuje dežele, kjer živi njegova družina! Soprog in vsem njegovim naše iskreno sožalje!

Kanada

Novice iz naše slovenske šole

Učenci slovenske šole Lipa park v St. Catharinesu, ki jo vodita prizadevni slovenski učiteljici Lojzka Ažmanova in Olga Bukovec, so imeli v nedeljo, 8. decembra lani svojo prvo prireditev. Nastopili so z igrico »Miklavž prihaja«. Dvorana je bila polna. Prišel je »pravi« Miklavž, ki je obdaroval pridne otroke. Program je trajal skoraj dve uri. Vsi nastopajoči otroci so se odlikovali. Gledalci so bili zadovoljni, starši pa upravičeno še posebej navdušeni. Vse priznanje velja tudi tistim, ki so otroke za nastop tako dobro pripravili. Na šoli so imeli 1. decembra prvi roditeljski sestanek, na katerem so razpravljali tudi o letovanju otrok v Sloveniji v letošnjem letu. Za to letovanje je bilo veliko zanimanja, saj starši zelo žele, da bi njihovi otroci bolje spoznali domovino, videli njene zanimivosti in letovali ob njenem morju

ali v prelepem gorskem svetu. Oba slovenska filma »Cvetje v jeseni« po Tavčarjevi in »Pastirce« po Bevkovi povesti, so si v St. Catharinesu ogledali z zanimanjem in sta navdušila velike in male. Šolarji si želijo, da bi jim tovarišice v šoli prebrale obe lepi povesti, po katerih sta filma posneta. Sporočili so še, da se spet pridno pripravljajo za nastop ob materinskem dnevu in ob zaključku šole. Prav gotovo se bodo zanju dobro pripravili, saj je vmes še kar precej časa. Zvedeli smo še, da šolarji te šole posebej radi pojejo slovenske narodne pesmi.

Avstralija

Pesmi od Triglava do Djevdjelije

Jugoslovansko-avstralsko kulturni in socialni center v Melbournu je organiziral svečano proslavo jugoslovanskega praznika 29. novembra. Na svečanosti se je zbralo nad tisoč jugoslovanskih rojakov. Med povabljenimi častnimi gosti so bili navzoči na svečanosti predstavniki oblasti Melbourn, jugoslovanski konzul Peter Lumbardič s soprogo in člani našega konzulata, predstavniki Emigresina in drugi. Navzoče je pozdravil s kratkim nagovorom naš konzul Petar Lumbardič, ki je spregovoril o pomenu tega velikega praznika naše domovine in jim čestital k praznovanju. Veličastno sta zazveneli jugoslovanska in avstralska himna. V programu so prebrali »Recital republiki«, katerega je sestavil predsednik mladinske sekcije Centra. Pevca Lepa Lukič in Jovica Barbulović sta s svojimi pesmimi res obogatila lepo svečanost. Posebej je vse ganila stara partizanska pesem »Sa ovčara i kablara«, ki jo je doživeto zapela Lepa Lukič. S pevci je zapela vsa dvorana. Bilo je nekaj posebnega gledati naše ljudi, ki so razigrano razpoloženi, objeti

skupaj prepevali naše pesmi, katere pojo naši ljudje v domovini od Triglava do Djevdjelije.

LJ. JAKIČ

Veliko zanimanje za slovensko kmečko ohcet v Wollongongu

Kljub napornemu delu mora človek imeti svojega konjička. Jaz jih imam kar dosti. Prvi je, da sem član folklorne skupine pri slovenskem društvu Triglav prav tako tudi ženka Dušica. Redno vadimo enkrat tedensko in smo nedavno nastopili na proslavi 29. novembra v Town Hall v Sydneyu. Velikokrat skočim v Camden na jadrnanje z jadralnim letalom. Tam v višavah se kar oddahnem. Največji moj konjiček pa je seveda naše društvo Planica v Wollongongu. Sicer mi da veliko dela, a je to delo tudi poplačano z uspehi. Naša »črna kuhinja« je na razstavi doživela lep uspeh, sicer nismo dobili nagrade, a obiskovalci so se zelo zanimali zanjo, kar je bilo zgled drugim narodnostim. Prvo nagrado so pa dobile naše narodne noše, tretjo naši mladinci in mladinke ter otroci. Torej spet en uspeh. Naše delo se je zdaj osredotočilo na Slovensko kmečko ohcet v Wollongongu, ki bo, kakor smo se odločili na sestanku 25. novembra, letos 5. aprila. Za to našo prireditev je tudi med Avstralci vedno več zanimanja. Železarna nam je priskočila na pomoč, prav tako tudi dobrodelne organizacije ter mednarodni klubi in društva. Po predvidevanjih bo naša prva kmečka ohcet ena največjih prireditev v Wollongongu. Andrej Oblesčak in jaz imava na skrbi program, ki prav zares ni tako lahka stvar. Ponosen sem, da tako majhen narod, kakor je naš slovenski, lahko zdrami ostale tukajšnje narodnosti, kakor je dejal župan Wollongonga. Tudi časopis Mercury se ne more načuditi naši podjetnosti in pogumnosti.

Zdaj pa še nekaj drugih novic. Štirinajstega decembra je občina Wollongong priredila veseli večer. Zaprli so glavno mestno ulico, na kateri se je potem plesalo, igralo in pelo. Tudi klub Planica je bil naprošen za sodelovanje. Na hitro smo sestavili folklorno skupino, za harmonikarja smo pa pobrali kar našega Vaupotiča. Zbralo se je nepričakovano veliko ljudi. Ko je naša sedemčlanska skupinica stopila na ulico, se je vsa radovedna množica vsula za nami. Izgleda, da so jim bile naše narodne noše očitno zelo všeč. Tu in tam se je slišalo: »Look, Slovenians come!« Wollongongčani nas Slovence že dobro poznajo. Izbrali smo si primeren prostor obkrožen od gledalcev. Vaupotič je raztegnil harmoniko v poskočno polko, nekdo je zavriskal in plesalci smo se veselo zavrteli. Gledalci so nam navdušeno ploskali. Za tem je harmonikar zamenjal polko z valčkom in plesalci smo začeli izbirati pare med gledalci, kar je še posebej vžgalo. Vsak izbranec je seveda dobil tudi slovenski nageljček. Moja Dušica je plesala z novinarjem časopisa Mercury in se že naslednji dan znašla na prvi strani časopisa. Seveda smo tudi zapeli.

IVAN DEBELJAK

Argentina

Spominska razstava del Viktorja Sulčiča

Ob prvi obletnici smrti arhitekta Viktorja Sulčiča je bila v avgustu 1974 razstava njegovih akvarelov v razstavnih saloni občine mesta Buenos Aires.

Na otvoritveni slovesnosti so bili prisotni med drugimi jugoslovanski konzul Velimir Lalevič, visoke osebnosti občine mesta Buenos Aires ter predstavniki vseh največjih objektov, ki so dela arh. Sulčiča, kot npr. stadion Boca Juniors, tržnice Mercado de Abasto, italijanske bolnišnice itd.

Direktorica tega salona gospa Maria Lavallo de Santojanni je s čudovitimi besedami orisala delo in življenjsko pot Viktorja Sulčiča, ki je bil vsestranski umetnik; med drugim je dejala, da je bil Sulčič »kot skale njegove rodne zemlje, navzven trde in hladne, a pod seboj so pustile cveteti dišeče vijolice in ciklame«. Nato je eno najlepših njegovih pesmi »Večno« recitala Ana Maria Klajnscek, odlomek iz knjige »Lonec« pa je prečitala Carla Kobal de Fiori.

Razstava je bila odprta do 20. avgusta in v tem času si jo je ogledalo veliko število ljudi, med njimi tudi članov slovenske kolonije, ki so se na ta način poklonili spominu tega velikega umetnika, rojaka.

Veselo srečanje avstralskih Jugoslovanov v Melbournu

Od Clevelanda do »ameriške Vrhnike«

Preden napišem nekaj besedi o najini nadaljnji poti, moram omeniti še nekatere obiske, ki sva jih uspela imeti v Clevelandu. Tako nama je bilo omogočeno, da sva nekaj ur pokramljala z rojakom Sušnikom, predsednikom Slovenske dobrodelne zveze. Organizacija deluje samo na področju države Ohio in združuje 20.000 članov. V jedru je tudi to zavarovalna dobrodelna organizacija, ki mimo tega goji tudi društveno dejavnost in se zavzema za prijateljske odnose med staro in novo domovino. Težko bi bilo reči, da si bil v Clevelandu in ne bi obiskal agencije, ki že pol stoletja organizira potovanja naših rojakov in Američanov v Slovenijo in Jugoslavijo. Gre za Avgusta Kollandra, ki je dobro znan med našimi ljudmi v Ameriki in pri nas doma. Prijetno naju je presenetilo, da njegov urad danes predstavlja pravo potovalno agencijo, ki je spoštovana ne le med našimi rojaki, marveč prav tako med ameriško javnostjo. To pravim zato, ker je njegov predhodnik pričel zelo skromno, danes pa je tu vrsta uslužbencev, njegovi predstavniki so v različnih predelih ZDA in kot rečeno njegove stranke niso več samo naši rojaki in njih potomci ampak vse več tudi Amerikanci. Avgust Kollander ni človek, ki bi tarnal in tožil, tudi ne o stvareh, ki so mu marsikdaj grenile življenje, njegov pogled je uprt v prihodnost. Najbolj me je zanimalo, kaj načrtujejo v prihodnjem letu, posebej, ker so mi skorajda vsi ob slovesu zatrjevali, da se drugo leto vidimo doma. Kollander računa, da bo prek njegovega potovalnega urada odšlo v Jugoslavijo več ko 10.000 potnikov. Optimizem mu še povečujejo dobri poslovni dogovori, ki jih je sklenil z ljubljanskim Globturom.

Ce si pri Kollandru, seveda ne moreš, da ne bi obiskal Tonyja Petkovška, ki ima v isti stavbi manjšo trgovino s predmeti iz Slovenije in Jugoslavije, ter v posebnem prostoru svojo radijsko uro. Na ploščah in kasetah lahko tu vidiš vso bero slovenskih narodno zabavnih ansamblov, za nekatere od njih priznam, da nisem niti vedel. Tony nama je ljubeznivo dal na razpolago tudi mikrofona, po katerem sva lahko spregovorila nekaj besed in po tej poti izročila pozdrave vsem rojakom, kar prav zaradi omenjene »ameriške bližine« osebno ni bilo mogoče storiti.

Slovenci v Clevelandu so upravičeno zelo ponosni na svoj dom za ostarele. Zato prav radi povabijo ljudi »iz starega kraja«, da si ga ogledajo. Dom, katerega vrednost je danes milijon dolarjev in je

več kot polovica posojila že odplačanega, se bori z mnogimi težavami, predvsem gmotnega značaja. V njem je 87 oskrbovancev, za katere skrbi 53 uslužbencev. To nam pove vse, da je namreč ustanova sodobna, moderna, opremljena z vsemi zdravstvenimi in rekreacijskimi pripomočki. Najvažnejše pa je to, da so naši stari rojaki v oskrbi med svojimi ljudmi, kar tudi najbolj cenijo. Predsednik odbora tega doma rojak Kosič in njegov podpredsednik rojak Čeh iz Sežane sta nam razkazala celoten dom. Ganljivo je bilo srečanje z Mary Vogrin, nekdanjo prizadevno delavko v slovenskih organizacijah. Ko je zvedela, da smo v domu, nas je hotela slišati, kajti vid jo je zapustil. Duhovno še vsa sveža nama je pripovedovala o svojem življenju in prosila, da vse njene v Sloveniji prav lepo pozdraviva.

Že iz povedanega je lahko ustvariti podobo, da cele vrste želja naših rojakov, naj jih obiščemo na njih domovih, nisva mogla izpolniti. Tega pa nikakor nisva mogla odkloniti Louisu Kaferletu, ki je želel, da se na večer pred odhodom oglasimo pri njem v hiši njegove hčerke. Poslušati pripoved človeka, ki je del zgodovine naprednih dejanj naših izseljencev, ni samo prijetno temveč tudi nadvse koristno. Če je to človek, kot je Louis, pri katerem takoj spoznaš iskren in pošten odnos do stvari, pri tem pa sta njegova misel in beseda jasna, umirjena, stvarna in zelo razsodna, si nehotе bogatejši za mnoga spoznanja o Slovencih in njihovih organizacijah v ZDA. Ko je pripovedoval o boju naprednjakov z okostenelimi klerikalci, ob priliki postavitve doprsnega kipa pisatelju Ivanu Cankarju v kulturnem vrtu, so mi stopale pred oči čistokrvne podobe iz Cankarjevih »Hlapcev«. Nadvse zanimiva in poučna je bila tudi bitka ob propadu slovenske banke ali bitka, da se Bernsa — zunanjšega ministra ZDA in pogajalca na mirovni konferenci — natanko seznani z vso resnico o slovenskem življu na Primorskem in Koroškem. Bila bi zelo velika škoda za potomstvo naših ljudi v ZDA in slovensko zgodovino na sploh, če vodstvo SNPJ ne bi uresničilo naloge, ki jim jo je naložila konvencija, da pristopi k izdaji zgodovine SNPJ.

Še in še bi morali zapisovati o Clevelandu, toda vsega ni mogoče in najina pot vodi naprej v Pittsburgh, kjer smo dogovorjeni z vodstvom federacije SNPJ za Pannsylvanijo, da se sestanemo. Želijo nama povedati in pokazati čim več, toda čas, ta neizprosni ukazovalec, nama odmeri le dva dni.

Države Pannsylvanije sem videl malo, v glavnem Pittsburgh in njegovo okolico. Moram priznati, da mi je bila všeč, kajti človeku, ki ga vsak dan pozdravljajo griči, holmi in planine, to na prostranih, ravnih površinah države Ohio manjka. Tu v Pannsylvaniji je svet gričevnat z mnogo zelenja, kar te nehotе spomni na podobne kraje v domovini in sam ne veš zakaj, pa vendar se počutiš bolje. Po razgovorih na generalnem konzulatu se že prvi dan srečamo z našimi znanci in prijatelji, najbolj dejavnimi člani SNPJ v tem kraju. Tu je neumorni in večno živahen Mike Kumer z ženo Ančko, pa ponovno izvoljeni drugi podpredsednik SNPJ John Fabec, mladi predsednik federacije Jereb, Cvetaš Frank, nadalje Evanich in drugi. Celotedska odsotnost večine njih — bili so na konvenciji — in »Vinska trgatev«, ki se je podaljšala iz nedeljskega večera v jutro ponedeljka, jih ni prav nič ovirala, da ne bi časa, ko sva bila med njima, popolnoma zapolnili. Beseda je tekla o Jednoti, konvenciji, predvsem pa o njihovi dejavnosti, saj je Pannsylvanija po številu članstva najmočnejša organizacija SNPJ. Vedel sem, da če kdo, da je Mike Kumer, potreben počitka, saj je kot predsednik konvencije vodil zborovanje ves teden do poznega večera v soboto. To ga ni motilo, da naju ne bi zjutraj povabil v svoj avto in odpeljal na posestvo SNPJ, »Campsite« v Ennon Valley. To je 500 akrov veliko posestvo, počitniško letovišče SNPJ. Mimo hišic za letovanje so tu vsi prostori za rekreacijo, ki si jih zaželi letoviščar. Iz majhnega potočka so preusmerili vodo v del močvirja, tako da je tu nastalo pomajšano »blejsko jezerce« z otokom. Največ pa sta vredna mir in tišina, katere je še kako potreben človek, ki ga ves teden ali leto vznemirjata trušč in hrup velemest. Zato rojaki iz »bližine« prav radi preživijo nedeljski odmor v svojem počitniškem središču, oni iz oddaljenih predelov širne Amerike pa prihajajo sem na letni oddih. Izrednemu vtisu je pridalo svoj del čudovito sončno vreme, saj je sonce trosilo svoje žarke v lesketajoče se »jezero« in čudovito risalo prve jesenske barve po obronkih gozdov, ki se razprostirajo v vse smeri posestva.

Zvečer so nam prijatelji iz Pannsylvanije pripravili srečanje z večjim številom naših rojakov v Slovenskem domu v Syganu. Srečanje so pripravili nadvse slovesno. Otvoritvi s strani mladega Jereba sta sledili državni himni in nato govori domačinov in gostov. Posebej topel in pri srčen je bil govor Mike Kumra, ki je ob zahvali za visoko odlikovanje, ki ga je prejela SNPJ, govoril o vlogi Tita za osvoboditev narodov Jugoslavije in o vlogi

tov. Kardelja za osvoboditev Slovenije. Prisotni so iskreno pozdravili tudi moj nagovor in pozdrav generalnega konzula tov. Matošiča. Seveda ni manjkala tudi glasbeni spored, kjer je nastopal že znani »Pittsburški oktet« in dva mlada harmonikarja. Oktet je po uvodnem delu prešel v pevski zbor, v katerega je bila vključena vsa dvorana in slovenska pesem je odmevala še pozno v noč

Pred odhodom v domovino se morava oglasiti še v Chicagu. Tako smo se dogovorili z vodstvom SNPJ, ki ima v tem mestu svoj sedež. Skopo odmerjen čas nam tudi v tem mestu ni dovoljeval obiskati več organizacij in posameznikov, ki so to želeli. Na sedežu SNPJ sva se sestala z izvršnim odborom Jednote, seveda pa sta bila prisotna tudi dosedanji predsednik Jože Culkar in dosedanji urednik »Prosvete« Louis Beniger. Na razgovoru smo največ časa odmerili vprašanju nadaljnjega sodelovanja jednote z domovino in obratno. V tem sklepu je bilo največ besed posvečeno »Prosveti«, saj je izseljenska matica kot kulturna ustanova v domovini pokazala v času krize prav tako živo zanimanje za list, kot so ga pokazali rojaki širom Amerike. Seveda je naša pomoč »Prosveti« skromna, vendar je vodstvo SNPJ sprejelo naše predloge. Tako pošiljamo na uredništvo časopisa tedenski pregled novic iz domovine, ki so na voljo uredništvu, da jih po lastni presoji izbira za svoje bralce. Tudi s predlogom, da pošljejo k nam na študij nekoga, ki bi se odločil za časnikarski poklic in bi bil časniku v veliko pomoč, so se strinjali, vendar trenutno predloga še nimajo. Prav tako smo se dogovorili, da pošljemo, letos konec aprila in maja, v ZDA ansambel narodno zabavne glasbe, ki bi imel več nastopov po Ameriki. Stroške ansambla in pot do ZDA in nazaj bi krila Izseljenska matica, stroške bivanja in prevoz znotraj ZDA pa SNPJ, ves čisti izkupiček, ki bi ga prinesla turneja, pa bi šel v sklad »Prosvete«. Želja vodstva SNPJ, ki prevzema organizacijo turneje, je bila, da ansambel ne bi bil preveč številen in da bi glasbeno lahko ponudil kar najširši repertoar. Seveda bodo vsa vodstva SNPJ izkoristila to turnejo tudi za popularizacijo svojega časopisa in pridobivanje novih naročnikov. Predno bodo te vrstice zagledale luč sveta v »Rodni grudi«, bo vodstvu SNPJ že znano, kakšen ansambel jih obišče in bodo prav gotovo že sredi delovnih priprav, ki so potrebne za to, da bi bil uspeh vsestransko čim boljši. Z veseljem sva sprejela novico, da bo prihodnje leto prišlo na obisk v domovino, mimo tisoč rojakov, tudi več članov vodstva SNPJ. Tako bomo imeli čast pozdraviti v domovini tudi novega predsednika Jednote Franka Groserja.

Če so bili razgovori del našega programa na vodstvu SNPJ, je drugi del obsegal podroben ogled njihovih starih in novih

delovnih prostorov. In spet ne bi zadostil niti telegrafskemu poročilu s poti, če ne bi omenil še prisrčnega srečanja, ki so nama ga priredile Progresivne Slovenke v Slovenskem centru v Chicagu. Zbrala se je kar velika družina rojakinj in rojakov iz Chicaga, povabile pa so tudi predstavnike konzulata SFRJ. Ob vsem gostoljubju, ki naju je spremljalo med našimi ljudmi, je skorajda odveč povedati, da so žene pripravile pravo gostijo. Ljubilo mi je bilo, da sem lahko ponovno segel v roke tako delavnim ženam kot so: Frances Vider, Tončka Garden, Jennie So-so, Frances Rak in drugim. Organizacija je bila na pobudo naše rojakinje Anne Grill ustanovljena 4. februarja 1934 in se je kot organizacija naprednih Slovenk 27. junija 1938 vključila v SNPJ. Tako v preteklosti kot na zadnji konvenciji so delegatke te organizacije s svojimi dejavnimi nastopi pokazale, da so ne le vključene, temveč zelo dejavni in napredni del tudi današnje SNPJ. Kot vsa podobna srečanja, je imelo tudi to svoj slavnostni in razpoloženski del. Iz vseh govorov in pozdravov je vela ena sama misel: zadovoljstvo nad doseženo stopnjo medsebojnega sodelovanja in želja, da bi se v naprej učvrstilo to sodelovanje in prijateljstvo, saj s tem dajemo svoj skromen prispevek k dobrih odnosom med ZDA in SFRJ. Slovenska pesem je sestavni del snidenja naših ljudi. Ta je tudi to pot napolnilo dvorano slovenskega centra, za kar so uvodoma poskrbeli nekateri člani pevskega zbora »France Prešeren«, v nadaljevanju pa vsi navzoči.

Še kratek skok k prijateljem v North-Chicago in Wankegan, kjer se je v preteklosti »utaborila« ameriška Vrhnika. Pri

rojaku Vinku Mathiasu smo mimo domačega klepeta lahko gledali tudi njegov zadnji film na 16 mm traku, ki nas je popeljal na Kmečko ohcet v Ljubljano, pa na Bled, Pokljuko in Slovensko Koroško do Gospe Svete. Vsi smo si bili edini, da če bi ta film gledali na mestih, kjer se filmi javno predvajajo, ne bi nihče rekel, da ga je posnel amater. Vsi prisotni smo mu upravičeno čestitali, on pa kot mnogi drugi že hrepeni, da pride spet v stari kraj in ponovno ponese s seboj del svoje domovine. Upam, da se bo njemu, Francki in tisočem izpolnila njih želja, zato kličem vsem, s katerimi smo se srečali na tej poti — hvala in na svidenje!

Za pouk materinščine

Lani 4. novembra so se v Sydneyu sestali predstavniki jugoslovanskih narodnosti ter drugih etničnih skupin s predstavniki Schools Commission iz Canberre. Razpravljali so o možnostih dopolnilnega pouka materinščine. Slovensko skupnost SK Triglava sta na tem sestanku zastopala Marisa Ličan in Fred Mavko. V sredo 20. novembra so se zatem v Jugoslovanskem klubu sestali predstavniki jugoslovanskih organizacij iz Sydneya, ki se zanimajo za ustanovitev dopolnilnih šol v materinščini za našo mladino. Dogovorili so se o skupnem predlogu pristojnim oblastem v Canberri za dopolnilni pouk v slovenščini, srbohrvaščini in makedonščini za našo izseljensko mladino. Naša društva apelirajo na članstvo, da se javijo učitelji, ki imajo strokovno kvalifikacijo iz domovine in bi bili pripravljeni voditi dopolnilni pouk.

Slovenska skupina, člani kluba Planica v Wollongongu, na lanskoletnem dnevu narodnosti v tem mestu

Mladost po našem kopitu

Odrasli smo si vzeli pravico in jo spremenili v nekakšen nenapisan zakon, da lahko mlade, njih osebnosti, vedenje, doživljanja, stališča in nazore presoјamo, tehtamo in primerjamo. In ko primerjamo, primerjamo mlade in njihovo vedenje vedno z nami, z našimi spomini na obdobje, ki smo ga nekoč preživljali enako stari. Navadno pa vse misli okrog mladih in o mladih strnemo v sklepne besede: »Da, dragi moji, v naših časih pa je bilo vse drugače! Ne, resnično nismo bili takšni, kot je ta mladina danes!«

PIŠE: AZRA KRISTANČIČ,
DIPL. PSIHOLOG

Kakšen nadobudni mladenič ali mladenka pa nas razjarjeno ali bolj mirno vpraša: »Povej, oče, mama, učitelj, odrasla oseba, v čem ste vi bili tako močno drugačni kot smo mi danes!«

Nekaj časa le traja, da se spomnimo, v čem smo resnično bili drugačni. In vendar se nekateri prej, drugi pozneje znajdejo pri iskanju odgovora in razlik. Navadno začnemo naštevati: Ubogali smo svoje starše. Na misel nam ni prišlo, da bi jim ugovarjali! Bolj smo jih spoštovali! Doma smo bili ob tisti uri, ki so nam jo določili! Nismo nosili dolgih, umazanih las! V teh letih nam še na misel ni prišlo, da bi se lepoticile, navadno pritrdijo matere. In sploh, da ne omenjamo, fant ali dekle nam še na misel nista prišla, kaj šele, da bi pred odraslimi omenjali, da obstajajo ali pa da bi z njimi hodili v disco klube, kino ali na druge podobne zabave!

Tako modrujejo odrasli, ko hočejo mladostnikom približati svoje življenje, svoj čas. Kot sami lahko ugotovite, nam to navadno ne uspe; mislim to približevanje, ker ga začnemo s kritiko in prepovedmi, ki smo jih tako spoštovali!

Ali res? Vedno? Brez ugovarjanja?

No, pustimo to. Prepuščam vam, da o tem razmišljate. Vsak pri sebi in vsak zase. Ko že imamo priložnost, poslušajmo same mladostnike in mladostnice, kaj mislijo o nas, naših odnosih do njih. Ob tem

Foto: Janez Zrnec

ne kaže zanemariti dejstva, da je mlad človek rad med vrstniki, ki so mu blizu tako po doživljanju, kot tudi po presoјanju. In vendar: pomembno mesto v mislih mladih imamo mi, odrasli! Zato so mladi, ko presoјajo odrasle, kritični, iskreni, očitajoči in hkrati tudi razumevajoči. Predvsem pa so usmerjene njihove pripombe k odnosom med mladimi in odraslimi, k načinom, kako jim sporočamo določena spoznanja ali prepovedi.

»Ukazala mi je, naj bom doma ob sedmih zvečer,« pravi sedemnajstletno dekle ter nadaljuje: »Po naključju se je pripetilo, da sem prišla domov šele ob devetih.

Sploh ni govorila z menoj, le ko sem prišla, me je zmerjala z vlačugo...«

Res je, obljube je treba držati, saj so ena od osnov oblikovanja zaupanja med ljudmi. Toda, ali ne bi bolj učinkovito in lepše zvenele materine besede, izrečene na primer tako: »Veš, zelo me je skrbelo, ker te toliko časa ni bilo! Dve uri sem premišljevala vse mogoče, kaj bi se ti lahko pripetilo. Zato te prosim, da mi prihodnjič poveš, koliko časa te ne bo in da potem res prideš takrat, kot sva se dogovorili!«

»Doma je pravi ogenj v strehi, kadar želim s prijatelji ali kolegi ven, vrniti se

moram ob devetih zvečer. Vsi moji prijatelji se mi smejiijo in me zaradi tega zafrkavajo,« pravi 16 in pol let star fant. »Moji starši pa se kar naprej vmešavajo v moje življenje. Nobenega prijatelja ne smem imeti, vsaj tako se mi zdi. Nenehno mi trdijo, da sta Janez in Polde, ki sta stara 17 in 18 let, zame prestara. Sicer pa moj oče nasploh meni, da prijateljem ne smeš zaupati. Toda, to je tako težko. Nekomu v teh letih pač moraš zaupati. Morda sem sam kriv, ker sem poskušal tudi staršem zaupati svoja doživljanja. Prišel sem do spoznanja, da se takšno zaupanje ne obnese preveč,« je povedal 16-letni fant.

Besede, ki izzvenijo tragično. Saj niti ni čudno, ko pa že na pragu podružabljanja naleti na skepticizem in povsem negativistično gledanje staršev na možnost človekoljubnih odnosov, ki se najbolj kažejo v prijateljskih. Takšni starši so res v skrbeh za otroka. Toda, če ne bi bilo velikega »če«! Kajti, če bi malo globlje pobrskali po motivih takšnega ravnanja, bi marsikje našli tipično sliko egoističnih staršev. Staršev, ki skušajo otroka zadržati zase in mu nadaljnjo življenjsko pot posipavajo s trnjem, čeprav se tega niti ne zavedajo.

16-letno dekle pravi:

»Kako ne morejo razumeti, da otrok odrasča? Kako ne doumejo, da njihov otrok le ni več otrok in da se spreminja v odraslo osebo? Če bi to vedeli, bi jim verjetno bilo tudi jasno, da se ta njihov otrok med odrasčanjem spreminja, spreminja svoje poglede na svet okrog sebe. Želim si, da bi bila čim več s prijateljicami in prijatelji, s katerimi bi skupaj hodili v kino, disco klub ali pa se pogovarjali. Ne, s svojimi starši se ne prepiram, se ne upiram, čeprav bi strašno rada šla kam ven. Saj si ne upam niti vprašati! Enkrat sem to storila, pa sta starša tako reagirala, da sem čisto obupala!«

Besede mladega dekleta, ki bodo morda marsikatero starše opomnile, da morda res premalo mislijo o procesu spreminjanja — oblikovanja svojega otroka v zrelo osebnost. Morda jih bodo opomnile, da je njihov otrok — osebnost že od vsega začetka, osebnost, ki jo oblikujejo tudi oni. Kako oblikovana bo ta osebnost, kako opremljena bo za življenje v okolju, pa je za marsikatero vzgojitelje — starše zadeva, o kateri sploh ne premišljajo ali redkokdaj. In vendar se le spomnimo, da z oblikovanjem našega otroka oblikujemo generacijo, ki prihaja!

In memoriam

Andrew Bozich

V Clevelandu je 4. decembra nepričakovano umrl znani društveni delavec Adrew Bozich, star 77 let. Doma je bil iz prijaznega Bukovja pri Postojni. V Ameriko pa je prišel leta 1920 in tam 34 let delal v delavnicah New York Central železnice, zatem pa do upokojitve pred dvanajstimi leti pri Midwest Forge. Bil je predsednik društva št. 126 SNPJ, član kluba slovenskih upokojencev v Euclidu, dramskega društva Anton Verovšek, United Slovenian Society in dolgoletni pevec basist pri clevandskem pevskem zboru Zarja. Z vsem srcem je bil navezan na svojo rojstno Primorsko, čeprav je dolga leta živel daleč od nje. Nekajkrat smo se v povojnih letih srečali z njim na slovenskih tleh. Zadnjikrat je bilo to leta 1972, ko sta s soprogo Mary prišla s pevskim zborom Zarjo, ki je priredil takrat pevsko turnejo po Sloveniji. Poleg soproge Mary, ki je tudi znana društvena delavka, žalujejo za njim dve hčerki in sin z družinami in štirinajst vnukov, v starem kraju pa dva brata in dve sestre. Vsem njegovim izrekamo iskreno sožalje. Pokojnega bomo ohranili v častnem spominu.

Proslava ob dnevu republike v Sao Paulu

V Sao Paulu so novembra zelo slovesno proslavili obletnico proglasitve Socialistične federativne republike Jugoslavije. V okviru teh proslav je jugoslovanski konzul v Sao Paulu Djordje H. Nikolajević priredil na praznik 29. novembra v prostorih društva prijateljev Jugoslavije na Rue Tobiss Bareto svečan sprejem. Udeležilo se ga je blizu petsto jugoslovanskih rojakov iz Sao Paula in okolice.

Čeprav se jugoslovanski izseljenci skozi leto večkrat srečajo v prostorih tega doma in drugod, je bilo srečanje ob rojst-

nem dnevu Republike najbolj obiskano in najbolj svečano. Svečani sprejem se je zavlekel mnogo dlje, kakor je bilo predvideno. Saj so si imeli naši ljudje toliko povedati ob srečanju s prijatelji in novimi znanci. Prijetno je bilo tudi poslušati pesmi, ki so prinašale s seboj toliko spominov na domače kraje in domovino. Sprejema so se udeležili tudi ostali sodelavci našega poslaništva s svojimi družinami ter predstavniki jugoslovanskih delovnih organizacij iz Sao Paula. Večina časopisov, radio in televizija v Sao Paulu so v svojih izdajah oziroma oddajah spregovorili o proslavi dneva republike Jugoslavije, objavili pa so tudi več priložnostnih člankov o Jugoslaviji.

Jovan Djajić

V aleji zaslužnih mož v Beogradu so konec novembra lani pokopali Jovana Djajića, izseljenca-povratnika iz Kanade, dolgoletnega tajnika in častnega predsednika srbske izseljenske matice ter podpredsednika koordinacijskega odbora izseljenskih matic Jugoslavije. V Kanado se je izselil leta 1905, kjer se je kmalu pridružil vrstam naprednih delavcev, ki so se borili za svoje pravice. Kmalu je postal urednik naprednih jugoslovanskih izseljenskih listov, ki so pozivali naše rojake v Kanadi in ZDA, naj se združijo, ker bodo tako lažje nastopili proti izkoriščevalcem delavstva. Leta 1937 se je Jovan Djajić pridružil španskim republikanskim borcem, potem se je vrnil v Kanado, ko pa je bila napadena Jugoslavija, je bil med prvimi organizatorji zbiranja pomoči narodnoosvobodilni vojski Jugoslavije.

Ko se je leta 1950 vrnil v Jugoslavijo, je bil med pobudniki za ustanovitev izseljenskih matic Jugoslavije, ki jim je potem tudi pomagal z vsemi svojimi močmi in izkušnjami. Za svoje delo je prejel številna častna priznanja.

Med proslavo Dneva republike v Sao Paulu v Braziliji

otroci berite

**Matej Bor
Č E M U**

Čemu bi se kisal, poe+?
Čemu srce si žrl?
Če se ti grlo zamaši,
se svet ne bo podrl.

Zakaj, če utihne en sam ptič,
pomlad cveti še kar naprej
in ptičev zbor ne poje nič,
nič slabše čez polje in grič,
kot pel je prej.

A slabše pel bi, to je res,
če bi kak skvarjen glas,
ki še ne ve, da njega čas
minil je, čivkal vmes.

Frane Milčinski-Ježek

Zgodba o piratski ladji na radijskih valovih

Na vodah neskončnega Tihega oceana se je zibala ladja morskih razbojnikov. Vrh jambora je plapolala zastava z mrtvaško glavo. S palube pa je donela tista divja gusarska pesem:

Rum, zaklad in črna krsta,
hojdi-hooo!
Kapitan pa nima prsta,
hoiid-hooo!

Boki piratske ladje so bili rdeči od gladine morja pa gor do palube. To kajpak ni nič čudnega: ladja je pravkar priplula iz Rdečega morja. Na prvi pogled bi te presenetilo, ker sta na vsej barki bila samo dva človeka: kapitan Flit in prvi častnik Ventil. Kam pa je šla druga posadka? Preprosto: Malega kuharjevega pomočnika je zbolel zob. Ker je pa že tako, da človek bolečine laže prenaša, če ni sam, je malega kuharčka vsa posadka gusarske barke, razen kapitana in prvega častnika spremila k zoboderu. Ni še pol ure tega, kar sta morska razbojnika na sredi neskončnega morja oropala neko ladjo in zaplenila tovor: polnih pet mernikov koruze. Kapitan in prvi častnik sta sedela na smolnatih tleh palube, udomačena papiga pa je med tem čepela kapitanu na ramenu. Oba pirata sta delila plen: eno zrno meni, drugo tebi, pa spet meni, pa spet tebi. Ko sta plen razdelila do konca, je ostalo eno samo drobno zrno koruze. Komu naj gre to zadnje zrnce na piratski ladji sredi neskončnega morja?

Sporekla sta se kapitan in prvi častnik, se spopadla in ne vem, kako bi se tepež končal, da ni tedaj potegnil močan jugovzhodnik. Veter je nagnil barko in zlato koruzno zrnce se je zakotalikalo v neskončni ocean.

Ko se tako nista imela več za kaj prepirati, je prvemu častniku postalo gromozansko dolgčas. Pretegnil se je in dejal kapitanu:

»Kako neznansko je dolgčas.«

»Se ti zdi?« je malomarno odvrnil kapitan. »Pogledali bomo, ali je res.« Vzel je torej svoj kapitanski daljnogled in pogledal skozenj. In res: čas je bil tako neznansko dolg, da mu še z daljnogledom ni videl konca.

»Dajva, kapitan, zapojva tisto piratsko, da bo čas krajši!« je predlagal prvi častnik.

Urezala sta jo torej spet:

Rum, zaklad in črna krsta,
hojdi-hooo!

Kapitan pa nima prsta,
hoiid-hooo!

Ko sta odpela, je kapitan spet pogledal skozi daljnogled, koliko se je skrčil čas. Pa vse skupaj ni kaj zaleglo: ne za las ni bil krajši čas.

Pa se domisli Ventil:

»Morje je vsega krivo. Midva si nimava več kaj povedati, ko sva dan in noč skupaj. Naj bi morje kaj povedalo in katero zapelo, da ne bi bil tako dolg čas. Pa ti ne zine nobene. Ocean je vsega kriv!«

Kapitan Flit pa ga je potrkal po čelu in ga počastil:

»Ti si šema! Ocean naj bi govoril in pel? Ta ocean? To je vendar tihi ocean. Kako naj govori in poje! Res pa je, da je dolg čas samo zato, ker ploveva po Tihem oceanu.«

Zdaj se jima je torej posvetilo, kako in kaj. Pa se jima je posvetilo tako svetlo, da se je papigi, ki se je pravkar učila izgovarjati besedo Popokatepetel, kar zablščalo in si je morala s perutjo zastreti oči. Tedaj jo je kapitan pogruntal:

»Veš kaj, ljubi Ventil, zajadrajva na radijske valove. Ti govore in pojo kot dež. Tam nama ne bo dolgčas.«

Zaokrenila sta torej jadra in naravnala krmilo na radijske valove. Ej, to vam je bil živ-žav! Sama radost in veselje! Vozila sta po valovih,

na katerih so oddajali harmoniko, pa sta vriskala poleg in plesala okrog jambora. In spet sta se nagnila in poslušala, kako jima valovi pripovedujejo kmetijske nasvete: Kako neguješ rože — lončnice. In potem spet simfonija in poročila pa popevka in vremenska napoved pa spet muzika — ne konca ne kraja.

Še papiga je kar žarela od sreče. Vse je ponavljala, kar je slišala z valov, pa je kajpak vse zamešala in je torej ven in ven kričala:

»Ob udarcu na uro bo gong trideset ur in dvanajst minut!«

Ej, to je bila sreča in radost!

»Dajva, objemiva se!« se je krohotal kapitan Flint, »in zapojva tisto staro piratsko!«

Objela sta se tedaj in iz njunih od ruma in morske soli izžganih grl se je oglasila pesem:

»Prav vesel iz šole grem,

dosti lepega že vem.«

Pravkar ju je namreč obrizgnil val, na katerem so oddajali šolsko uro.

Papiga pa je prhutala in se drla kot star gramofon:

»Deloma jasno, potem pa plesna glasba z nevihtami!«

Zakrohotal se je kapitan Flit:

»Hahahahahaha!«

In tudi prvi častnik Ventil se je zakrohotal:

»Hohohohohoho!«

Pa se je zarežala še papiga:

»Hihihihihihii!«

In ko so se vsi smejali, je bil zgodbi najlepši konec.

GAGAJ, GAGAJ, GOS!

Gagaj, gagaj, gos!
Dedek hodi bos!
Babica ga je sezula,
sama se obula.
Gajc, gajc, gajc!
Polne dile jajc!
Dile bodo se podrle,
jajca pa potrla.
Moja goska
dolgonoska,
vodo ploska! Ljudska pesem

Jože Šmit UGANKA

Eno le ima uho,
še na tisto nič ne sliši,
vendar, kaj brez nje bilo
bi pri naši hiši!

(Šivanke)

Kajetan Kovič

SNEŽENI MOŽ

Beli mož, sneženi mož
za vasjo stoji
in popotno palico
že v rokah drži.

Kam boš šel sneženi mož,
v polje ali log?
Kaj boš vendar s palico,
ko pa nimaš nog?

Sonce je pokukalo
z modrega neba,
v daljni svet zamikalo
belega moža.

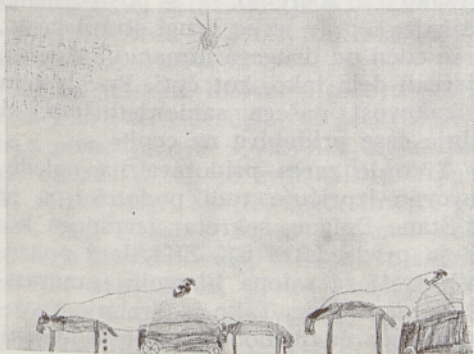
In tako nenadoma.
je odšel na jug,
da doma pozabil je
metlo in klobuk.

Krožek mladih dopisnikov

Praznik domovine

Naša domovina Jugoslavija je imela 29. novembra 1974 svoj enaintrideseti rojstni dan. Vsi otroci in naši starši smo se že mesec prej pripravljali na proslavo tega praznika. Naša učiteljica Dragica Nunčič nas je naučila lepih slovenskih pesmic. Doma smo jih potem pridno vadili in velikokrat zapeli. Ob sobotah smo se ob štirih popoldne zbrali v Ritterschenke in se učili plesati ritmične pleske. Mamice pa so nam za to prireditev sešile narodne noše. Dne 29. novembra smo nastopili v Braunweilerju. Tega smo se že zelo veselili. Ko smo nastopili, so nam starši zadovoljni ploskali. Po programu smo še malo posedeli, plesali in peli s svojimi starši. Bilo je res zelo lepo.

Risba 5-letne Brigite Kucler iz Reutlingena

Svoji domovini želimo vse najboljše in da bi jo naš dragi predsednik Tito še dolgo vodil.

ROZIKA ŠUŠTERŠIČ
Reutlingen

Učiteljica Dragica nas je naučila slovenske pesmi. Potem smo v Braunweilerju nastopili. Deklamirali smo, peli in nastopili tudi z eno plesno točko. Ko je bilo programa konec, smo se zabavali. Jaz sem bila do devetih s starši. Tega dneva se bom vedno rada spomnila, saj smo praznovali dan naše republike daleč proč od moje lepe domovine.

ROTEJA MIHELIČ
Reutlingen

V soboto 30. novembra 1974 smo v Stuttgartu praznovali naš praznik republike. Naučili smo se ritmične pleske. Vsi plesalci smo se zbrali v gostilni Ritterschenke. Gospa Pavla nas je potem odpeljala v Stuttgart. Plesali so vsi, le jaz nisem, ker mojega plesalca ni bilo.

MARIJA KUCLER
Reutlingen

Ujela me je tema

Bil je lep jesenski popoldan. Odločila sem se, da grem na kratek sprehod po mestu. Sonce se je že močno nagnilo in bilo je že skoraj mračno, ko sem stopila na ulico. Ogledovala sem si izložbe in mimoidoče ljudi. Tu in tam sem slišala brnenje avtomobilov, ki so drveli mimo. Vedno bolj sem se oddaljevala od doma. Nisem opazila, da se vse bolj mračni. Hodila sem po stranskih ulicah in se kar naenkrat znašla v središču mesta. Tam je bilo veliko ljudi, ki so se sprehajali. Ura na zvoniku je odbila osmo. Tedaj sem se spomnila mame, ki me je v skrbeh čakala. Obrnila sem se in začela teči proti domu. Kako dolga je bila pot nazaj, in ura je bila že pol devetih. Upehala sem se in nisem mogla več teči. Naenkrat sem se le znašla pred našim domom. Nisem si upala stopiti v hišo, bala sem se mame. A ni

bilo nič hudega. Ko me je mama zagledala, je bila vesela, da sem spet doma in da se mi ni v tujem mestu nič hudega zgodilo.

MARINA JAMSEK
Steinebraun

Zaigral sem se

Bila je nedelja. Šel sem se igrati k prijatelju. Mami sem obljubil, da bom do šeste doma. S prijateljem sva se lepo igrala. Preslišal sem cerkveno uro, ko je odbila šest. Zmračilo se je in začel sem se bati. Potem je ura odbila sedmo. Kot strela sem sem oblekel in se poslovil od prijatelja. Tekel sem domov. Moral sem tudi skozi gozd. Tam me je postalo strah. Še bolj sem tekel. Za ovinkom sem zagledal našo hišo. Mama me je že čakala pred vrati. V skrbeh je bila, to sem ji videl na obrazu. Očka pa tudi ni bil najboljše volje. Obljubil sem jima, da bom v bodoče držal dano besedo in da se ne bom več tako pozno vračal od prijatelja.

ERIK MODIC
Stuttgart — Dagerloch

Dobil sem srebrno medaljo

Že dolgo pred šahovskim prvenstvom smo slovenski pionirji zelo pridno šahirali. No, tisti dan je kmalu prišel in štirinajst mladih šahistov se nas je zbralo pri SKUD Triglav. Vsak je igral proti vsakemu. Bil sem zelo nervozen, ker sem v prvih štirih igrah dvakrat izgubil. Peta igra se je končala z remijem. Tej je potem sledilo sedem zmag. Z našim najboljšim šahistom pa sem potem zopet izgubil. Domov sem prišel srečen. Svojo prvo medaljo sem obesil v sobi in ponosen si jo vsak dan ogledujem.

JANEZ KOVAČ
Dagerloch

Trebnje — trdnjava samorastništva

Od leta 1968, ko so se v Trebnjem prvič srečali slovenski slikarji-samorastniki, pa do letos so imeli v tem majhnem kraju ob avtomobilski cesti Ljubljana-Novno mesto že sedem srečanj likovnih samorastnikov; po prvih uspehih so začeli na srečanja vabiti tudi druge jugoslovanske in celo tuje slikarje, razen vsakoletnih poletnih srečanj so osnovali v Trebnjem tudi galerijo in pripravili že nekaj salonov. Galerija ima pomembno zbirko umetniških del samorastnikov, saj vsak od slikarjev in kiparjev, ki sodelujejo v poletnem taboru, pusti vsaj po eno svoje delo.

Nedvomno gre prav Trebnjemu pripisati zaslugo, da ima samorastništvo točno določen pomen. Dr. Mirko Juteršek pravi: »Tako vemo, da ne zadeva akademsko izšolanega umetnika, temveč se nanaša predvsem na določeno likovno smer. Bistveno zanjo je obvezna povezanost z izročilom ter z uveljavljenimi in globoko ukoreninjenimi vizualnimi spoznanji najširših mas. To je nedvomno živa umetnost, v svojih vrhovih enakovredna ostalim težnjam v umetnosti. Brez pretiravanja smemo trditi, da je danes najbolj vseplošno opažena likovna smer ter ima tako kot sicer vsaka druga svoje privržence in nasprotnike.«

Prav gotovo ima samorastniška umetnost več privržencev kot nasprotnikov, saj so naivni slikarji vse bolj cenjeni tudi v tujini, kjer se zadnje čase naravnost tepejo za njihove razstave. Prav slovenska naiva je vse bolj cenjena, hkrati z njo pa se širi tudi ime Trebnjega. Na samorastni-

škem taboru poleti 1974 je snemala posebno oddajo tudi znana britanska televizijska družba BBC.

Na prvem taboru je bilo leta 1968 med sedmimi udeleženci šest slovenskih samorastnikov: Viktor Magyar, Polde Mihelič, Jože Peternelj, Konrad Peternelj, Anton Plemelj in Anton Repnik. Kaj pravijo o trebanjski pobudi, da poveže slovenske naivce, prvi udeleženci trebanjskega srečanja?

Viktor Magyar je bil več let učitelj na Čatežu v trebanjski občini, zdaj pa poučuje likovni pouk v Grosupljem. Po pravi ga smemo šteti za enega izmed ustanoviteljev zdaj že priznane ustanove: »Prav gotovo je bila ustanovitev trebanjskega tabora in pozneje še galerije izredno koristna, saj je združila hkrati tudi slovenske samorastnike. Po drugi strani pa je tudi Trebnje pridobilo s to akcijo, saj je po razstavah in svoji galeriji glas o njem šel tudi v svet. Sicer pa se sam prav dobro počutim na srečanjih samorastnikov...«

Jože Peternelj živi v Žireh in se zdaj poklicno ukvarja s slikarstvom: »Delo me tako okupira, da nisem mogel biti razpet med službo in slikanje. Po daljšem kolebanju sem se odločil za slednje. V Trebnjem sem bil že šestkrat, in čeprav je bila moja prva razstava v Jakijevem salonu in potem še v Milanu, sem v Trebnjem dobil prenekatero dobro izkušnjo in hkrati tudi podlago za uspešno delo. Prav tako smo tudi mi, ki smo hodili v Trebnje, dajali temu kraju vsak del sebe

in svojega znanja ter tako pripomogli, da se je Trebnje uveljavilo kot središče samorastniškega ustvarjanja v Sloveniji.« Konrad Peternelj je prav tako doma iz Žirov, vendar si z Jožetom nista v sorodstvu. Na svoje slike se podpiše »Slovenec«, češ: naj vidijo, odkod sem doma! O trebanjski pobudi pa pravi: »Kar znam, znam — če bi se skušal spremeniti, ne bi bil več to, kar sem. Zato se tudi v Trebnjem nisem naučil česa novega, toda v organizacijskem pogledu je ta kraj za razvoj samorastniške umetnosti v Sloveniji nedvomno veliko prispeval!«

Anton Repnik je izučen čevljar, vendar je več let delal v tovarni poljedelskega orodja na Muti, dokler ga ni januarja 1968 zgrabila nenavadna bolezen, da je skoraj ohromel. Potem, ko se je pozdravil, so ga invalidsko upokojili in zdaj po ves dan slika. O svojih treh sodelovanjih v trebanjskem taboru pa pravi: »Vedno sem s tabora prinesel lepe vtise. Trebnjemu gre zasluga, da nas je povezalo in prav tako mu gre del priznanja, da je zadnje čase slovenska samorastniška umetnost vse bolj cenjena tudi v tujini.«

Anton Plemelj iz Ljubljane, upokojenec, ki je pred upokojitvijo precej let kot aktiven vojak preživel v Beogradu, je edini od slovenskih samorastnikov, ki je bil doslej na vseh sedmih srečanjih v Trebnjem. Takole ocenjuje: »Gotovo se čuti napredek v teh sedmih letih od prvega srečanja, ko smo se zbrali z množico idej in dobre volje. Danes ima galerija okrog 150 eksponatov, dobrih del. Mi izmenjujemo izkušnje, Trebnje pa širi svoj sloves. Galeristi iz Italije, Nemčije in tudi od drugod so stalni gostje na trebanjskih srečanjih.«

Polde Mihelič uči risanje na litijski osnovni šoli in je bil tudi že večkrat med udeleženci trebanjskih srečanj samorastnikov. O tej pobudi sodi: »Dobro je, da se vsako leto zberemo, saj si posredujemo izkušnje, čeprav je po drugi strani jasno, da se eden od drugega nimamo kaj učiti, saj vsak dela tako, kot čuti. Prav v tem je kakovost našega samorastništva, ki zadnje čase pridobiva na ceni.«

Da Trebnje zares pridobiva na ugledu, zgovorno izpričuje tudi podatek, da je bil Stane Dolanc, sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ, lani pokrovitelj tretjega salona likovnih samorastnikov Jugoslavije. Tako je Trebnje s svojo pobudo še pridobilo na ugledu, saj je bilo dostikrat premalo predstavljeno javnosti, če tamkajšnje delo primerjamo s podobnimi kulturnimi akcijami v drugih krajih.

Konrad Peternelj: Pred nevihto, olje na steklu, 1974

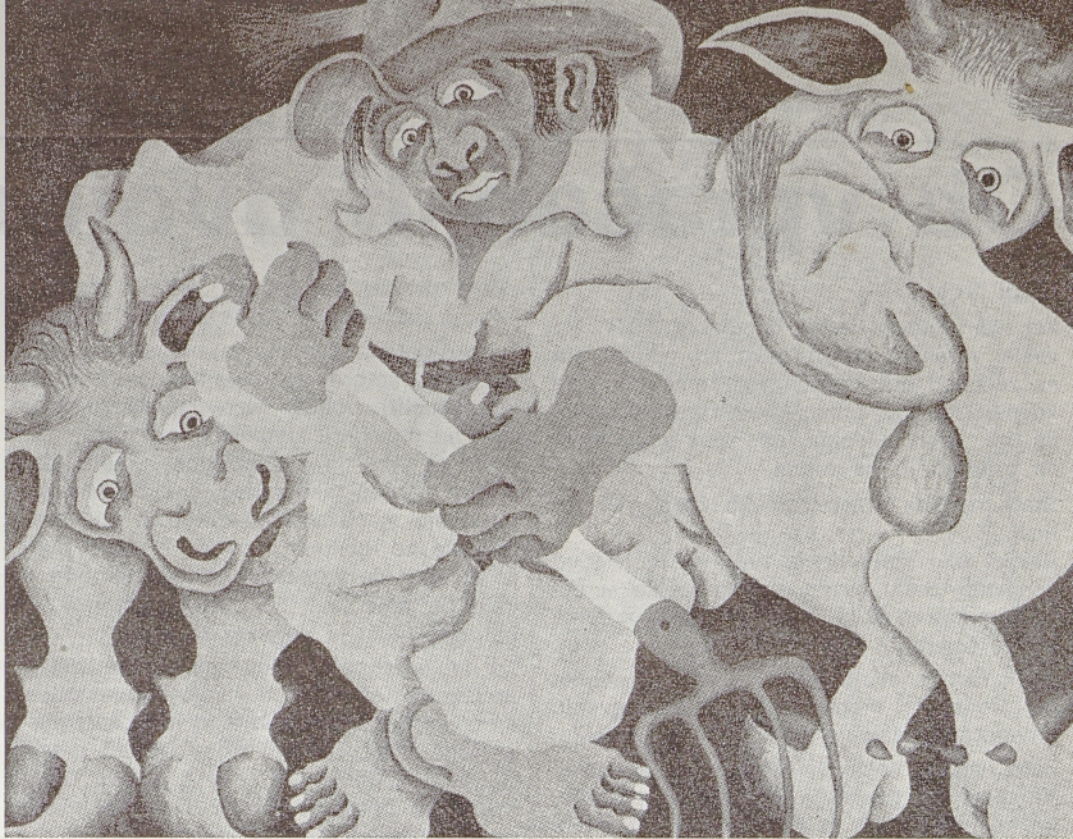
Trebnje je prehodilo lep del svoje samorastniške poti. V letošnjih načrtih je do graditev galerije, izdati pa mislijo tudi monografije slovenskih samorastnikov v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku. Tako se je Trebnje s svojim zgledom znatno bolj uveljavilo v jugoslovanskih in evropskih razmerah, kot bi sicer lahko pričakovali od majhnega središča zaostale dolenjske občine. Komaj nekaj več kot 17.000 prebivalcev ima trebanjska občina, se pravi toliko kot 20 km oddaljeno Novo mesto. Nekdaj izrazito kmečko področje zadnje čase vse bolj razvija industrijo.

Zadnji dokaz za to trditev je pred meseci odprta tovarna akrilnega stekla, ki jo je postavila tovarna Novoles iz Straže pri Novem mestu. Trimo, Tip-Top, Kolinska, Dana — to so imena največjih gospodarskih objektov v občini. Po statističnih podatkih je zaposlenih 26 odstotkov prebivalcev, od tega največ v industriji. Med zaposlenimi je 44 odstotkov žensk. Še približno 1.500 ljudi si išče vsakdanji kruh ali v novomeški občini ali pa v Ljubljani, kamor se vsak dan vozijo na delo. Po podatkih zavoda za zaposlovanje je na delu v tujini 285 ljudi iz te majhne dolenjske občine, za katero je značilna razdrobljenost: ima namreč kar 214 naselij, pa komaj 41 vasi, v katerih živi po več kot 100 ljudi.

Da bi se kar najhitreje rešili zaostalosti, si pomagajo občani tudi s samoprispevom. Letos teče že deveto leto samoprispevka za gradnjo in obnovo šol v občini, saj se zavedajo, da hitrejši napredek pri naša predvsem boljše znanje. Na zadnjem referendumu so prebivalci trebanjske občine sklenili, da bodo samoprispevek plačevali do konca leta 1978. V tem času bodo zbrali okrog milijardo starih dinarjev!

Ob zadnjem občinskem prazniku so v Trebnjem odkrili kip znanega slovenskega pisatelja Toneta Svetine. Kip nosi naslov Upor od Gubca do Gubčeve brigade; ta partizanska brigada ima svoj domicil v Trebnjem. Tone Svetina, ki je zlasti zaslovel s trilogijo Ukana, v kateri opisuje srdite boje partizanov za osvoboditev naše domovine, se uveljavlja tudi kot kipar — samorastnik in je že tudi sodeloval v trebanjskem taboru.

Prav na lanskem likovnem taboru je Svetina zvaril ta kip: delal ga je za delavce in s pomočjo njih v varilnici trebanjskega Trima. V kip je zvarjenih 150 pušk, 20 mitraljezov, sekire, meči drobci granat, vse, s čimer so se Slovenci dolga stoletja borili za svojo svobodo in s čimer so jih pobijali od prvih kmečkih tlak, od Matije Gubca pa vse do slovenskih partizanskih brigad — vse to je vtikal v svoj protivojni motiv Tone Svetina. Svetinov spomenik, ki se dviga pred trebanjsko osnovno šolo, je grob, kot so grobe vse vojne kjerkoli na svetu, trd in neizprosni, kot so trde in neizprosne vse borbe za osvoboditev. Umetnik sam je dejal, da je krik proti nesmiselnim vojnim

Anton Repnik: V štali, olje na platnu, 1974

morijam, zato ga je naredil kot »vojno v miru«; da bi opozarjal, da se vojna morija ne sme več ponoviti in da bi s svojim opozorilom ohranjal mir.

Tri desetletja po vojni štejemo trebanjsko občino sicer še vedno med manj razvita območja v Sloveniji, vendar pa si občani predvsem sami pa tudi s pomočjo družbe močno prizadevajo, da bi nadoknadjili razliko do razvitih. Njihova samorastniška trdnjava krepi zavest ljudstva, kot so med narodnoosvobodilno vojno

kulturne vrednote dvigale moralo naših borcev in vseh ljudi.

Samorastniki so ponesli ime Trebnjega v svet: njihov izraz je vzet iz vsakdanjega težkega življenja kmetov in delavcev, njihovi liki na platnih, steklu ali lesu, v železu ali lesu so liki iz vsakdanjega življenja. Zato so ljudem blizu, zato so jih v Trebnjem vzeli za svoje. Po pravici smemo zato Trebnje imenovati za samorastniško trdnjavo v Sloveniji.

ANDREJ BARTELJ,
JOŽE SPLICHAL

Šentjernejska dolina

Zahvaljujem se vam za redno pošiljanje Rodne druge. Upam, da bo tako tudi vnaprej. Revija mi je všeč, upam pa, da boste kdaj objavili tudi kaj iz šentjernejske doline na Dolenjskem, od koder sem doma. Vam in vsem Slovencem po svetu želim srečno in uspehov polno novo leto 1975.

TONE RADOVAN Z DRUŽINO
TORONTO, KANADA

Spet v slovenski družbi

Že dolgo časa se vam nisem nič oglašil. Meseca oktobra 1974 je minilo že več kot leto, odkar se je začelo slabo življenje. V septembru 1973 sem moral v bolnišnico, od tam pa v neko privatno zavetišče, kjer sem bil edini Slovenec. O tem skrajno slabem in slabo urejenem zavetišču bolje da ne pišem. Zdaj sem tukaj v prelepi državi Kaliforniji in pri svojih slovenskih rojakihi. Počutim se srečnega. Zdaj želim, da mi Rodno grudo pošli-

ljate na ta novi naslov v slovenskem domu za ostarele v Fontani.

Moja edina prijateljica, ki sta me obiskovala v tistem zavetišču, ki ne zasluži tega imena, sta bila rojaka E. Penca z ženo in Rodna gruda. Upam, da me bo Rodna gruda redno obiskovala tudi zdaj.

IGNATZ RESETICH
FONTANA, CALIFORNIA, ZDA

Zahvala za branje

Vašo revijo sem vse leto z veseljem prebiral, saj je napisana v tako lepem in izbranem jeziku ter vsebuje mnogo zanimivosti in novic iz prelepe Slovenije. S pomočjo Rodne grude lahko pri sebi ohranjam in obnavljam materin jezik; ob prebiranju revije sem mnogo bliže domu in najdem v njej zadovoljstvo. Že dvajset let namreč živim na Dunaju. Vaša revija je res čudovita in spoštovanja vredna ter nam v tujini res mnogo pomeni.

VIDA SCHELESNIK
WIEN, AVSTRIJA

Ob vprašanjih dvojezičnosti

Dragi prijatelji,

ker vam pišem sredi decembra 1974, ko vaših vprašanj še ni, sem se odločil, da se za uvod dotaknem nekaj temeljnih jezikovnih izhodišč, mimo katerih ne more nihče, ne, kdor je doma, ne, kdor se odpravi na tuje ali je na tujem.

Stara resnica pravi: Več ko znaš, več veljaš!

Ravno tako stara pa je tudi, da je eno od osnovnih znanj ravno znanje jezika v deželi, v kateri živiš in delaš, naj bo doma ali na tujem.

Jezik nam s svojo temeljno nalogo in vlogo orodja za medsebojno sporazumevanje omogoča in olajšuje sožitje in sodelovanje. Zato najprej nekaj splošnih misli o jeziku. Vi sami ste na svoji koži najbolj občutili, koliko bridkih dni in ur ste imeli ali imate samo zato, ker niste bili ali še zmeraj niste na tekočem v znanju jezika, ki prevladuje na področju, kjer delate. Niste dobili ali ne dobite odgovornejših in s tem bolje plačanih služb in nalog, težave imate v zasebnem življenju, ker ste obsojeni na preveč samotarjenja; družba in družabnost sta vam že samo zaradi pomanjkljivega znanja jezika bolj ali manj nedostopen luksuz, tudi v službi in pri delu imate težave, ker ne razumete dobro naročil ali ne morete naročniku, stranki ali šefu povedati morebitnih nejasnosti...

Skratka, zavedate se vrednosti, tehtnosti, včasih usodne odločilnosti jezika v vseh položajih in povsod, doma in na tujem. Če človek ne zna jezika, je več kot gluhi in nem, saj si gluhonemi, ki jezik zna, lahko pomaga vsaj s pisanjem in branjem, ki sta še zmeraj bolj zgovorna kakor mutasta abeceda z rokami in s prsti.

Gorje mu, kdor v nesreči biva sam! Tako je zapisal naš pesnik in to mi je izhodišče za teh nekaj uvodnih besed o jeziku — in še več: o jezikih. Včasih nam je namreč tolažba in spodbuda v bridkih uricah že zavest, da v stiski nismo sami, da smo del družine, ki se mora ukvarjati in ubijati z istimi in podobnimi vprašanji, pa jih nekateri hitreje, drugi počasneje, nekateri bolje, drugi manj spretno spravijo spod nog, se pravi, da jih bomo lahko tudi mi, samo pogumno se moramo lotiti zadeve, saj ne gremo prvi po tej poti (čeprav si včasih v samopomilovanju radi dopovedujemo, da je naš primer prav izjemen, najtežji, in da smo torej še prav posebno zmogni, ker si le znamo pomagati iz njega).

Ena takih grenkih težav torej izvira iz dvoali večjezičnosti, v kateri smo sredi tuje okolja, ko svoj jezik sicer znamo, a si z njim ne moremo pomagati v službi ali pri delu, kjer smo, ko naši otroci nimajo

prave družbe za igro in razvedrilo, ko v šoli ne napredujejo, kakor bi sicer lahko.

To so gotovo življenjsko pomembna vprašanja, ob katerih se moramo dostikrat resno zamisliti, vendar niso nepremagljiva in tudi ne posebno izjemna. Skozi posamezne stopnje dvo- in večjezičnosti mora dandanes namreč tako rekoč vsak od nas. Kar pogledamo si nekaj takih situacij, na katere mogoče ne mislimo posebej. Nemara bomo iz zavesti, da v težavah nismo sami in da smo jih tudi sami že nekaj premagali, črpali več moči in poguma za naprej.

Te dni je starejša Slovenka v domovini na brniškem letališču doživela presenetljivo srečanje z dvojezičnostjo, ki jo je spravila v zadrego. Na več krajih je namreč pisalo: CLOSED ZAPRTO. Pri svojih skoraj osmih križih je bila to pot prvič na letališču, prvič v takem mednarodnem okolju sredi domače dežele, zato ni pričakovala dvojezične (angleško-slovenske) informacije in jo je sprejela po svoje enojezično: Stranišče zaprto.

To zveni sicer kot anekdota, dasi je dogodka resnična, vendar nam lahko tudi marsikaj pove in nam olajša pot v razumevanje problema dvo- in večjezičnosti v smislu, kakor bi ga rad to pot razgrnil pred vami.

Včasih je veljalo spodbudno pravilo: Kolikor več jezikov znaš, toliko več veljaš. Upam, da to še zmeraj drži. Koliko jezikov se moramo torej naučiti? A preden odgovorimo na to vprašanje, bi rad na »jezik« in njegovo učenje pogledal še od malo drugačne plati.

Ob rojstvu marsikaj prinesemo s seboj na svet: spol, značaj, dednostna nagnjenja za bolezni, podedovane ali dednostno usmerjene danosti glede telesne konstitucije, barve polti, las, oči... Vse to in še marsikaj nam je dano, prirojeno in ne moremo kaj bistveneje spreminjati.

Jezika se pa vsak od nas sam nauči, in sicer prav od začetka in znova, ker ga ne dobi ob rojstvu kakor škrjanček. Podedujemo lahko kvečjemu le večjo ali manjšo umsko bistrino in nagnjenost za jezikovna vprašanja, jezika samega pa se moramo učiti in naučiti vsak posebej sam in neodvisno od prirojenih lastnosti.

Z drugimi besedami: če otroka slovenskih staršev vzgajajo od rojstva naprej v izrecno neslovenskem okolju, na primer med Nemci, kakor se je dogajalo med vojno po nečloveškem Hitlerjevemu načrtu, se nauči nemščine kakor rojen Nemec...

A pogledjmo, kako se dogaja z nami in z našimi otroki doma v Sloveniji.

Vzemimo družino v Ljubljani. Njen otrok se najprej nauči 1. »otroškega jezika« (čičati,

ajati, papati). Še pred šolo se nauči 2. pogovornega jezika družine in okolja. V šoli se potem nauči 3. knjižnega jezika, in sicer v dveh oblikah: a) v govorjeni (zbor-ni) in b) zapisani.

Te sorte »jezikov« je torej več, kakor si mislimo, pa tudi problemov je vse polno, zato se bomo o tem prihodnjič še naprej pogovarjali.

Lepo vse pozdravlja

JANKO MODER

Med novimi knjigami

Pred nekaj tedni je založba Mladinska knjiga v Ljubljani zaključila enega izmed svojih in tudi vseh slovenskih založniških podvigov — **zbirko Naša beseda**. V šestih letih je v tej zbirki izšlo 92 knjig v skupni nakladi več kot 3 milijone izvodov, kar ne predstavlja majhno številko tudi pri številčno veliko močnejših narodih. Zbirka Naša beseda je prinesla skrbno pretehtan izbor najboljših slovenskih leposlovnih besedil od ljudskih pesmi pa do sodobnih avtorjev, stalnim naročnikom pa je ob koncu zbirke dodala še dve brezplačni knjigi: študijo Filipa Kalana Med Trubarjem in Moderno in Franceta Zadavca Slovenska besedna umetnost v prvi polovici 20. stoletja, ki vsaka na svoj način obravnavata vse, kar je bilo zajeto v tej obsežni knjižni zbirki. Omenimo naj še, da je to eden izmed redkih slovenskih založniških podvigov, vse posamezne knjige so izšle v poprečni nakladi prek 30.000 izvodov, ki je dosegel tako visoko naklado. Brez dvoma je bil zanjo zaslužen skrbno pretehtan izbor in privlačna ter tudi dekorativna oprema. Novi, mehanizirani način tiska omogoča, da bo ta zbirka še vedno v prodaji in da bo morda doživela še več ponatisov. Zato prav lahko prenesemo tudi željo nekdanjega glavnega urednika založbe, pisatelja Ivana Potrča — »da bi prišla ta zbirka tudi na knjižne police naših zdomcev in izseljencev.«

Omenimo naj še, da je založba Mladinska knjiga pripravila tudi nadaljevanje te nadvse uspešne zbirke in je že v tisku nova z naslovom **»Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev«**, ki bo obsegala 45 do 50 knjig, od katerih jih bo 20 namenjenih slovenskim sodobnim pisateljem, 25 do 30 pisateljem drugih jugoslovanskih književnosti. Prvih sedem knjig te zbirke izide že letošnjo pomlad.

Ferdo Godina: Človek živi in umira — Brez dvoma bo nova Godinova knjiga »Človek živi in umira« najbolj v živo zadela številne prekmurske rojake, saj se vse dogajanje odvija v njihovem značilnem okolju. Še s posebnim zanimanjem pa jo bodo prebirali prekmurški rojaki, ki so za stalno ali začasno na tujem — zgodba romana oziroma Zverove družine, ki je v njej zajeta, je namreč »zdomska«. Pisatelj se je prekmurskih problemov lotil kritično, razgalil je moralno izkrivljenost nekaterih voditeljev občinske politike, najbolje pa je v knjigi prikazana stiska kmečkega prebivalstva. Kritiki uvrščajo to delo med eno najboljših slovenskih sodobnih proznih del. Tudi to knjigo je založila Mladinska knjiga.

J. P.

Vse zaradi tiste filozofske knjige

Pravijo mi Cmok, ali Boben, ker sem ves takó zalit, rdeč v glavo in rahlo astmatičen. Moje pravo ime ni važno, saj ga nihče več ne uporablja. »Gre Boben!« rečejo skoraj veselo. Ali pa: »Gre Cmok!« Kaj bi se pritoževal, vedno sem bil rahlo debeluščen, počasen in redkolas, tudi ko sem bil mlad in ko sem se temu primerno tudi vedel, se dolgočasil po vogalih, pljuval po tleh, žical cigarete in pohajkoval z rokami v žepih. Pravo nasprotje pa je Zobotrebec. Tako pač imenujejo mojega bivšega — da bi ga zlodej — prijatelja, s katerim sva pohajkovala skupaj, žicala, pljuvala, se pogovarjala, brcala kamenje in se ozirala za frkljami in jih ocenjevala, kot bi bila v šoli, od ena do deset. In vse bi se bilo kar v redu končalo, da nisva spoznala neke Lize, ki je sedaj, z vsem spoštovanjem, moja žena, moja boljša polovica in podobno in čez katero ne dovolim, da bi kdorkoli karkoli izjavil! Čeprav... čeprav mi je naredila pet otrok!!! Kar po vrsti: prvi, drugi, tretji, še preden sem se zavedel je bil tu že četrty, peti, da se bog usmili! Pet neprenehnih čiv, čiv, čiv, čiv, čiv, še sem živ, dajte mi črva, sem lačen!!! Plus še moj čiv in čiv moje žene Lize! Sedem ust, sedem vedno odprtih kljunov ali kljunčkov, kot da človek kradel!!!

In vsega tega je kriv Zobotrebec oziroma tista filozofska knjiga, ki sem mu jo prav jaz bil podtaknil!... Ah, kar duši me od besa... In ta človek, ta hudodelec zdaj lepo uživa življenje, sam, z enim samim rilcem, ki ga je treba prehraniti in kako fino se hrani! Ne kot jaz! Kje pa! On pride počasi v gostilno, naroči golaž, ali pa vampke, ali hrenovko, ali čevapčiče, in to lepo tam je, s čebulo in kruhom, ga zvrne dva deci in kvarta! Kako me ima, da bi ga počakal za vogalom in ga ustrelil v trebuh, kot kakšno gnusno zver! Pam! Pam! In še enkrat: Pam!

Če pomislim, da sva некоč bila taka prijatelja... Potem se je prikazala Liza. Sprva sva se delala, kot da je ni, potem... Potem je Zobotrebec začel postajati redkobeseden, zamišljen, razdražljiv in podobno. Še prepirati se je hotel. Jaz pa tudi. Še počil bi ga bil kmalu, malo je manjkalo. Škoda da ga nisem! Zlasti ko sem opazil, da se mi je nasmešnila, s svojimi mandeljnovimi očmi...

Ni minil teden, ko sem ju že videl skupaj, kako sta se hihitala in kako je ona gledala v tla, on se je pa praskal po tilniku, v zadregi ali kaj podobnega. Pomislite, kakšen udarec je bil to zame, saj je bila tudi meni všeč... Ampak, kako je mogoče, da so ženske take trape, sem se jezil. Če sta dva kandidata in je eden debel, drugi pa suh kot trska, se vedno odločijo za trsko! Čeprav so take trske skoraj vedno rahlo čez les, saj živijo v oblakih in so zaradi višine podobni nebotičnikom, v katerih praviloma že v tretjem nadstropju ni več vode, ker so črpalke prešibke ali pa je suša ali kaj podobnega.

Očitno ni bilo mogoče ničesar več storiti. Edino, kar mi je še ostalo, je bil dobri stari alkohol, ki sem ga pil kot vodo, da sem bil vedno trd in sem se majal po okolišču, prepeval in klel in grozil Zobotrebču in mu некоč celó razbil šipo na oknu. Nekega jutra pa sem se znašel na pločniku, naslonjen s hrbtom na veliko šipo. Pogledam, v šipi, v izložbi so bile knjige. Že hočem pljuniti v šipo, knjige, kaj bi tisto, človeku še tisto malo pameti, ki jo

ima, izkrivijo in ga naredijo čudaškega in patološkega. Pa opazim debelo rumeno knjigo z naslovom: ŽIVLJENJE IN ABSURD. Filozofski in parafilozofski traktati. Avtor, sem pozabil, da bi ga zlodej! Če bi ga zdaj srečal, bi ga razstavil na dele, na organe, na molekule in elektrone in vse to pohodil in vrgel v smeti! Saj je bil prav on kriv vse moje nesreče, s tistimi svojimi traparijami o nesmislu in absurdu in podobni svinjariji!

No, jaz bedak, grem noter v knjigarno, ves tak, povaljan in zasmrajen in zahtevam knjigo. Prodajalka me pogleda, ne ve, kaj bi... Potem ona obrača strani, da se knjiga ne zašpeha in jaz berem: Življenje nima smisla. Kaj smo? Nič. Manj! Plesen! Še manj! Nič, absolutni nič! Ljubezen? Beda-sta iluzija razdraženih celic hipo... hipotalamusa.

To sem zija in strmel! Naj jo kar obdrži! sem pomislil, saj tako nima nobenega smisla! To bi bil bebast, če bi jo poročil! Saj bi se mi vsi smejali! Češ: Glej bedaka!

Kupil sem knjigo in se vrnil domov. Listam, listam, dolgčas... In medtem je pa oni primitivec, Zobotrebec pil sladkost poljubov, požvižgajoč se na ves svet! Hm... Ampak, ali ni bolje biti primitivni bebec in se poljubovati in biti vesel in srečen, čeprav zaostal, vendar pa tudi sit, saj ti ženska pripravi večerjico in ti opere srajco in ti naredi otroka, da se zvečer, ko se vrneš ves zbit z dela, z njim nekoliko poigraš in razvedriš in pozabiš na tegobe?! Potem sem pomislil, kako bi takale knjiga delovala na že tako razmajano pamet mojega bivšega prijatelja Zobotrebca.

In sem se nasmejal do solz, prvič po nekaj mesecih.

Ponoči pa sem se lepo priplazil k njegovi koči, se prepričal, da Zobotrebec spi in še smrči povrhu, splezal čez plot, zlezal na okno njegove sobe, padel v sobo, kot hrošč, se pobral in položil predmetno knjigo na njegovo mizo. Nakar me je vzela noč...

Naslednji dan sta bila še skupaj, brez knjige. Drugi dan sta bila še skupaj, vendar že s knjigo. Tretji dan sta bila skupaj le Zobotrebec in rumena knjiga, Lize ni bilo... Uspelo mi je! Don Juan je bil torperdiran v polno! Nikoli več se ne bo postavil na noge!

Ja, knjige imajo čudno moč! So hujše kot vsaka bomba!

Čez teden dni sva bila jaz in Liza že mož in žena in čez nekaj mesecev sem že bil srečni oče! Kaj hočete, današnji tempo življenja! To sva bila srečna, oba sva sijala in pestovala našega novega Freddyja, ali po domače Rikota, Friderika. Zobotrebec pa mi je izrekel sočutje in mi je na tihem povedal, da mu je bil sam angel varuh poslal neko knjigo, ki mu je odprla oči, tako da je takoj prekinil nesmiselno ljubezen z Lizo. Priznal pa je, da je zlata punca in tudi greha vredna.

Potem je prišel drugi otrok, Lojzek, tretji, Hildica, četrty, peti... In vsi hočejo neprenehoma jesti! Čiv, čiv, čiv, čiv, čiv in še jaz in Liza, jim daš hrano in čez uro že spet petkrat čiv! Da ti glava počí od skrbi in tistega večnega čivkanja!

In to vse zaradi tistega plesnivega in slaboumnega filozofa in zaradi neverjetne in bebaste lahkomišelnosti in lahkovernosti mojega bivšega prijatelja Zobotrebca! Kako mora biti človek tako bedast, da vzame resno takole hudodelsko knjigo? Bedak! In medtem ko jaz garam in se ubijam, on lepo je čevapčiče, pije pivo in kvarta s prijatelji, klepeta in se morda norčuje iz mene, češ: Ubogi Boben, vsak hip bo šel na boben!

JORDAN TOMŠIČ

Modni kotichek

Športna oblačila so danes verjetno najbolj uporabljena. Nosimo jih prav vsi, tudi starejši. Pod imenom športno smo si včasih predstavljali kavbojke, oguljen jopič in ponošene čevlje. Že nekaj let pa se vtika moda tudi na to področje oblačenja. Športno je prav vse iz trpeznega, včasih tudi iz netrpeznega materiala, kar je udobno. Prvenstveno vlogo imajo hlače in hlačni kompleti, pa tudi krila so si priborila naziv »športna«.

Torej, če želite biti modni, pozabite na stare in oguljene kavbojke, razvlečen pulover. Pri izbiri športnega modela za vas, vam bosta prav gotovo v pomoč modela na skici.

Športni plašč naj bo raje krajši. Naj sega samo prek kolen. Kroj je širok in udoben, plašč je v životu spet s pasom. Krasi ga veliko število žepov, ki se zapenjajo z gumbi. Rokavi so široki, športni z ozkimi manšeti. Na hrbtni strani je na srednjem šivu razporek. K plašču bo lepo pristajala čepica iz istega materiala ali iz volne. Izberete lahko še primeren material za hlače in pulover.

Pogumnejše se navdušujejo nad krajšimi jopkami. Jopica na skici se zvonasto širi. Spredaj se zapenja z zadrgo. Rokavi so široki, krojeni kimono. Pod pasom na hrbtu se jopica nabira v gube. Lep okras je kapuca, ki pa je obenem lahko tudi izredno praktična.

Nove znamke v letu 1975

Biro za poštne znamke pri Skupnosti jugoslovanskih pošt je na podlagi mnogih predlogov od raznih organizacij, društev, zavodov in drugih izdelal načrt priložnostnih znamk za leto 1975. Vsega skupaj je predvidenih 18 serij z 42 znamkami, in to večinoma v polah po devet znamk. Med novimi znamkami so tudi štiri doplačilne znamke za teden Rdečega križa, olimpijski teden, solidarnostni teden in otroški teden.

Naštejmo jih po vrstnem redu:

1. za stopetdesetletnico letopisa srbske Maticе, 1 znamka, izšla 8. januarja;
2. za II. evropsko konferenco mednarodne medparlamentarne zveze, 2 znamki, izšli 30. januarja;
3. starinski nakit, 6 znamk, izidejo 25. februarja;
4. za stoletnico smrti srbskega književnika Svetozarja Markovića, 1 znamka, izide 26. februarja;
5. za mednarodno leto žena, 1 znamka, izide 8. marca na dan žena;
6. doplačilna znamkica za teden Rdečega križa, 1 znamka, izide 23. aprila;
7. Evropa CEPT (evropska ptt konferenca), 2 znamki, izideta 28. aprila;
8. Flora XI s šestimi znamkami, izidejo 24. maja;
9. doplačilna znamkica za olimpijski teden, 1 znamka, izide 2. junija;
10. za svetovno kajakaško prvenstvo na hitrih vodah, 1 znamka, izide 20. junija;
11. za stoletnico bosensko-hercegovske vstaje, 1 znamka, izide 9. julija;
12. doplačilna znamkica za solidarnostni teden, 1 znamka, izide 26. julija;
13. za univerzitetne svetovne športne igre, 1 znamka, izide 30. avgusta;
14. znameniti možje, in to književniki, 6 znamk, izidejo 16. septembra;
15. veselje Evrope, 2 znamki, izideta 1. oktobra;
16. doplačilna znamkica za otroški teden, 1 znamka, izide 6. oktobra;
17. za stoletnico jugoslovanskega Rdečega križa, 2 znamki, izideta 1. novembra in
18. stoletna jugoslovanska umetnost — socialno slikarstvo, 6 znamk, izidejo 28. novembra.

V tem načrtu pa so seveda možne še manjše spremembe.

Prva priložnostna poštna znamka, ki jo bomo dobili v letu 1975, bo posvečena 150-letnici letopisa srbske Maticе, ki je začel izhajati leta 1825 v Budimpešti.

Ansambel Slavka Avsenika v novi zasedbi

Slovenija, od kod lepote tvoje

V decembru preteklo leto je izšla nova dvojna plošča znanega ansambla bratov Avsenik z naslovom »Slovenija, od kod lepote tvoje«. Avsenikov ansambel je s to ploščo počastil tudi dvajsetletnico ansambla, ki se je v tem času uveljavil že skoraj po vsem svetu. V aprilu lani mu je na jubilejnim koncertu v Ljubljani predstavnik trdke Telefunka podelil platinasto ploščo za 10 milijonov prodanih plošč na tujem trgu. Domača tovarna gramofonskih plošč Helidon pa mu je ob tej priložnosti podelila prvo zlato ploščo za milijon prodanih plošč na domačem trgu.

Nova plošča, ki jo je prav tako izdala tovarna Helidon, nam prvič predstavljajo ansambel Avsenik z novima pevcema Jožico Svete in Alfijem Nipičem. Na plošči je posnetih 24 melodij, ki sta jih brata Avsenik še posebno skrbno izbrala. Uvodna pesem »Slovenija« bo zaradi svoje spevnosti prav gotovo osvojila poslušalce. Po dvajsetih letih obstoja se ansambel, ki je sprva nastopal kot trio, nato kot

Kvintet bratov Avsenik in kot Kvintet bratov Avsenik s pevcema Emo Prodrik in Francem Korenom, na tej plošči prvič predstavljajo s pevcema Emo Prodrik, Jožico Svete in Alfijem Nipičem.

REŠITEV SLIKOVNE KRIŽANKE: VODORAVNO: ščetka, katran, oranje, lot, Ž. K., J. D., past, keks, Rodopa, ajvar, Ivanov, ale, Gonars, smehljanje, dlan, A. N., oro, Ovid, VI, pogled, cofek, april, anali, nravi, Ero, kej, sak, S. O. S., eta, anapest, tlak, Ir, pik, Oton, Iza, Župančič, naslada.

Predstavljamo slovenske domače ansamble

Ansambel Veseli hmeljarji

Ravninski predel Štajerske, posejan z nizkimi griči, obkrožen s Karavankami na eni in s Savinjskimi Alpami na drugi strani, to je Savinjska dolina. Ime je dobila po majhni reki Savinji, tekoči skozi čudovite in skorajda neskončne nasade

hmelja, ki najbolje uspeva ravno na tem koščku slovenske zemlje.

Med temi nasadi hmelja je bil pred osmimi leti, v času obiranja hmelja, ustanovljen ansambel Veseli hmeljarji. Vodja in komponist Vili Ograjšek igra na trobento, kar je med drugim tudi posebnost tega ansambla, saj so običajno vodje in komponisti v skupinah harmonikarji. Prvi njihov javni nastop je bil na prireditvi Sončna ura, do zdajšnje afirmacije pa so jim pomagali še nastopi na oddaji Pokaži kaj znaš, Ansambli tekmujejo, seveda pa ne smemo prezreti nastopov na ptujskem in števerjanskem festivalu narodno-zabavne glasbe. Na zamejskem fe-

stivalu narodno-zabavne glasbe v Števerjanu so leta 1971 zasedli prvo mesto. Zdaj pa, ko se je skupini uspelo s svojo glasbo prebiti v zgornjo polovico priljubljenih in kvalitetnih ansamblov, prireajo samostojne koncerte v domovini in tujini. Lepe uspehe so dosegli na gostovanjih po Avstriji, Nemčiji, Švici in Italiji. Ansambel snema tudi arhivske radijske posnetke, plošče, kasete in samostojne TV oddaje. Do zdaj so posneli 5 plošč, okoli 60 radijskih posnetkov in nekaj samostojnih televizijskih oddaj.

Mislim, da bi ne bilo slabo, če bi zdaj povedal še nekaj besed o razvoju ansambla, o njihovi glasbi in o skladbah, ki so jih posneli. Skupina je ob ustanovitvi štela samo tri člane, instrumentalni trio, ki je sprva nastopal na veselicah in podobnih zabavah.

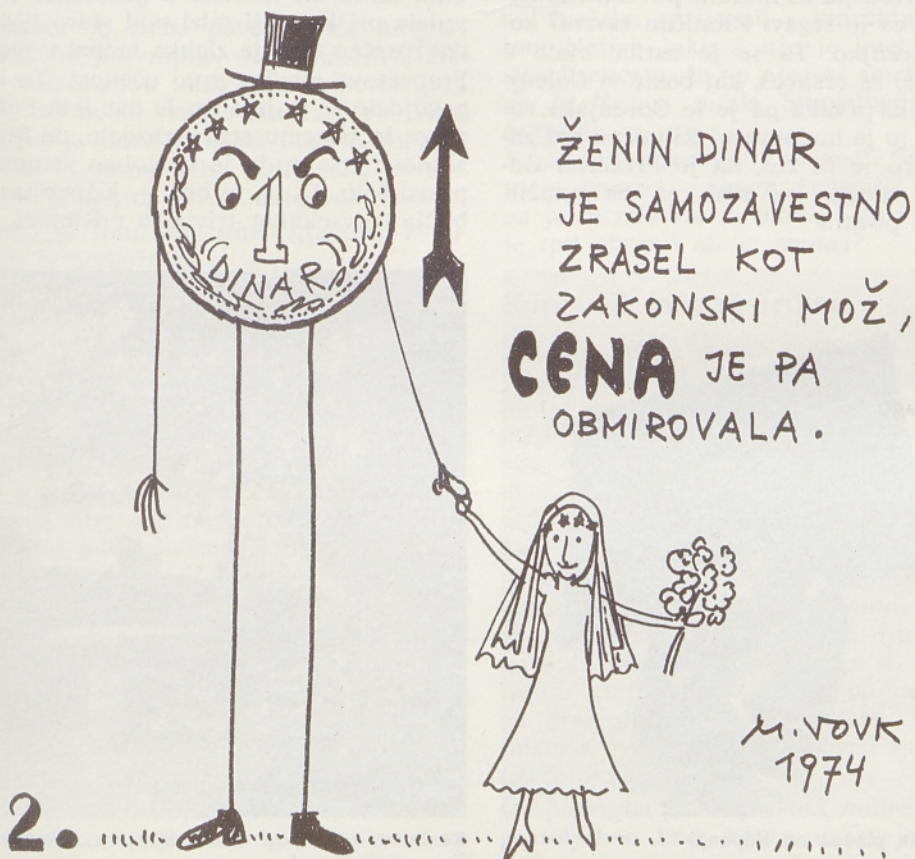
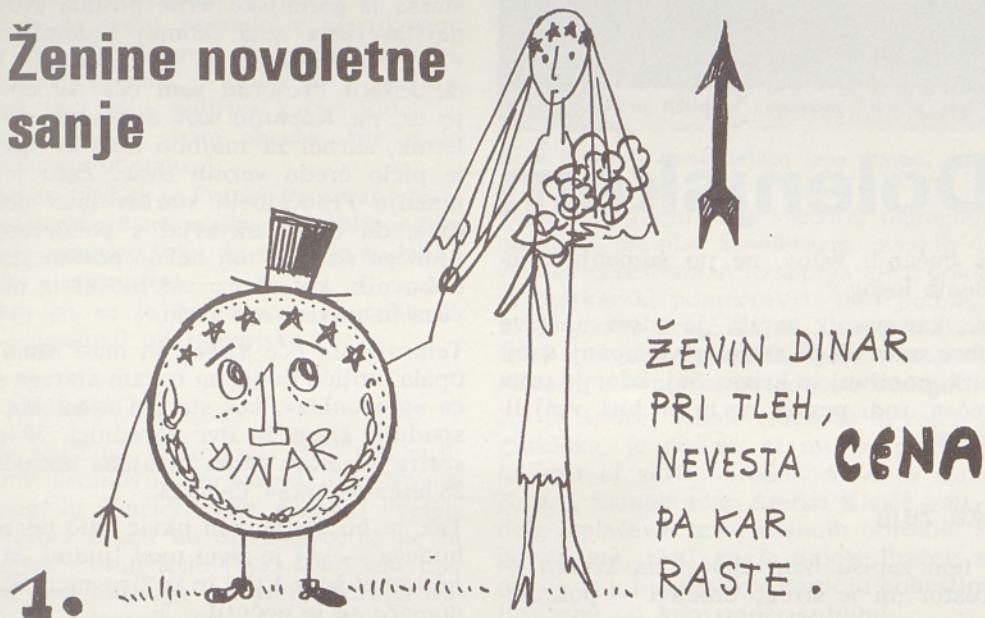
Skladbe komponira Vili Ograjšek, besedila pa mu pišejo bolj ali manj znani pisci besedil kot so Ivan Malavašič, Erna Starovasnik, Ančka Šumenjak, Meta Rainer in drugi. Vse skladbe opevajo motive iz Savinjske doline s trdim življenjem hmeljarjev, ki čutijo, živijo in umirajo s hmeljem, njihovo največjo skrbjo, s katero zjutraj vstanejo in zvečer ležejo spat. Pesmi pa pripovedujejo tudi o šegah in navadah, ki so posebnost med hmeljarji, ter o lepotah Savinjske doline. Nasploh pa lahko rečem, da so vse njihove skladbe vezane na hmelj, najpomembnejšo rastlino pri izdelovanju piva. Najboljše in najbolj priljubljene skladbe ansambla pa so: Češnjev cvet, Na Radohi, Oveneli cvet, Od Celja do Žalca, Štirje fantje špilajo, Dobro jutro, ženka, Lovska trofeja in druge.

Ob koncu tega pisanja pa naj povem še imena članov in zasedbo v ansamblu. Torej: trobenta — Vili Ograjšek, klarinet — Alfonz Lesjak, harmonika — Ivan Zaločkar, kitara — Pavle Knez, basist — Ludvik Kos, pevec — Jože Rogelj in Zinka Glavič.

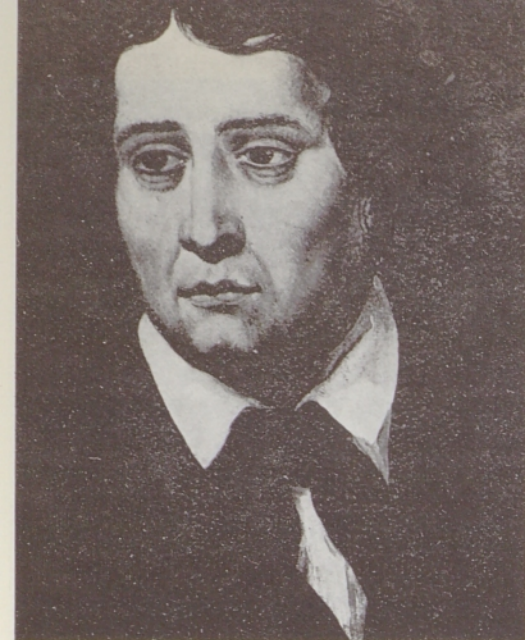
Ansambel je povsem amaterska skupina, le nekateri člani imajo nižjo glasbeno izobrazbo, zaradi česar je njihovo igranje vredno vse pohvale.

S. PUST

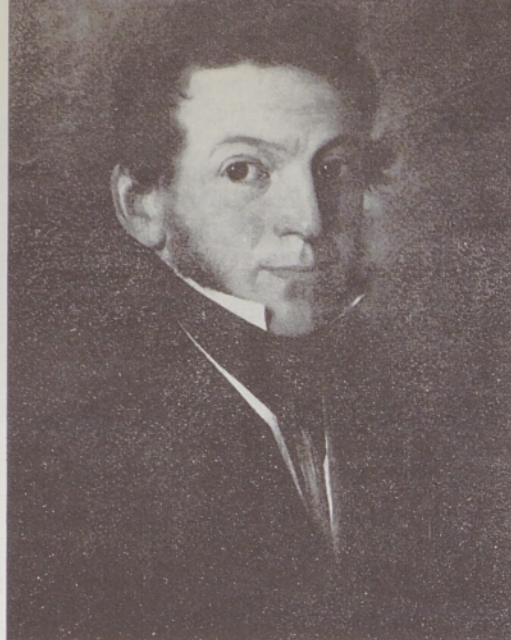
Ženine novoletne sanje

Dr. France Prešeren v zadnjih letih življenja

Andrej Smole, pesnikov najbližji prijatelj

Prešeren na Dolenjskem

Spet se je leto obrnilo naokrog in spet je tu 8. februar, kulturni praznik slovenskega naroda. Razglašen kot tak še v času, ko so se naši partizani srčno borili za osvoboditev vseh rojakov, pod streho hiše ene.

Prešernov dan, ki ga vsako leto praznujemo s prav nič ugašajočo ljubeznijo, pa ni le dan, praznik naše kulturnosti. To je tudi dan, ko vedno znova in znova izpričujemo ideje iz pesnikove Zdravice. Da bo lepó na svetu šele takrat, ko si bodo sosedje bratje, ne sovražniki. Ko bodo vsi rojaki prosti, svobodni. Tako izpovedujemo Prešernove besede, ker v srcu dobro mislimo.

S temi Prešernovimi besedami so šli hrabri partizani v boj, ne le za kruh, pač pa tudi za svobodo duha, za pravičnejše odnose med ljudmi in narodi. Za enakopravnost velikih in malih, revnih in bogatih, mož in žená.

In nič drugače ni danes v boju za zmago onih idej iz časa vojne, za zmago prav teh tudi v času miru. Tako stojimo ponosni pred ugotovitvijo, da je že Prešeren — seveda v pesniški obliki — izpovedal prav ista načela, za katera se borimo ne le mi, pač pa ves demokratični in svobodoljubni svet. Za koeksistenco med narodi vse zemeljske oble!

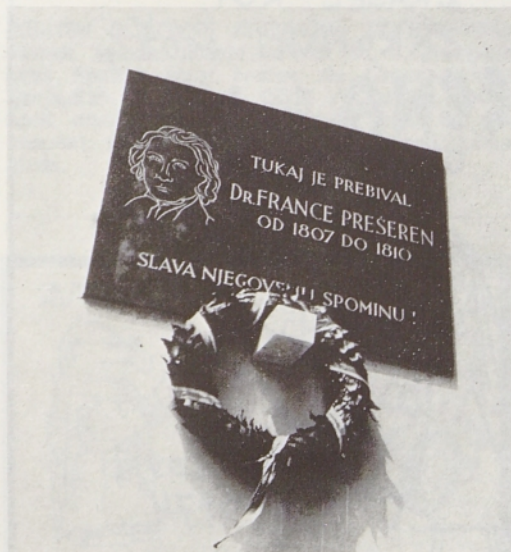
Ker sem dolga leta služil Prešernu (kot oskrbnik njegovega spominskega muzeja v Kranju) in premišljujem o pesniku še sedaj, ko mi je jesen že prepletla glavo s srebrnimi nitmi, smem zagotovo iz izkušenj reči, da imamo nekoga še raje, če vemo ne le za njegovo delo, pač pa tudi za njegove življenjske poti, zmote in težave, zmage, dvome in poraze. Skratka — človeka, to pot pesnika, spoznati tudi po njegovem vsakdanu — to je pa že tudi zatrdilo prijateljstva z njim, hkrati pa tudi razumevanje njegovih stvaritev. Kajti le-teh pesnik ni utrnil z zvezd, ni posnel

po bučanju valov, ne po šumenju zim-zelenih logov.

Vse, kar pesnik napiše, je odsev njegove dobre sreče ali pa sreče krive, upanj, sanj, solzá, ponižanj in krivic. Saj, kdor je prav srečen, tudi pesnik ne more biti, vsaj li-rik ne.

Uka žeja

V tem zapisu bom skušal na kratko — prostor mi je strogo omejen — pokraml-jati o prvih letih Prešernovega šolanja. No, za uvod pa le moram povedati anek-doto, kako je šegavi Ribničan zavrnil ko-šato Gorenjko. Ta se je ustila, malo v šali, malo za res, češ, kaj boste vi Dolenj-ci, pesnika-prvaka pa je le Gorenjska ro-dila. Pa jo je hudomušni Ribničan brž za-vrnil: »To je že res, da je Prešerna Go-renjska rodila, mi smo ga pa naučili brati in pisati!«

Spominska plošča na Kópanju

Tej resnici pač ni moč oporekati, kajti prve pismenke in številke je sedemletni deček pričel spoznavati v letih 1808 in 1809 na Kópanju nad Veliko Račno pri Čušperku. V pravo, osnovno šolo — tri-vialka so ji tedaj rekli — pa se je vpisal v Ribnici in tam zdržal dve leti učenja, ki ga je spremljala bridka pesem šomoštrove palice. No, to pa je že drugi del naše pripovedi. Zdaj se raje vrnimo na Kópanj.

Na Kópanju

Semkaj, na ta osameli hrib, ki ga obdaja nekoliko močvirno pa tudi sem in tja ro-dovitno ravninsko polje, sta Francetova starša iz gorenjske Vrbe poslala svojega najstarejšega sina, komaj sedemletnega Franceta. Pripeljal ga je k staremu stricu Jožetu Prešernu sam oče Šimen. Ta je tu, na Kópanju kot duhovnik, že 52-letnik, skrbel za majhno faro in »pasel« le pičlo čredo vernih ovac. Zato je po mnenju Francetovih staršev imel dovolj časa, da bi se ukvarjal s poučevanjem njunega sina, ki naj nekoč postane, seve, duhovnik, kot skoro vsi moški iz očeto-vega in materinega rodu.

Temraje sta oče Šimen in mati Mina za-upala fantiča ljubečim rokam starega strica »grosonkla«, ker sta pri njem kot go-spodinji živeli že dve sorodnici, 70-letna sestra Jožefova Mina in njena nečakinja, 28-letna »tetika« Lenčica.

Tak je bil življenjski okvir. Nič posebno hudega — saj je živel med ljudmi, ki jih je poznal še iz Vrbe in iz Žirovnice. Skoro domače se je počutil.

Tudi uk ni bil težaven. Z grosonklom sta sedela pri kamniti mizi pod staro lipo in dobrosrčen mož je zlahka vtepal v bistro Francetovo glavico prvo učenost. To nje-govo delo je trajalo res le dve leti. Potem pa se je staremu stricu zazdelo, da fantič že dosti zna in da je sposoben vstopiti v pravo šolo. Ta pa je bila — Kópanju naj-bližja — vsekakor trivialka v Ribnici.

Kamnita miza pod staro lipo na Kópanju — lipa ne stoji več

Med prešernoslovci še zdaj ni prav dogmno, zakaj se Prešeren v poznejših letih, celo na smrtni postelji ne, ni rad spominjal ribniških let. Sicer je bil odličen učenec v šoli, zapisan v zlate bukve — toda senca je le ležala nad spominom na ta sicer tako lep dolenjski kraj.

Dobrosrčni, morda tudi malo preveč zapljivi stari stric Jožef Prešeren je fantiča dal na stanovanje in hrano učitelju Antonu Krombholzu. Ta je bil notoričen alkoholik, pa je k pitju zavajal še svoje otroke in tudi Prešerna. Ali od tedaj izvira pesnikovo nagnjenje k pijači? Vsekakor bo držalo, da so prav Krombholzovi, tudi odrasčajoči otroci, slabo vplivali na še nepokvarjenega Vrbana.

Mar je že tedaj poglajalo v pesnikovem srcu ono obžalovanje po izgubljeni Vrbi, srečni vasi domači, iz katere ga je speljala v svet uka žeja, goljfiiva kača? Videl je, kako se vse v strup obrača, kar si je srce lepega obetalo.

Na jesen 1812 se je France Prešeren vpisal v tretji razred normalke v Ljubljani (današnje osnovne šole). Iz te pa je že lahko prešel v gimnazijo.

S tem pa se je začasno — za celih 25 let — poslovil od Dolenjske.

Na Prežeku

To je graščina, ki še sedaj stoji v zelenju gozdov Trdinovih Gorjancev, med Novim mestom in Šentjernejem. Semkaj Prešerna najbrž nikoli ne bi zaneslo, če ne bi bil grad v onih letih (1833-1840) last njegovega najboljšega prijatelja, druga veselih in žalostnih uric, plemenitega Andreja Smoleta.

Vsekakor je treba povedati, da je grad Prežek bil pravzaprav dar Smoletove matere nesrečnemu, lahkomiselnemu sinu, ki se je ves bolan vrnil s potovanj po Evropi, kjer je videl Nemško, Francosko, Britansko in jasno nebo italijansko — a s srcem obupnim prišel domov.

Kupila je sinu kar pravo graščino s posestvi in podložniki.

Izbrala je odročeni kraj, daleč od mest in ljudi. Da bi si ljubljani sin ozdravil bolno telo in ranjeno srce...

Osem let je Andrej Smole vztrajal na svojem Prežeku. Sicer je kdajpakdaj prišel v Ljubljano, še večkrat pa je odhajal v toplice ali k zdravnikom v Gradec. Telo mu je vedno bolj odrekalo poslušnost, noge ga niso več nosile brez opore, leva roka mu jebila hroma... Tudi z živci je bilo bolj slabo.

Zraven pa je bila še ta nevšečnost, da je bil Smole že od mladega bolj slab gospodar. Pa še močno popustljiv gospod je bil svojim tlačanom, od katerih ni hotel nobenih terjatev terjati, češ, saj jim tudi nisem nič posodil!

Ohranila se je tradicija, da so iz jedilnice v prvem nadstropju gradu bile v Smoletovem času speljane stopnice naravnost v klet. In da so bili še dolgo vidni na

Grad Prežek — nekoč tako lepa stavba, danes kljub nekaterim zaščitnim delom propada

stenah z ogljem ali s svečnim plamenom narejeni podpisi Smoletovih pivskih tovarišev (Prešerna, Auersperga idr.), dokler ni pleskarski pomočnik l. 1884 podpisov kljub ukazu graščaka pl. Langerja (ki je želel znamenite podpise ohraniti pod steklom), po nemarni nevednosti oddrgnil.

Ko je Andrej Smole videl, da ni rojen za graščaka, je posest, ki mu je prinašala le jezo in skrb, prodal. A še to slabo. Kupec, Samoborčan Stefan Klesič, mu je dolg izplačeval le v majhnih obrokih. Še istega leta, 1840, ko je Smole Prežek zapustil, je v Ljubljani, v naročju pobratima Prešerna od kapi zadet izdihnil...

Povejmo še to, da se je Andrej Smole na Prežeku sprijaznil s kmečkim dekletom Nežico Jaki. Z njo je imel najprej sina Franceta; že po njegovi smrti l. 1841 pa je Nežica rodila Smoletovo hčerko Antonijo.

Ali še živi ta rod pod Gorjanci? Sin je pozneje prevzel priimek Suštrešič, hčerka pa je menda šla za nuno. Kdo ve, ali se je rod ohranil ali je izumrl?

Pripoved Janeza Trdine

Pisatelj Janez Trdina (1830-1905), četudi po rodu Gorenjec iz Mengša, se je potem, ko je moral kot profesor v prezgodnji pokoj in si našel nov dom v Novem mestu, ves posvetil Dolenjski in njenim ljudem. Posebno rad je imel Gorjance in Belo krajino.

Med drugim je v svojih spisih »Bajke in povesti o Gorjancih« ohranil toliko dragocenih spominov na pomembne slovenske ljudi, kot malokdo pred njim. Tako ve tudi povedati, kak spomin so ohranili ljudje tam okrog Prežeka na nekdanjega graščaka Andreja Smoleta. Najzanimivejša je vsekakor pripoved grajskega oskrbnika Petriča.

On pravi, da je bil graščak Andrej Smole gostoljuben brez konca in kraja. Prijateljem ni stregel le z najboljšim domačim

vinom, ampak tudi z dragim šampanjcem. Kak posebno vesel večer je šla rakom žvižgat cela košara butelj. Spat se ni mogel spraviti, pred eno po polnoči ni legel nikoli, včasih je veseljačil z družbo do treh in tudi do belega dne.

Tudi pesnik Prešeren je Smoleta obiskoval na njegovem gradu. Iz Ljubljane se je pripeljal s pošto kočijo, potem pa je pri prijatelju nekoč ostal kar tri tedne. Imela sta direndaj, da nikoli takega. Šampanjec je tekel curkoma. Kaj sta se menila in čemu sta se tako neusmiljeno krohotala, ni mogel malo izobraženi oskrbnik razumeti. V posteljo sta hodila ob dveh ali treh zjutraj, potem pa spala kakor kladi in smrčala, da se je po vsem gradu čulo. Vsekakor najlepšo potezo, ki kaže na blago srce Prešernovega prijatelja, je prav tako rešil pozabe naš Trdina.

Res, boljšega srca ni imela Ljubljana. Smole je kot najčistejši idealist za denar malo maral in brez dvoma slabo gospodaril. Ampak premoženja ni tratil le s pijačo in z ljubico, pač pa je velikodušno podpiral revščino, znanost, napredek in svoje prijatelje.

Toplice, Draškovec in Šrajbarski turn

Za sklep o Prešernovih poteh po Dolenjski naj zabeležim še domnevo, da se je pesnik, ko je bil na Prežeku, najbrž mudil kdaj pa kdaj v Auerspergovih toplicah v Bušči vasi pri dolenjskih Cerkljah pod Gorjanci. Tudi bolnega prijatelja, dunajskega sošolca Trenza, je verjetno obiskal na bližnjem gradu Draškovecu. Skoro z gotovostjo pa lahko trdimo, da sta Smole in Prešeren vrnila obisk Anastaziju Grünu na njegovem gradu v Leskovcu nad Krškimi. Take so bile tačas manire, da je treba prijateljski obisk vrniti; danes na take stvari ne gledamo tako natančno. ČRTOMIR ZOREC

Dravograd na Koroškem

Foto: Miroslav Zajec

Zadovoljni s Kranjci

Rad bi vam napisal nekaj besed glede obiska »Zadovoljnih Kranjcev« v imenu vseh Slovencev v Edmontonu. Najprej se najlepše zahvaljujem Slovenski izseljenški matici in Kanadsko-slovenski skupini za kulturne izmenjave za priložnost tega obiska, našim Zadovoljnim Kranjcem pa se najlepše zahvaljujemo za njihovo požrtvovalnost in odlično predstavo.

Z besedami je težko opisati naše veselje in zadovoljstvo ob taki prireditvi. Na predstavi, kot je ta, se človek počuti, kakor da stoji na rodnih tleh. Na žalost pa se le redkokdaj zgodi, da Slovenci v Edmontonu doživimo kaj lepega. V imenu vseh izražam željo, da bi bile take prireditve pogostejše. Srečali bi se radi tudi z drugimi skupinami slovenskih glasbenikov. Na sliki, ki jo prilagam, so Zadovoljni Kranjci in odbor slovenskega društva v Edmontonu.

FRANC ZRIM
PREDSEDNIK S. C. A. V EDMONTONU, KANADA

Če ste se preselili ...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek: .....

Stari naslov: .....

Novi naslov: .....

Slovo od matere

Z žalostnim srcem smo se poslovili od naše mame Jožefe Mikolič, ki nas je za vedno zapustila 23. decembra 1974. V Kanadi in Združenih državah Amerike žaluje za njo pet sinov in štiri hčere ter 21 vnukov in vnukinj, ki jo bomo težko pozabili, posebno še zato, ker nas je zelo težko vzgajala in nas vse tako goreče ljubila. Vedno nas je tako težko pričakovala, ko smo prihajali na obisk, in skoraj vsako leto ji je kdo od nas napravil to srčno veselje. Vendar naše mame ni več, pokopali smo jo 27. decembra 1974 na pokopališču v Brusnicah pri Novem mestu. Zelo veliko žalujočih jo je spremlilo na njeni zadnji poti, med njimi tudi sinovi in hčere iz Kanade. Naj v večnem miru počiva v prelepi dolenjski zemlji, ki jo je tako neizmerno ljubila.

Žalujoči sinovi, hčere, zetje in snahe ter vnuki in vnukinje, v njih imenu pa Jože Mikolič iz Sudbury, Kanada

Pozdravi

Z žalostnega in nepričakovanega dopusta med božičnimi prazniki v domovini, ko mi je umrla mama, pozdravljam vse Slovence in prijatelje, posebno pa še vse znance v Sudburyju v Kanadi.

JOŽE MIKOLIČ
Sudbury, Kanada

Francetu Drobniču iz Caracasa v Venezueli čestitajo ob njegovem 70. rojstnem dnevu in mu kličejo: še na mnoga leta! bratje in sestre iz Ljubljane

MALI OGLASI

IŠČEM MARINKO SRŠEN, poročena IVANUŠA, živi v Sydneyu, Avstralija. Prosim bralce Rodne grude, če jo kdo pozna in ve za njen naslov, da mi sporoči.

Anita ŽUKOVEC-SKALA
Zielacker str. 13
8953 DIETIKON
Schweiz

Na zelo lepem prostoru in po ugodni ceni prodam stavbno parcelo ca. 2.072 m², ob glavni cesti Črnomelj-Svibnik.

Albin FURLIČ
7 STUTTGART 1
Augstenstr. 31 b
DEUTSCHLAND

Prodam novo enonadstropno hišo, opremljeno s pohištvo, s centralnim ogrevanjem, garažo in vrtom, v industrijskem mestecu na Gorenjskem.

Jože PRAPROTNIK
pri Velikem kamnu 7
61210 LJUBLJANA-SENTVID

Državna založba Slovenije

opozarja na svoje knjižne novosti:

— **Ivan Cankar: ZBRANO DELO XVII.**

Sedemnajsta knjiga Cankarja prinaša Novo življenje, Za križem, Črtice 1905—6.

424 strani, pl. 120, pus. 140, us. 170 din.

— **Ivan Cankar: ZBRANO DELO XVIII.**

Osemnajsta knjiga obsega Sosega Luko, Kurenta, črtice in novele 1907—9.

356 strani, pl. 110, pus. 120, us. 140 din.

— **Ivan Cankar: ZBRANO DELO XIX.**

Devetnajsta knjiga prinaša troje povesti (Zgodba o dveh mladih ljudeh, Krčmar Elija, Zgodba o Šimnu Sirotniku) in šestnajst črtic.

356 strani, pl. 120, pus. 135, us. 150 din.

— **Lojze Kovačič: PRESELJEVANJA**

Avtor, eden najpomembnejših pripovednikov slovenske povojne generacije, je vključil v to knjigo izbor svojih novel, skrajšano verzijo romana »Deček in smrt« ter pripovedi »Resničnost« in »Sanje«. K izboru je napisal še esejistično pričevanje o svojih ustvarjalnih nazorih in kreativnem postopku.

514 strani, pl. 170 din.

Bogomil Fatur: MINUTA TIŠINE

Antologijska zbirka slovenskega pesnika Faturja vsebuje pesmi iz njegovih dosedanjih zbirk in še ciklus novih pesmi.

252 strani, broš. 60 din.

— **Slavko Jug: NASMEJANE ČRKE**

Zbirka otroških pesmi, ki z doživljenjsko neposrednostjo bogatijo otroško fantazijo.

48 strani, broš. 30 din.

— **Etbin Bojc: PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM**

Knjiga za vsakogar, ki zna ceniti kleno izražanje, domače besedno izročilo in bogastvo ljudske misli.

408 strani, pl. 110 din.

— **Bogo Grafenauer: BOJ ZA STARO PRAVDO V 15. IN 16. STOLETJU**

Ena najpomembnejših zgodovinskih publikacij, kar jih je izšlo v zvezi z obema jubilejema, ki smo ju slavili ob 500-letnici začetka kmečkih uporov in 400-letnici njihovega vrhunca v hrvaško-slovenskem kmečkem uporu.

336 strani, pl. 100 din.

— **Ferenc, Kacin-Wohinz, Zorn: SLOVENC V ZAMEJSTVU**

Knjiga prinaša pregled zgodovine Slovencev v zamejstvu od konca prve svetovne vojne do zmage nad fašizmom 1945. Bogato ilustrirano delo dopolnjujejo tudi zemljevidi.

326 strani, pl. 160 din

Knjige so na voljo v vseh slovenskih knjigarnah, naročila pa sprejema

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Inozemski oddelek

Titova 25, 61000 Ljubljana

*Najuspešnejše
Helidonove
plošče*

HELIDON

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov
Avsenik: Za tvoj praznik
Srebrne smučine FLP 04-031/1-2
2. Ansambel Lojzeta
Slaka: Glas njegov v spomin 04-035
3. Ansambel Jožeta
Burnika: Prijateljstvo 04-036
4. Frank Jankovič:
Bye Bye, My Baby 04-037
5. Ansambel Mihe
Dovžana: Veter ve za poti 04-034
6. Ansambel Lojzeta
Slaka: Pod Gorjanci je otoček 04-020
7. Ansambel bratov
Avsenik: Zlati zvoki 04-021/1-2
8. Slovenski oktet:
Katrca 03-003
9. Ansambel Richie
Vadnal: Stara ljubezen 04-033
10. Slovenski oktet:
Sedem rož 09-009

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta
Slaka: Sto obljub, sto želja FSP 4-030
2. Marjetka Falk-Alfi
Nipič: Kako sva si različna 5-082
3. Ansambel Toneta
Kmetca: Očka 4-032
4. Ansambel Mihe
Dovžana: Sprevodnik 4-024
5. Ansambel Štirje
kovači: Sosedovo dekle 4-029
6. Janko Ropret:
Korakaj, korakaj 5-081
7. Mojca Pokrajculja
(dramatizirana pravljica) 1-005
8. Marjana Deržaj:
Grenka reka 5-034
9. Ansambel Lojzeta
Slaka: Titanic 4-020
10. Erazem in potepuh

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Lojze Slak	GLAS NJGOV V SPOMIN GLAS HARMONIKE POD GORJANCI JE OTOČEK TITANIC
Miha Dovžan	POT DO SRCA VETER VE ZA POTI DIMNIKAR, KI NOSI SREČO ZALJUBLJENI PAR MOJ OČE
Jože Burnik	PRIJATELJSTVO OBLETNICA POROKE
Tone Kmetec	NAŠ STARI PTUJ STARA DOMAČIJA TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
Bratov Avsenik	ODMEV S TRIGLAVA OTOČEK SREDI JEZERA SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE MOJ FANT LJUBI DRUGO
Boris in Stanka Kovačič Boris, Stanka Kovačič Rafko Irgolič	DOBER DAN SONCE NA VRHE POMLAD V GOZDU PESEM DOLINE POHORJE V TIŠINI OGLAR
Maks Kumer	RODNI KRAJ MI SE 'MAMO RADI MED ROJAKI KATRCA
Štirje kovači	SEDEM ROŽ NOCOJ, PA OH NOCOJ S PESMIJO OKROG SVETA SLOVENSKI OKTET POJE DOMOVINA
Rudi Bardorfer Zadovoljni Kranjci	Iz slovenske glasbene zakladnice LP 03-001 Iz slovenske glasbene zakladnice FLP 03-004
Slovenski oktet	PESEM O SVOBODI PARTIZANSKE KORAČNICE
Franc Korbar France in Tončka Marolt	PESMI SLOVENIJE POJDMAM U RUTE
Partizanski pevski zbor Godba milice, Ljubljana Kvartet DO	NE TOŽIM DVE UTVI ROGOVI VABIJO
Ansambel Jože Kampič Koroški akademski oktet Pevski zbor Jacobus Gallus, Trst	MLADA PESEM SE RIBNIČAN SPREMENIL NI STARA LJUBEZEN V SOBOTO ZVEČER VESELA JESEN 74
Slovenske z oktetom Gallus Veseli planšarji Otroški zbor glasbene šole, RTV, Ljubljana	SLOVENSKA POPEVKA 74 PTUJ 74 SLOVENSKA POPEVKA 73
Ansambel Franc Mihelič Ansambel Richie Vadnal	ODLAZI JEDAN BROD
—	LARINA PESEM
—	BYE BYE MY BABY
Ivica Šerfezi Martin Böttcher s svojim orkestrom Frank Jankovič	

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Miha Dovžan Jože Burnik	ZALJUBLJEN SPREVEDNIK ZA ROJSTNI DAN ZADNJA POLKA NA VINSKEM SEJMU
Lojze Slak	STO OBLJUB, STO ŽELJA KORAČNICA JULIJSKIH ALP
Bratov Avsenik	JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR KO SONCE GRE ZA GORO SPAT LJUBICA LAHKO NOČ SLOVENIJA MOJA
Tone Kmetec	KO TEBE SEM SPOZNAL ODŠLA SI VSAKO JUTRO SOSEDOVO DEKLE
Odmev	NAJ, NAJ, NAJ ŠENTJERNEJSKA TETA IZ AMERIKE
Tone Žagar Štirje kovači	
New swing quartet Šentjernejski oktet Alenka Pintarič	

Ropret Janko

Kobler Jože

Irgolič Rafko
Mancini Stane
Leskovar—Flisar
Slovenska popevka 72
Pestner Oto
Srce
Nipič Alfi

Kovačič Stanka

Erazem in potepuh
Srečno Kekec

Šerfezi Ivica

MAGNETOFONSKE KASETE

Ansambel Lojze Slak

Miha Dovžan

Zadovoljni Kranjci

Tone Kmetec

Jože Burnik
Bratov Avsenik
Tončka Marolt
Štirje kovači

Rudi Bardorfer

Ansambel in vaška godba
Maks Kumer

Slovenski oktet

Ansambel Vili Petrič
Janez Jeršinovec
Beneški fantje
Boris Kovačič
Fantje treh dolin

Boris Frank s svojimi Kranjci
Kvartet DO in ansambel

J. Kampič

Stanka Kovačič

Ansambel Flere in kvartet DO

Dobri znanci in sestre Potočnik

LEPA KOT SEN

TI SI MOJA

DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ
SKRIL V SRCE SEM SOLZE SVOJE

LETIJO PTICE

SPOMINČICA

ŠE EN GVAŽEK

LJUBLJANSKI ZVON

IMEL SEM JO RAD

GVENDOLINA

PRLEK

V PAJZLU VIZAVI

MATI

KITARA

MILI DOM

MRAVLJICA

Pesem iz filma Bratovščina sinjega
galeba

ODLAZI JEDAN BROD

GLAS NJGOV V SPOMIN

NAJ VRISK POVE

VESELO NA RAJŽO

KADAR SREČAM TE

LOVCI

PRETESNI ČEVELJČKI

VETER VE ZA POTI

VRNITE SE PTICE

MED ROJAKI

LJUBICA LAHKO NOČ

TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA

POZDRAV SLOVENSKIH GORIC

OBLETNICA POROKE

ODMEV S TRIGLAVA

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI

OČETOV STAR KLOBUK

BUKVE NA ČRNEM VRHU

OGLAR

RODNI KRAJ

TAM ZA GORO

ODHAJAM NA VRHE

BRATCI VESELI VSI

ŠMENTANI GAŠPER

STARI PLANŠAR

RDEČI CVET

LEŽI VASICA ZA GORO

NIČ MI NI MAR

VESELI PRIJATELJI

PESMI SLOVENIJE

ZA TVOJ GOD MATI

PROTI VASI

ZDRAVICA

OD VASI DO VASI II

ČEZ POLJA IN LIVADE

POLKE IN VALČKI

MLADA PESEM

NAŠA ČETICA KORAKA

VESELA JESEN 74 — popevka

PTUJ 74

VESELA JESEN 73 — popevka

SLOVENSKA POPEVKA 73

TA GLAŽEK JE PRAZEN

STARA LJUBEZEN

The Vadnals

OPERA GORENJSKI SLAVČEK dve stereo plošči

Barvni diapozitivi, ki prikazujejo lepote in zanimivosti Slovenije in Jugoslavije. Vsaka serija obsega približno 30 posnetkov in ima knjižnico s pojasnili k besedilu.

Naročila naslovite na:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61001 LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II

Slovenija, Jugoslavija

rodna gruda

februar 1975
število 2
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

english section

Domačija v lokovških hribih — foto: Milenko Pegan (zgoraj)

Vinogradi v Savriniji na Koprskem — foto: Joco Žnidaršič (spodaj)

Officials from Yugoslavia See Slovenian Home while in City

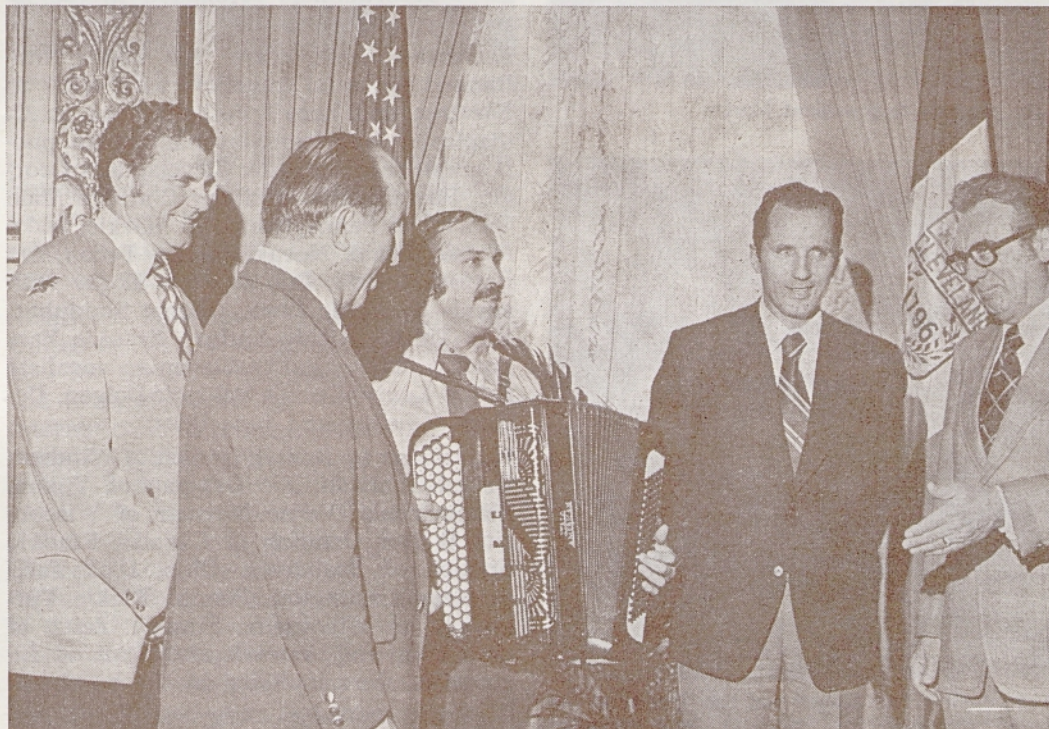
A delegation of nine government officials from Slovenia, Yugoslavia, including the president of the Executive Council of the Slovenian Republic, Andrej Marinc, visited Cleveland this Nov. 18 and 19.

The purpose of their visit was to establish better trade relations with United States. They initially visited State Department officials in Washington.

President Marinc was accorded a reception at City Hall by Mayor Perk who presented him a key to the city. Perk said the nearly 100,000 greater Clevelanders of Slovenian descent »...are second to none in support of their churches, institutions, lodges, and nationality homes. There are more Slovenian National Homes than any other nationality and yet this is the most cosmopolitan city in the world. We're very proud of our Slovenian community and hope to establish a sister-city relationship through Nick Bucur and the World Trade Commission. We will be in constant communication.«

Marinc presented a souvenir book, »Slovenia«, to the mayor and said he was appreciative of the delegation. He said he was aware of the contributions of the Slovenians and Yugoslavs in America which have added to the economic prosperity, cultural and social growth of this country. He said he was happy that he (the mayor) evaluated the Americans of Slovenian descent as being industrious and honest citizens of the U.S.

The Slovenian president was accompanied by Marion Osolnik, director of international cooperation, who also served as interpreter; Jože Hujs, president of the Economic Council of Slovenia and director general of Iskra (electrical utilities); Metod Rotar, director general of the Bank of Ljubljana (Slovenia); Rado Dvorsak, vice-president of the Chambers of Commerce of Slovenia; Franc Razdevšek, dire-

Left to right: Councilman Bob Novak of the St. Clair community, Eddie Kenik, president of Slovenian Home, Don Slogar, bandleader, and Mayor Ralph Perk sing »Mi se mamoradi« for President Andrej Marinc at the Cleveland City Hall.

ctor general of Slovenijales (furniture and woodcraft); Vlado Sodin, an officer of the Bank of Ljubljana and also general manager of international trade; Ante Mahkota, assistant director of the daily Delo newspaper in Slovenia, Boris Česen, councillor in the Office for International Cooperation and also representing Slovenian radio and television stations.

The Yugoslav consul, Ivan Senicar, based in Cleveland, hosted the group and an independent committee of American Slovenians staged a reception at the Slovenian Society Home in Euclid. Josephine Zakrajšek was chairman.

Ten local American-Slovenian cultural groups performed at the Slovenian Home in honor of the guests as United Press International videotaped the program for presentation on television and radio in Yugoslavia.

TONY PETKOVŠEK

Good relations

Andrej Marinc, President of the Executive Council of the Socialist Republic Slovenia, Yugoslavia was guest of the United States government in November, 1974.

Surrounding the president were Boris Česen, Councillor in the office for International Cooperation, Rado Dvoršak, Vice President of the Chamber of Commerce, Jože Hujs, President of the Economic Council and Director General of Iskra, Ante Mahkota, Assistant Director of »Delo« newspaper, Marjan Osolnik, Director of Internal Cooperation, Franc Razdevšek, Director General of »Slovenijales«, Metod Rotar, Director General of the Bank of Ljubljana, Vlado Sodin, Officer of Ljubljana Bank as Slovenia's chief executive circuted U.S.A.'s industrial and commercial enterprises.

»Na zdravje« to president Marinc

Accordionist Don Slogar and Lou Trebar at the social reception for President Andrej Marinc

American Slovenians in Chicago, Illinois, Pittsburgh, Pennsylvania, and Hibbing, Minnesota received the visitors while Cleveland's Federation of Slovenian National Homes, Federation of S.N.P.J. Lodges, Progressive Slovene Women and United Slovenian Society sponsored an evening reception.

United States Information Service filmed two, twenty-minute segments of Cleveland's social gathering for Slovenia's television viewers.

JO MIŠIČ

Glitter and Gobble

Glitter decorated the 13th radio anniversary celebration of Tony's Polka Party in Cleveland, Ohio during the nation's November, 1974 Thanksgiving holiday. Disc jockey and emcee, host Tony. Petkovšek greeted two thousand guests at the Slovenian National Home. Visitors came from the eastern seaboard town of Atlantic City, New Jersey and Palm Springs, California near the Pacific coast. Eight

dance bands welcomed polka lovers from the states of Hawaii, Florida, Wisconsin, Michigan, Illinois, western Pennsylvania and New York while Joe Cvek's iron-range Minnesota polka orchestra highlighted the holiday weekend activities in the largest Slovenian community in the U.S.A. Cleveland's Markic-Zagger orchestra, Slovenian folk dancers »Kres«, button-box contest winners Kathy Hlad, Vic Yanchar, Chuck Balogh, John Perrotti, Judy Domer and vocalist Eddie Kenik accompanied by Don & Rose Slogar ensemble entertained in the auditorium hall while teenage R-P-R trio, Jeff Pecon, Dick Tady and Vrtovnik-Lube accordionists serenaded in the lower hall and annex.

Kollander World Travel, Inc. booth familiarized potential travellers with tours to Slovenia and Tony's Polka Village booth displayed American-Slovenian polka phonograph recordings by Clevelanders Georgie, Ray Champa and the Claridge Male Quartet of Pennsylvania, Al Markic, Duke Marsic, Frank Novak, Johnny Pecon, Art Pestotnik, Ron, Don & Rose Slogar with vocals by Marie Pivik, George Staiduhar, Bob Timko, Richie Vadnal, Frankie Yankovic and Cleveland's Slovenian vocalists Eddie Kenik, Cecilia Valencic-Dolgan, Dolores Mihelich and June Price.

Recordings by Ronnie Dodich of Windsor, Ontario Canada, Joe Grkman of Yukon, Pennsylvania, Verne Meisner of Wisconsin, Walter Ostanek of Canada, Frankie Spetich of Barberton, Ohio, Dick Tady of New Kensington, Penna., Rickie Yurkovich of Wisconsin, Frankie Zeitz of California and Avsenik and Slak of Jugoslavija were included in the booth.

Curiosity ensued as clergyman Frank Perkovich's record album »Songs and Hymns from the Polka Mass« appeared on sale. Spirited polka melodies and pious English lyrics have been applied to the ordinary of a mass by pastor Perkovich in his house of worship the Resurrection Roman Catholic Church in Eveleth, Minnesota. During an interview, the polka priest revealed he would accompany 430 Minnesotans to Slovenia in the summer of 1975 and offer a polka mass in St. Peter's church in Ljubljana.

John Pestotnik, chairman of Tony's Polka Radio Club said, »Proceeds from our Thanksgiving dances are channeled back into the radio program in expanding and promoting time. Greater publicity and coverages helps us to retain our Slavic ethnic heritage.« Petkovšek added, »Our daily Community News radio reports help promote and alert our listeners to the numerous social, civic and cultural activities.«

For polka lovers, Tony's Polka Party has become as traditional as the American Thanksgiving Day turkey dinner.

JO MIŠIČ

Slovenian Executive Council Delegation Visits The United States

The working visit by the delegation of the Executive Council of Slovenia headed by Andrej Marinc to the United States has forged another link in the chain of Yugoslav-US contacts and cooperation. This visit was intended not only to maintain the continuity and level of the traditionally good and friendly relations but also to achieve a better mutual understanding at a time when the world is undergoing far-reaching and crucial changes.

Both Yugoslavia and the United States are parts of the world which are often differently viewed and judged, but this fact is not and should never be a hindrance to better cooperation. On the contrary, the differences in political systems and outlook on some international issues make mutual contacts and cooperation all the more necessary.

Secretary of State Kissinger's visit to Belgrade and Andrej Marinc's talks in Washington with responsible US leaders in political and economic life bear witness to the importance with which both sides regard the promotion of bilateral relations.

The talks held in the United States, with, among others, Speaker of the House Carl Albert and one of Dr. Kissinger's Assistant Secretaries, focussed on questions concerning economic, cultural, educational, scientific and technical cooperation between the United States and Slovenia and Yugoslavia.

The Socialist Republic of Slovenia is becoming an important US trading partner within the scope of Yugoslav-US trade, which amounted to \$420 million in 1973. Even though Yugoslav trade with the United States is far less than it could be, mainly because of a lack of information on marketing opportunities in the United States, an unorganized business approach and geographical distance, economic cooperation nevertheless is on the rise. The Slovenian delegation sought out those forms of economic cooperation which would best suit the needs of the mid-term development of Slovenia and Yugoslavia: transfer of technology and capital, and capital investment projects. The contracts signed with US firms, such as the contract between Iskra and the Rockwell International Corporation on the transfer of technology in the field of microelectronics, the cooperation of Westinghouse Electric Corporation in the Krško nuclear power plant project, and American interest in helping finance the second Yugoslav nuclear power plant project all de-

Maria Cimperman passing out the brochures for trips Slovenia

Slovene Folk Dancers

»Polka Priest« — rev. Frank Perkovich

monstrate the readiness of US firms to increase cooperation with Yugoslavia.

US financial institutions have also displayed an interest in financing capital investment projects in Yugoslavia. Contracts have already been signed with IBRD of Washington for co-financing of road construction and modernization of the railways in Slovenia, and arrangements have been concluded with the Exim Bank for co-financing and international guarantees of construction of the Krško nuclear power plant, reconstruction of Jesenice Steel Works and other important projects.

The delegation from Slovenia also enjoyed many pleasant encounters with Yugoslav immigrants in Pittsburgh, Cleveland, Chicago and other American cities. The Yugoslav community in the United States is an important factor in Yugoslav-American friendship.

The delegation from the Executive Council of Slovenia was the first delegation from a Yugoslav republic to visit the United States. The new Yugoslav Constitution has introduced the greatest possible democracy into Yugoslav foreign policy, so that the republics and provinces now have a much greater role in its formulation.

This visit has shown that cooperation between Yugoslavia and the United States can be very extensive and fruitful on the principles governing mutual relations agreed upon by both sides.

Kissinger in Yugoslavia

Henry Kissinger, US Secretary of State and one of the most important personalities in the modern-day world diplomatic scene, visited Belgrade on November 4, 1974, and held political talks with Miloš Minić, Vice-President of the Federal Exe-

cutive Council and Federal Secretary for Foreign Affairs. He also had an opportunity to meet with Džemal Bijedić, President of the Federal Executive Council, and was received by President Tito.

Relations between Yugoslavia and the United States are based on a mutual respect for the different positions, interests and orientations of the two countries in international relations. This does not mean that Yugoslavia should not always openly and cogently state its disagreement with many specific aspects of US global strategy and policies, just as the United States has obviously not always taken the kindest view of the activities of socialist and nonaligned Yugoslavia in world affairs. The adopted policy of cooperation on the principles of the equality of the partners, non-interference in each other's internal affairs, mutual respect and mutual benefit does not imply the forfeiting of a principled and critical assessment of the actions of all actors in contemporary international relations. No one denies that in this sphere in particular, the opinions and activities of Yugoslavia and the United States are often quite divergent. However, a great virtue of their mutual relations is the fact that this agreement to disagree is accepted as a fact of life which need not interfere with constant efforts to promote bilateral relations or the possible beneficial rapprochement of viewpoints on major international issues.

Such a frame of reference and postulates of Yugoslav-American relations have been laid down in the documents which the two countries have concluded in earlier top-level meetings. Despite occasional ups and downs, this constructive platform ensures a normal course and development of mutual relations.

In the short, very open and evidently valuable Belgrade talks, an exhaustive

exchange of opinions was carried out on a wide range of bilateral and international questions. The political timing of these talks imparts a special significance to them. The entire world and its institutions are in a state of flux. Bloc politics, which are still very much in evidence, and Dr. Kissinger even intimated as much himself recently in New Delhi. At the same, time nonalignment, whose presence and actions are being referred to by the head of American diplomacy with increasing respect, is in the ascendance, and is experiencing an important historical affirmation. In all these trends, in which stereotypes in international political and economic relations are foundering, the United States as a world superpower and Yugoslavia as a nonaligned country are playing their specific roles. This encounter between their views and activities which contain points of cooperation as well as points of contention and the review of mutually beneficial activities in the wider sphere of bilateral relations will undoubtedly have far-reaching and long-term international implications.

Dr. R. P.

Slovenian Coffee in Africa

At the beginning of 1975, the combined agricultural and industrial enterprise Emona of Ljubljana will receive between 80 and 100 tons of coffee from its own plantations in the Central African Republic. A year later, the yield is expected to reach around 200 tons, and in five years' time — 1,500 tons.

This will be the first »fruits« of the efforts of Emona to ensure supplies of raw materials in this part of the world, where the Slovenian timber and furniture enterprise Slovenijales has been exploiting the hardwoods of the tropical forests for some years now.

In the Slovenian hills this winter.

Photo: Ančka Tomšič

Emona Coffee was granted a 25-year concession to use 660 hectares of abandoned coffee plantations, and clear another 400 hectares for coffee growing.

The Central African Republic's authorities have expressed satisfaction with Emona's approach to this undertaking. By building schools, dispensaries and sports grounds, and providing employment for the local population, some of whom may later be sent to Yugoslavia for further education, the enterprise will create quite new and better living conditions in the area in which it operates. Emona's future plans here include growing pepper and building appropriate industrial plants for processing local raw materials. In return, it has been granted commercial and foreign trade concessions, the right to export products and transfer capital, etc. by the Central African Republic.

Emona selected the area after samples of soil sent for analysis to Ljubljana indicated that the most favourable conditions for coffee-growing were to be found along the River Sanga. Moreover, this is

only 25 kilometres from a station set up Slovenijales, equipped with machinery for clearing the forestland and with regular air connections to other parts of the country.

»Rudis« Successful Abroad

According to the results for the first nine months of 1974 the business enterprise »Rudis« has realized abroad 415 million dinars out of a total income of 667 million dinars, which represents as much as 67% of Rudis's business plan for this period. At the start of 1974 it was planned that the value proportion of works carried out at home and abroad should be 40:60. Later on it became obvious that a 35:65 proportion could be reached. By the end of September 1974 »Rudis« had beaten the planned realization in East Germany by 45%, in West Germany by 10% and in Switzerland by 24%. The greatest investment works are carried out by »Obnova«,

»Hidromontaža« and »Tehnika«, members of the »Rudis« business enterprise, in East Germany, where they take part in the construction of power-stations and are in charge of the construction of several complete industrial complexes.

Although the investment works in West Germany and Switzerland are smaller both in size and value, they are important none the less. Here come into consideration the mine-construction works which are being carried out by the mining and civil engineering section of the Zasavje coalmines. In 1974 »Rudis« was not able to realize some works planned to be undertaken in Algeria but will probably manage to do so in 1975. Some time ago »Rudis« drew up the concept of the economic plan for 1975 is according to which the scope of works abroad as well as in our country is to be extended.

Slovene Sea-Farers Celebrate

Amidst passing crowds on the Square of the Revolution in Ljubljana a huge anchor lies quietly, surrounded by flocks of pigeons. Thousand of passers-by see it every day, but probably only a very few of them wonder what the anchor is supposed to represent. This is actually not surprising, as the Slovene sea, which the anchor symbolizes, is a good hundred kilometres away from its symbol. The anchor was brought to the centre of the Slovene capital nineteen years ago by the workers of the Slovene shipping firm »Splošna plovba« (»General Navigation«) of Piran.

At the end of October, twenty years had passed since the time when Splošna plovba was founded and Slovenes got their own shipping firm for the first time. This firm was founded soon after we finally got the area along the Slovene Adriatic coast which used to belong to Zone B of the so-called Free Trieste Region after the War. On October 22nd, 1954 Splošna plovba Piran was founded by decree No. 5636/1 of the then Koper People's Council. This August nineteen years have passed since the shipping firm was constituted and registered at the District Law-Courts in Koper.

The beginnings of our shipping firm were modest; the firm owned only a few small and out-of-date ships. The first Slovene ship which, twenty years ago, started to ply to and fro on the free, Slovene sea, was named after the hero of Levstik's story, Martin Krpan and had a crew of twenty men. In those days only 100 people were employed in Splošna plovba. With ancient and worn-out ships

they tried hard to from a basis for a strong shipping firm. This, of course, was no easy job and the seamen of Piran have run up against many difficulties during their twenty-year long journey.

In spite of difficult periods and occasional failures, Splošna plovba has often met with success. Thus the only Slovene firm which deals with sea transport has sailed into the twentieth year of its existence with, almost symbolically, twenty modern ships whose total b.r.t. tonnage comes to twenty times as much as that in 1954.

The total tonnage of the ships with which Splošna plovba started in 1954 was about 12,000 tons. Their purchasing value was only 250,000 dinars, and to the then 116-member firm they brought in a total income of about 1,4 million dinars.

From year to year the strength of Splošna plovba's fleet has been increasing, and along with it, the size of the working organization (number of staff employed). Only two years after the modest beginning the seamen of Piran owned ships with a total tonnage of 66 thousand tons, the number of people employed at Splošna plovba increased to 430 and thus the total income in 1956 reached 21 million dinars.

By 1958 the total tonnage had increased to 75 thousand tons, the number of people employed was over 680, and the total income reached was a bit less than 31,5 million dinars. A big increase in shipping capacity occurred during the two years which followed. By 1960 Splošna plovba owned ships with a total tonnage of over 137 thousand tons. With these ships, the working collective, which had in two years increased by only 25 people, made a total income of 65 million dinars, which is more than twice as much as in 1958. The more modern ships they obtained the more rapidly productivity increased.

Thus with every year Splošna plovba has been growing into a successful, modern shipping firm. During its development, the firm had to cope with many difficulties. These were mainly due to the periods of relapse in the world economy in general, as Splošna plovba, being a firm whose ships sail on all the seas of the world, was in many ways dependent on the world's economic and political situation.

In the restless economic and political waters of the sixties and the early seventies Splošna plovba's ships sailed regularly to South America, West Africa and around the world. Eventually the connection with South America was aban-

doned, but sailings to the West African Coast have become more frequent. The ships which Splošna plovba either lets out or rents have become an important part of the firm's business activities. The Piran seamen's constantly increasing success in business activities can be best illustrated by giving the relevant statistical data for the period between 1969 and 1973.

In 1969, Splošna plovba had ships plying on the line to West Africa and used for the transport of lumber, with a BRT of more than 52,000 tons and a load-carrying capacity of 62,000 tons DWT. Together they covered a good 1,2 million ton-miles and transported over 270 thousand m/t of cargo. In 1973 ships with a BRT of almost 80,000 tons and a load-carrying capacity of almost 108,000 tons DWT covered 2,3 million ton miles and transported 469 thousand m/t of cargo.

Whereas the business results on the round-the-world line in the 1969/1973 period varied only a little, considerable progress can be observed in the field of free sailing and that of renting out ships. Instead of 60,000 BRT and a load-carrying capacity of 86,000 DWT tons, 3,3 million ton miles and 789 thousand m/t of cargo in 1969 there was almost 93,000 BRT and a load-carrying capacity of 144,000 DWT, 4,5 million ton miles and as much as 1,12 million m/t of cargo in 1973.

Since 1969 Splošna plovba has also hired more and more ships. In 1969 these hired ships had somewhat less than 16,000 BRT and a load-carrying capacity of less than 24,000 DWT; they covered 572 thousand miles and carried 92 thousand m/t of cargo. In 1973 these figures were as follows: the hired ships had more than 63,000 BRT and a load-carrying capacity of 95,000 DWT, and they covered 2,3 million ton miles and carried 574 thousand m/t of cargo.

The increase in business activities of Splošna plovba is shown most clearly by comparing the business results in the first year of firm's existence with those reached in 1973. The business year of 1974 has not been concluded yet therefore we'll make use of the figures for 1973.

During the period of nineteen years Splošna plovba has increased the tonnage of its ships by a factor of twenty. At the end of 1973 the purchasing value of its ships was 4,200 times as high as in 1954 and the total income 420 times as big as in that in 1954. The number of people employed was ten times as big as nineteen years ago.

If all these figures are considered together, it can be seen that in two decades Splošna plovba has not only grown into a successful shipping firm and has in accordance with this been modernized, but it has also, along with the modernization, greatly increased its productivity. This can be seen in the figures showing the increase in tonnage on the one hand, and the much smaller increase in the number of people employed, on the other.

Splošna plovba Piran, which represents Slovenia's exit to the world's seas, is also very important for the nearby area, i. e. for the Piran district. It should be mentioned that Splošna plovba is the strongest economic organization in this district. Its income forms 44,6 %, that is almost a half, of the total income of the district.

The future of the Piran shipping firm, which connects Slovenia with the whole world, seems to be most promising, too. In 1975 its sea transport is estimated to reach a figure of 2,4 million tons (compared with 1,34 million tons in 1971). The plans for development of our shipping economy show that the transport capacity of our shippers will be greatly increased; whereas last year their ships had 230,000 BRT, by 1985 they will have 333,000 BRT, which will represent one-tenth of the whole Yugoslav merchant fleet. The way to such progress will certainly not be an easy one as Yugoslav shipping firms have, for some time now, been having difficulties in obtaining new ships. They have to be built in foreign ship-building yards or bought abroad while our own ship-builders make ships mainly for export. Therefore our financial and economic policy should be changed so as to make it possible for our shipping firms to order new ships at home, so that they won't have to import them and pay high import taxes under worse conditions than foreign shipping firms — their competitors in the world markets.

Swiss Capital in Yugoslavia

Swiss experts in economics consider the Yugoslav regulations for the import of foreign capital favourable, and therefore Switzerland would like to extend her co-operation with our country. Switzerland has already granted loans for the Pliva factory in Zagreb and for the aluminium plant near Sibenik, and seems to be prepared to provide some more loans for the construction of other industrial works in Yugoslavia.

The bridge between island Pag and the mainland

Slovene Film Cameras Keep Rolling

This year's film summer was, after a long break, again rich with Slovene films. A few years ago we were complaining about the decline of the Slovene film; recently the cultural budget has been increased and, as a result, by the end of 1974 we'll be able to see the premieres of four new full-length Slovene films and at least twelve short films. Slovene film production will thus be the best since 1961, when five full-length and eighteen short films were made in Slovenia.

During the past few years the situation in the Slovene film-making industry has been far from rosy. Annually only one or two full-length films and ten to twelve short films were being made in Slovenia. Therefore the number of people working in the film industry has decreased rapidly.

Out of over 100 former independent film workers, only 35 have kept their independent professional status. Others have found jobs at the T.V. studios or have entered some other profession. This year the lack of film workers became most critical as four films were being made by »Viba film«, one after another. However, Viba film managed to solve the problem of forming the necessary film teams with the understanding of the management of R.T.V. Ljubljana.

The help of the film workers employed at RTV Ljubljana was most important for this year's ambitious film project, Klopčič's »Strah« (»Fear«). This film is the most expensive Slovene film to be made recently. Four million new dinars have been invested in it.

»Pomladni veter« First to Start

In spring it finally became clear how much money would be available to the film industry and how many full-length films it would be possible to make this year. As soon as this was settled it became obvious that the film makers would have to work hard if four full-length films were to be finished in the course of the summer and autumn months. The first to start was the young T.V. director, Rajko Ranfl, with his new film entitled »Pomladni veter« (»The Spring Breeze«). He was followed by a newcomer in the field of short films, and the present head of »Viba film«, Milan Ljubič, who finished his film »Čudoviti prah« (»The Glorious Dust«) at the end of July. Even before the shooting of this film was over, the film cameras in Viba's studios in Ljubljana had been set to work on this year's biggest film project, »Strah« (»Fear«) directed by Matjaž Klopčič who has also written the screenplay. The work on this film lasted till the middle of September. And finally, in the middle of September, in Prekmurje, the veteran of the Slovene film, France Stiglic started to make the film »Povest o dobrih ljudeh« (»A Tale about Good People«) after the well-known novel with the same title, written by Miško Kranjec.

According to those who made it, the film »Pomladni veter« will be just the sort of film which audiences like: it deals with student life, and is full of brightness and nice music, composed by Dr. Urban Koder, who is well known for his music in Klopčič's film and the T.V. serial »Cvetje v jeseni« (»Blossoms in Autumn«). As the main theme of »Pomladni veter« is love, some expect that this film will be

similar to »Vesna« or will be a Slovene version of the popular »Love Story«.

The screenplay-writer and director, Rajko Ranfl, has so far made only one full-length film but he is a well-known T.V. as well as film creator. Ranfl says that it is difficult to compare »Pomladni veter« with either »Vesna« or »Love story«. The purpose of this film is first of all to entertain the audience, but there is actually more in it than just entertainment. There is a social side of the film which tries to show student life of today. Upon reaching maturity, young people meet with seemingly unsurmountable difficulties. One such question is that of abortion. The aim of the film is to make the audience think about the notion which forms the basis of our lives, but is so often abused, about love.

And what is the film story like? It takes place in the student Halls of Residence at the foothills of Rožnik, at the Academy of Arts and in a small attic room. Peter, a student of painting, catches sight of an attractive music student, Katja, who poses as a nude model in the art classes. As always before, Peter is convinced that also in the case of Katja there will be no problems in conquering her. However, his attempt fails. The pretty music student Kata is much harder to win than the other girls and she does not fall for his Don Juan like declarations of love. Katja's fellow students join in with some intrigues and Peter, too, is teased as having been finally trapped. Several verbal and even physical battles take place but in spite of everything the story is brought to a happy end; the film heroes reach the conclusion that it is very dangerous to abandon oneself to the ravishes of the spring breeze.

»Čudoviti prah« — the Only War Film

Ljubič's »Čudoviti prah« (»The Glorious Dust«), will be this year's only Slovene war film. Milan Ljubič, who is also the author of the screenplay written after the novel by Vjekoslav Kaleb, is a newcomer in the field of art filming. He is well known in the world of film for his successful documentary films such as, for instance »Portret meniha« (»A portrait of a Monk«), »Veseli veter« (»The Glad Wind«), and several others. »Čudoviti prah« is his first full-length film.

»Čudoviti prah« is not a war film in the usual sense of the word. It is not a film full of pyrotechnical effects and great battles. The whole attention is centered around every day people — partisans on their way which is full of difficulties and suffering. This is a story of two ordinary partisan fighters who get lost in the war and are wandering around in search of their unit. Starved, dead-tired, they almost give up all hope but some force

inside them keeps them going. Physically entirely exhausted, they are kept going only by their strong will to survive. Several other aspects of human life are represented in the film, such as fear, friendship, encounter with death, etc.

»Čudoviti prah«, too, is to be shown at the Week of the Slovene film in Celje.

The camera is again operated by Jure Pervanje, who won the Metod Badjura Plaque for the photography in the film »Begunec« (»The Refugee«). The scenery has been created by ing. arch. Niko Matul and the music composed by Darijan Božič. Starring is the well-known Belgrade film artist Ljubiša Samardić, and the young actor from Ljubljana Silvo Božič. Other roles are taken by Jože Zupan, Janez Vrhovec, Marinko Šebez, Ivanka Mežan and others.

»Strah« The Most Difficult Project

Miha Klopčič, the author of last year's winner of the film festival in Pulj, »Cvetje v jeseni« (»Blossoms in Autumn«), has, without doubt, set himself the most difficult task this year. Together with the writer Andrej Hieng he has prepared the screenplay for a film about old Ljubljana, entitled »Strah« (»Fear«). The most ambitious and the most expensive project of the Slovene film production in 1974 has demanded the construction of a large complex in the studio, (almost 90 % of the film has been made in the studio), a great number of actors and extras, rich decor and costumes.

The story of »Strah« is a kind of chronicle of the Slovene capital at the turn of the 19th century. Its sinister but interesting story about the bourgeois life in those days shows the declining Austro-Hungarian monarchy within which the

first signs of the birth of a new Slav state can be felt.

The film is a mosaic of human characters who, fearing the unmerciful flow of life, enter the race for enjoyment and possession. The faces of the Ljubljana citizens appear one after another in the dirty mirror of life, set in the world of women who can be bought. The image of the old world is transformed into the image of the catastrophe which, in the film, is realized by the well-known Ljubljana earthquake at the end of 19th century. The earthquake destroys the town and the old world, and predicts great changes; the Slovene people together with their capital are waking up, and spreading out on all sides.

Over forty of the best actors Slovenia and the other republics took part in this film. The camera was operated by the well-known Zagreb expert Tomislav Pinter, famous for the excellent photography in the films »Bitka na Neretvi« (Battle on the Neretva), »Sutjeska«, and several others. The scenery by ing. arch. Niko Matul and the costumes by Alenka Bartl played an important part in the film, as well. The music was composed by Dr. Urban Koder, and Franci Zajc was in charge of shooting.

Among the actors we must first of all mention Ljuba Tadić, a well-known Belgrade actor, and three Milenas: Milena Dravić, Melena Župančič and Milena Muhič. Other important roles are played by Marjeta Gregorač, Radmila Andrić, Neda Spasojević, Polde Bibič, Anton Petje, Drago Ulaga, Danilo Bezlaj, Stevo Žigon, Bert Sotlar, Jurij Souček, Vida Juvan, Jožica Avbelj and Radko Polič. It is difficult to enumerate all the excellent actors who appear in this film.

This Time Štiglic Goes to Prekmurje

France Štiglic, the veteran of the Slovene film world, set his most recent film, »Povest o dobrih ljudeh« (»A Tale about Good People«) in Prekmurje. The screenplay which he wrote together with Andrej Hieng is based on Miško Kranjec's novel with the same title. Both the novel and the film tell about the mysterious country along the river Mura, the faithfulness of old Koštrca and his wife, the love between the beautiful Marta and the wild Peter, and about many other things. The life truths revealed in both the novel and the film have not lost their value in the present day and therefore the film about the picturesque country along the Mura will be interesting for today's audiences.

Apart from Štiglic, much is owed to the director of photography, Rudi Vavpotič, the winner of several awards for photography. The scenery was made by ing. arch. Niko Matul in this film as well. The costumes were designed by Irena Felicijan and the music, based on the Prekmurje folk motifs, was composed by Uroš Krek. Among the actors mention must be made of the well-known Belgrade actor Velimir — Bata Živojinović, then the award winner of this year's film festivals in Ptuj and Niš, actress Majda Grbac, the Celje actor Sandi Krošelj, Elvira Kraljeva and Karel Pogorelec of Ljubljana, and the young girl student of the Dramatic Academy, Olga Kacjan.

Except for Štiglic's film which was finished late in the autumn and will be shown only in spring 1975, all the other three new films will be introduced to the public in December.

FRANC MIKEC

The motif of Ljubljansko barje (the marsh in vicinity of Ljubljana)

LJUBLJANA. La Biblioteca Universitaria de esta ciudad cumple este año 200 años de existencia. Este interesante jubileo ya comenzó a celebrarse a principios de enero. Un número extraordinario de adhesiones han demostrado la importancia de esta Biblioteca. Además de los actos consabidos habrá cursos seminarios de orden informativo. Sin lugar a dudas, en la historia de Ljubljana, la Biblioteca Universitaria ha cumplido una serie de funciones educativas de gran alcance. Un gran número de actos celebratorios dará color al acto central que tendrá lugar en la Universidad de Ljubljana a fines del mes en curso. A principios de año se celebraron a su vez varios acontecimientos que están indirectamente relacionados con la Biblioteca. Entre ellos, la fundación de la Biblioteca Universitaria Central. Después de una sesión extraordinaria, de la cual participaron los más conocidos representantes políticos eslovenos, se realizó en el aula magna de la Universidad una reunión con los miembros de las restantes Bibliotecas Nacionales eslovenas. En ella se vieron representadas las instituciones más conocidas del ambiente cultural, político y social de Eslovenia.

Justamente en el acto solemne de la Facultad de Filosofía y Letras habló el Director de la Biblioteca Universitaria de Ljubljana, Sr. Jaro Dolar, sobre el desarrollo de la mencionada institución a través de la historia. Es decir, desde su fundación hasta nuestros días. Además de la sesión conmemorativa, se procedió al descubrimiento de una plaqueta recordatoria a Matija Čop sobre el frente de la citada Biblioteca. En esta oportunidad se procedió además a la apertura de una pequeña muestra de trabajos escritos, manuscritos, documentos históricos y ejemplares únicos que conserva el departamento de Material Histórico de la Universidad. En la citada muestra histórico-bibliográfica se vieron además varios exponentes de ediciones desaparecidas. También se expusieron un gran número de documentos históricos que avalan los 200 años del camino recorrido por esta Biblioteca. El progreso de la misma está corolado por la gran asistencia de estudiantes y profesionales de todo el país y del extranjero.

En marco a las conmemoraciones ya nombradas se realizó también un concierto en los salones de la Galería de Arte de esta ciudad. A su vez se aprovechó la oportunidad para exponer una serie de manuscritos de la Edad Media y obras de autores eslovenos de los siglos XVII y XVIII. También se expusieron copias de frescos medievales.

SOLKAN. En esta ciudad de Primorska se han comenzado las obras de construcción de una nueva escuela primaria. Esta será la más grande de la zona. En el acto de

la colocación de la piedra fundamental, el niño del primer grado inferior Ivan KORŠIČ, junto al encargado de Obra de la empresa de Construcción Primorje, ha tenido el honor de ser el padrino de la ceremonia. Además de ello, el citado alumno puso en marcha y colocó en acción (lógico, con ayuda de un maquinista) la pala mecánica que hizo la primera palada y recogió la tierra del lugar donde dentro de poco estará situada la nueva Escuela Primaria. Este edificio llenará una de las necesidades perentorias de la zona. Ultimamente se vieron obligadas las autoridades a permitir el funcionamiento de la escuela actuar dentro de un cuadro educacional anormal. Es decir, que eran tales las exigencias de la población infantil, que tuvieron que permitir la apertura de un tercer turno! Como esto era inaguantable, entonces se reunieron las autoridades educativas del lugar y apelaron ante la municipalidad y gobierno local para la consecución de la citada obra. Después de varias reuniones se aceptó el proyecto de construcción de la escuela. Es así que ahora ya se está la construyendo la misma. En la primera fase de la construcción se harán 10 aulas para dictar clases, además gabinetes de orden cerrado y actividades culturales. Un centro recreativo con todos los elementos necesarios para la enseñanza de materias técnicas, música y otras materias. Además, como es lógico en toda escuela moderna, no faltará la Biblioteca Escolar. Junto a las aulas se construirán las oficinas para el personal administrativo, dirección etc. Al mismo tiempo que se realicen las obras, se comenzará además con la renovación y adaptación de la escuela vieja ya existente que tiene más de cien años. La capacidad de la misma es muy pequeña, tiene apenas 8 aulas y un salón para la enseñanza de dibujo y pintura.

La nueva escuela costará aproximadamente dos mil millones de dinares. La adaptación de la escuela vieja en cambio 450 millones de viejos dinares. Cerca de 500 millones reunirán los habitantes del lugar. Cómo? Pues con la participación voluntaria del 1 % de sus salarios. Lindo gesto, no les parece?

TOLMIN. En esta ciudad casi limítrofe con Italia, se han realizado adelantos de gran importancia. Entre ellos la adopción del sistema agrario cooperativo que hace mucho de esto no había resultado. Se vio sin embargo que era ésta la única forma de poder llegar a prosperar en el orden productivo. Los mismos campesinos pidieron a las autoridades se les permitiese fundar la Cooperativa Agraria local. En forma individual no podían prosperar. Es por ello que apelaron al derecho de autogestión que tienen los obreros, campesinos, estudiantes, etc, para así votar por la gestión

mencionada. Ya hace muchos años de esto que sin embargo la Cooperativa de Kobarid — PLANIKA — les viene ayudando. Pero como ésta pertenece a una ciudad vecina, los habitantes pensaron que sería mejor fundar una propia. Es así que se decidieron por la cooperación mutua con una importante empresa y fábrica de bombones, chocolate y galletitas de Zagreb. La firma KRAŠ les comprará toda la producción de leche. Pues Tolmin es una zona por excelencia lechera. Se hicieron una serie de análisis y estudios estadísticos. Los mismos arrojaron resultados excelentes. Entre otros, se comprobó que las 190 granjas actuales podrían alcanzar el grado máximo de producción lechera en el curso de dos años. Esto hará que la zona prospere y se convierta en un centro productivo de importancia.

KRAVČE. En esta localidad de Primorska existe una chacra muy conocida. Es la del Sr. Viktor TERNAR. En ella se produce, según lo expresa el mismo Don Víctor, el mejor aceite de oliva de la zona. Y ello desde hace 300 años atrás. Además supimos que este tipo de fábrica de aceite de oliva casero las había tiempo atrás en gran cantidad. De las que aún quedan, hemos sabido que están cerca de la costa adriática. A saber: la que hemos mencionado, en Kravče, otra en Sečovelje y la última en Plavje. Desgraciadamente las plantaciones de olivares se están extinguiendo. Porqué? Pues cada día hay menos agricultores de este tipo de cultivo. Entre los jóvenes agricultores ya no existe el mismo interés que había tiempo atrás. Esta planta, mejor dicho árbol, necesita el mismo cuidado que exigen otros tipos de frutas o cultivos.

El Sr. Victor TERNAR es justamente uno de los que así procede. Es decir se dedica aún hoy día a la expansión del cultivo de olivos. El molino que existe en su chacra es uno de los más antiguos no sólo de Eslovenia sino de Europa. La producción de este año será mala. Lo atestiguan también otros productores de la zona. Desgraciadamente tuvieron la mala suerte de tener dos caídas de granizo durante la floración y maduración. Es así que también tendrán poca producción de uva. Si pensamos que estas dos plantaciones son las más típicas de la zona, entonces debemos darnos cuenta de las pérdidas que tendrán este año.

Sin embargo aún con todo el Sr. Ternar seguirá con su molinero y obtención de aceite de oliva, como él solo dice «Apretaremos lo que podamos». En realidad cada año se obtiene menos aceite. Hace años atrás era éste sin embargo el producto más y mejor vendido de la zona. Y pensar que en aquella época había que obtener el aceite con prensas manuales!

Državna založba Slovenije

opozarja na svoje knjižne novosti:

— **Ivan Cankar: ZBRANO DELO XVII.**

Sedemnajsta knjiga Cankarja prinaša Novo življenje, Za križem, Črtice 1905—6.

424 strani, pl. 120, pus. 140, us. 170 din.

— **Ivan Cankar: ZBRANO DELO XVIII.**

Osemnajsta knjiga obsega Soseba Luko, Kurenta, črtice in novele 1907—9.

356 strani, pl. 110, pus. 120, us. 140 din.

— **Ivan Cankar: ZBRANO DELO XIX.**

Devetnajsta knjiga prinaša troje povesti (Zgodba o dveh mladih ljudeh, Krčmar Elija, Zgodba o Šimnu Sirotniku) in šestnajst črtic.

356 strani, pl. 120, pus. 135, us. 150 din.

— **Lojze Kovačič: PRESELJEVANJA**

Avtor, eden najpomembnejših pripovednikov slovenske povojne generacije, je vključil v to knjigo izbor svojih novel, skrajšano verzijo romana »Deček in smrt« ter pripovedi »Resničnost« in »Sanje«. K izboru je napisal še esejistično pričevanje o svojih ustvarjalnih nazorih in kreativnem postopku.

514 strani, pl. 170 din.

Bogomil Fatur: MINUTA TIŠINE

Antologijska zbirka slovenskega pesnika Fatura vsebuje pesmi iz njegovih dosedanjih zbirk in še ciklus novih pesmi.

252 strani, broš. 60 din.

— **Slavko Jug: NASMEJANE ČRKE**

Zbirka otroških pesmi, ki z doživljenjsko neposrednostjo bogatijo otroško fantazijo.

48 strani, broš. 30 din.

— **Etbin Bojc: PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM**

Knjiga za vsakogar, ki zna ceniti kleno izražanje, domače besedno izročilo in bogastvo ljudske misli.

408 strani, pl. 110 din.

— **Bogo Grafenauer: BOJ ZA STARO PRAVDO V 15. IN 16. STOLETJU**

Ena najpomembnejših zgodovinskih publikacij, kar jih je izšlo v zvezi z obema jubilejema, ki smo ju slavili ob 500-letnici začetka kmečkih uporov in 400-letnici njihovega vrhunca v hrvaško-slovenskem kmečkem uporu.

336 strani, pl. 100 din.

— **Ferenc, Kacin-Wohinz, Zorn: SLOVENC V ZAMEJSTVU**

Knjiga prinaša pregled zgodovine Slovencev v zamejstvu od konca prve svetovne vojne do zmage nad fašizmom 1945. Bogato ilustrirano delo dopolnjujejo tudi zemljevidi.

326 strani, pl. 160 din

Knjige so na voljo v vseh slovenskih knjigarnah, naročila pa sprejema

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Inozemski oddelek

Titova 25, 61000 Ljubljana

*Najuspešnejše
Helidonove
plošče*

HELIDON

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Za tvoj praznik
Srebrne smučine FLP 04-031/1-2
2. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas njegov v spomin 04-035
3. Ansambel Jožeta Burnika: Prijateljstvo 04-036
4. Frank Jankovič: Bye Bye, My Baby 04-037
5. Ansambel Mihe Dovžana: Veter ve za poti 04-034
6. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček 04-020
7. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki 04-021/1-2
8. Slovenski oktet: Katrca 03-003
9. Ansambel Richie Vadnal: Stara ljubezen 04-033
10. Slovenski oktet: Sedem rož 09-009

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka: Sto obljub, sto želja FSP 4-030
2. Marjetka Falk-Alfi Nipič: Kako sva si različna 5-082
3. Ansambel Toneta Kmetca: Očka 4-032
4. Ansambel Mihe Dovžana: Sprevodnik 4-024
5. Ansambel Štirje kovači: Sosedovo dekle 4-029
6. Janko Ropret: Korakaj, korakaj 5-081
7. Mojca Pokrajculja (dramatizirana pravljica) 1-005
8. Marjana Deržaj: Grenka reka 5-034
9. Ansambel Lojzeta Slaka: Titanic 4-020
10. Erazem in potepuh

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Lojze Slak	GLAS NJEGOVO V SPOMIN GLAS HARMONIKE POD GORJANCI JE OTOČEK TITANIC
Miha Dovžan	POT DO SRCA VETER VE ZA POTI DIMNIKAR, KI NOSI SREČO ZALJUBLJENI PAR MOJ OČE
Jože Burnik	PRIJATELJSTVO OBLETNICA POROKE
Tone Kmetec	NAŠ STARI PTUJ STARA DOMAČIJA TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
Bratov Avsenik	ODMEV S TRIGLAVA OTOČEK SREDI JEZERA SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE MOJ FANT LJUBI DRUGO
Boris in Stanka Kovačič Boris, Stanka Kovačič Rafko Irgolič	DOBER DAN SONCE NA VRHE POMLAD V GOZDU PESEM DOLINE POHORJE V TIŠINI OGLAR RODNI KRAJ MI SE MAMO RADI MED ROJAKI KATRCA SEDEM ROŽ NOCOJ, PA OH NOCOJ S PESMIJO OKROG SVETA SLOVENSKI OKTET POJE DOMOVINA
Maks Kumer	Iz slovenske glasbene zakladnice LP 03-001
Štirje kovači	Iz slovenske glasbene zakladnice FLP 03-004 PESEM O SVOBODI PARTIZANSKE KORAČNICE
Rudi Bardorfer Zadovoljni Kranjci	PESMI SLOVENIJE POJDAM U RUTE
Slovenski oktet	NE TOŽIM DVE UTVI ROGOVI VABIJO
Franc Korbar France in Tončka Marolt	MLADA PESEM SE RIBNIČAN SPREMENIL NI STARA LJUBEZEN V SOBOTO ZVEČER VESELA JESEN 74 SLOVENSKA POPEVKA 74 PTUJ 74 SLOVENSKA POPEVKA 73 ODLAZI JEDAN BROD
Partizanski pevski zbor Godba milice, Ljubljana Kvartet DO Ansambel Jože Kampič Koroški akademski oktet Pevski zbor Jacobus Gallus, Trst Slovenske z oktetom Gallus Veseli planšarji Otroški zbor glasbene šole, RTV, Ljubljana Ansambel Franc Mihelič Ansambel Richie Vadnal	LARINA PESEM BYE BYE MY BABY
Ivica Šerfezi Martin Böttcher s svojim orkestrom Frank Jankovič	

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Miha Dovžan Jože Burnik	ZALJUBLJEN SPREVEDNIK ZA ROJSTNI DAN ZADNJA POLKA NA VINSKEM SEJMU STO OBLJUB, STO ŽELJA KORAČNICA JULIJSKIH ALP JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR KO SONCE GRE ZA GORO SPAT LJUBICA LAHKO NOČ SLOVENIJA MOJA KO TEBE SEM SPOZNAL ODŠLA SI VSAKO JUTRO SOSEDOVO DEKLE NAJ, NAJ, NAJ ŠENTJERNEJSKA TETA IZ AMERIKE
Lojze Slak	
Bratov Avsenik	
Tone Kmetec	
Odmev	
Tone Žagar Štirje kovači	
New swing quartet Šentjernejski oktet Alenka Pintarič	

Ropret Janko

Kobler Jože

Irgolič Rafko
Mancini Stane
Leskovar—Flisar
Slovenska popevka 72
Pestner Oto
Srce
Nipič Alfi

Kovačič Stanka

Erazem in potepuh
Srečno Kekec

Šerfezi Ivica

MAGNETOFONSKE KASETE

Ansambel Lojze Slak

Miha Dovžan

Zadovoljni Kranjci

Tone Kmetec

Jože Burnik
Bratov Avsenik
Tončka Marolt
Štirje kovači

Rudi Bardorfer
Ansambel in vaška godba
Maks Kumer

Slovenski oktet

Ansambel Vili Petrič
Janez Jeršinovec
Beneški fantje
Boris Kovačič
Fantje treh dolin
Boris Frank s svojimi Kranjci
Kvartet DO in ansambel
J. Kampič

Stanka Kovačič
Ansambel Flere in kvartet DO
Dobri znanci in sestre Potočnik

The Vadnals

LEPA KOT SEN
TI SI MOJA
DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ
SKRIL V SRCE SEM SOLZE SVOJE
LETIJO PTICE
SPOMINČICA
ŠE EN GVAŽEK
LJUBLJANSKI ZVON
IMEL SEM JO RAD
GVENDOLINA
PRLEK
V PAJZLU VIZAVI
MATI
KITARA
MILI DOM
MRAVLJICA
Pesem iz filma Bratovščina sinjega
galeba
ODLAZI JEDAN BROD

GLAS NJEGOVO V SPOMIN
NAJ VRISK POVE
VESELO NA RAJŽO
KADAR SREČAM TE
LOVCI
PRETESNI ČEVELJČKI
VETER VE ZA POTI
VRNITE SE PTICE
MED ROJAKI
LJUBICA LAHKO NOČ
TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
POZDRAV SLOVENSKIH GORIC
OBLETNICA POROKE
ODMEV S TRIGLAVA
SLOVENSKE LJUDSKE PESMI
OČETOV STAR KLOBUK
BUKVE NA ČRNEM VRHU
OGLAR
RODNI KRAJ

TAM ZA GORO
ODHAJAM NA VRHE
BRATCI VESELI VSI
ŠMENTANI GAŠPER
STARI PLANŠAR
RDEČI CVET
LEŽI VASICA ZA GORO
NIČ MI NI MAR
VESELI PRIJATELJI

PESMI SLOVENIJE
ZA TVOJ GOD MATI
PROTI VASI
ZDRAVICA
OD VASI DO VASI II
ČEZ POLJA IN LIVADE
POLKE IN VALČKI
MLADA PESEM
NAŠA ČETICA KORAKA
VESELA JESEN 74 — popevka
PTUJ 74
VESELA JESEN 73 — popevka
SLOVENSKA POPEVKA 73
TA GLAŽEK JE PRAZEN
STARA LJUBEZEN

OPERA GORENJSKI SLAVČEK dve stereo plošči

Barvni diapozitivi, ki prikazujejo lepote in zanimivosti Slovenije in Jugoslavije. Vsaka serija obsega približno 30 posnetkov in ima knjižnico s pojasnili k besedilu.

Naročila naslovite na:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
61001 LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II
Slovenija, Jugoslavija